DEMOGRAFICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM

Situační analýza Sokolov

Demografické informační centrum, o.s.

Praha, říjen 2011

esf evropský sociální fond v ČR EVROPSKÁ UNIE
OPERAČNÍ PROGRAM LIDSKÉ ZDROJE A ZAMĚSTNANOST
Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách
Úřad vlády České republiky
PODPORUJEME VAŠI BUDOUCNOST www.esfcr.cz

Analýza byla zpracována v rámci projektu „Situační analýzy v lokalitách vybraných v roce 2011“ pro Úřad vlády České republiky, Odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách (Agentura).

Autoři:

Daniel Hůle (ed.)

a kolektiv autorů: Tomáš Hirt, Anna Šťastná, Kamila Svobodová, Karel Vrána a Eva Kačerová

Demografické informační centrum, o.s., 2011

Osnova

1. Úvod

2. Východiska a cíle výzkumu
2.1. Teoretické a metodologické uchopení zkoumaného problému
2.2. Interpretační rámec a definice pojmů

3. Metodologie
3.1. Operacionalizace
3.2. Metody kvantitativního výzkumu
3.2.1. Sociodemografická analýza
3.2.2. Analýza dynamiky a početního stavu lokality
3.3. Metody kvalitativního výzkumu
3.3.1. Rozhovory s kompetentními činiteli
3.3.2. Rozhovory s obyvateli lokalit
3.3.3. Sonda mezi obyvateli města

4. Základní charakteristiky obce a jejích obyvatel
4.1. Základní charakteristika
4.2. Populační vývoj
4.2.1 Počet obyvatel
4.2.2 Věková struktura
4.2.3 Narození
4.2.4 Potraty
4.2.5 Zemřelí
4.2.6 Migrace
4.3 Socioekonomická struktura populace
4.3.1 Struktura populace dle rodinného stavu
4.3.2 Struktura populace dle vzdělání
4.3.3 Struktura populace dle národnosti, 2001
4.3.4 Ekonomická aktivita
4.3.5 Struktura domácností
4.4 Školství
4.4.1 Mateřské školy
4.4.2 Základní školy
4.4.3 Střední školy
4.5 Bydlení
4.6 Ekonomika
4.6.1 Ekonomické subjekty
4.6.2 Nezaměstnanost
4.6.3 Vyjížďka za prací
4.7 Zdravotnictví
4.8 Sociální oblast
4.8.1 Poskytovatelé sociálních služeb
4.8.2 Sociální zabezpečení
4.9. Deskripce lokalit
4.10. Analýza dynamiky sociálního vyloučení

5. Terénní šetření

5.1. Bydlení, stěhování

5.1.1. Kvalita bydlení, ubytovny, ceny za bydlení

5.1.2. Obecní bytový fond

5.1.3. Sociální bydlení

5.1.4. Privatizace bytového fondu

5.1.5. Dluhy spojené s bydlením

5.1.6. Stěhování

5.1.7. Dílčí shrnutí

5.2. Vzdělání

5.2.1. Záškoláctví

5.2.2. Segregace

5.2.3. Redukce škol

5.2.4. Speciální vzdělávání

5.2.5. Předškolní vzdělávání

5.2.6. Střední školy

5.2.7. Dílčí shrnutí

5.3. Ekonomická situace (zaměstnání, předlužení, podnikání, dávky)

5.3.1. Uplatnění na trhu práce, hlavní zaměstnavatelé

5.3.2. Nezaměstnanost

5.3.3. Práce „na černo“, švarcsystém

5.3.4. Aktivní politika zaměstnanosti

5.3.5. Sociální dávky

5.3.6. Zadluženost

5.3.7. Dílčí shrnutí

5.4. Sociálně patologické jevy, kriminalita a bezpečnost

5.4.1. Kriminalita

5.4.2. Drogy, gamblerství

5.4.3. Lichva

5.4.4. Prostituce

5.4.5. Dílčí shrnutí

5.5. Sociální služby, politika obce

5.5.1. OSPOD, dostupnost služeb

5.5.2. Spolupráce s NNO

5.5.3. Chybějící služby

5.5.4. Interdisciplinární tým

5.5.5. Kamerový systém

5.5.6. Dílčí shrnutí

5.6. Vztahy mezi obyvateli

6. Výstupy

6.1. Dobrá praxe

6.2. Identifikovaná ohniska problémů

6.2.1. Emigrace sociálně znevýhodněných

6.2.1. Bytová politika obce

6.2.1. Slučování škol

6.3. Politický kontext sociálního vyloučení

6.5. Možná řešení

1. Úvod

Tato zpráva představuje výsledky výzkumu *Situační analýza lokality Sokolov*. Zadavatelem výzkumu je Úřad vlády České republiky, Odbor pro sociální začleňování v romských lokalitách (Agentura). Projekt realizovalo občanské sdružení Demografické informační centrum (DIC) v období červenec – září 2011. Cílem této situační analýzy je zmapovat výchozí situaci obyvatel žijících v sociálně vyloučených lokalitách v obci Sokolov a poskytnout tak podklady pro efektivní činnost zadavatele ve zkoumané lokalitě.

Situační analýza se zaměřila na identifikaci sociálně vyloučených lokalit, deskripci těchto lokalit a hlavních mechanismů a rizik sociálního vyloučení v daném prostoru. Analýza kombinuje kvantitativní a kvalitativní metody výzkumu. Jako hlavní kvantitativní metoda byla zvolena sociodemografická analýza, která poskytuje celkový přehled o vývoji základních charakteristik obce a jejích obyvatel.

Podkladem pro kvalitativní analýzu byly polostrukturované nestandardizované rozhovory s předem vybranými experty z řad zástupců obce, jejích organizačních složek, z oblasti sociálních služeb, z oblasti vzdělávání a bezpečnosti. Součástí terénního šetření byly i polostrukturované rozhovory se sociálně znevýhodněnými osobami žijícími ve zkoumaných lokalitách. Terénní šetření doplnila také sonda mezi zástupci ostatních obyvatel obce, zjišťující jejich postoje a názory na zkoumanou problematiku.

Samotná analýza je rozdělena do šesti kapitol. Ve druhé a třetí kapitole jsou rozebírána východiska výzkumu, jakož i metody výzkumu a popis výzkumných vzorků. Čtvrtá kapitola přináší přehled o vývoji vybraných charakteristik obce a jejích obyvatel v následujících oblastech: populační vývoj, socioekonomická struktura populace, školství, bydlení, ekonomika, zdravotnictví a sociální oblast. Kapitola také předkládá celkovou deskripci obce a popis zkoumaných lokalit.

Pátá kapitola přináší analýzu zkoumaných lokalit na základě kvalitativních dat získaných z polostrukturovaných rozhovorů s experty a obyvateli zkoumaných lokalit a ze sondy mezi ostatními obyvateli obce. Kapitola rozděluje analýzu výstupů z terénního šetření na několik tematických oblastí spojených s životní úrovní a perspektivou obyvatel zkoumaných lokalit: bydlení, vzdělání, ekonomická situace, sociálně patologické jevy, sociální politika obce a sociální služby a analýza vztahů mezi obyvateli a sociálního klimatu v lokalitách, které tyto vztahy vytváří.

Následující šestá kapitola pak na základě předchozích analýz shrnuje a popisuje identifikovaná ohniska problémů a předkládá také určité návrhy řešení. Kapitola se také zabývá systematizací sociálního vyloučení v obci, které popisuje v modelu sociálního vyloučení, a zároveň se zabývá i politickým kontextem sociálního vyloučení.

Analýza si klade za cíl popsat situaci a chování specifické skupiny obyvatel definované především místem pobytu, která se od ostatní populace liší v řadě sociodemografických charakteristik. Limitem, ale i výhodou výzkumu může být i vybraný způsob sběru dat, která mají kvalitativní charakter. Výstupy nicméně mohou sloužit k plastičtější představě o životě a problémech této skupiny obyvatel.

2. Východiska a cíle výzkumu

Cílem výzkumu je zmapovat výchozí situaci obyvatel žijících v sociálně vyloučených lokalitách v obci Sokolov a poskytnout tak podklady pro efektivní činnost zadavatele ve zkoumaných lokalitách. Předkládaná studie se zaměřuje jak na popis samotných lokalit a jejich vývoje v čase, tak i na postihnutí stěžejních oblastí životních podmínek a životní úrovně obyvatel lokalit, i toho, jakým způsobem svou situaci lidé mohou řešit a řeší.

Studie zároveň popisuje politiku samotné obce ve vztahu k obyvatelům zkoumaných lokalit, aktivity jejích organizačních složek, kapacitu, rozsah i podobu programů případných poskytovatelů sociálních služeb. Jedním ze záměrů je rovněž identifikace klíčových problematických oblastí týkajících se různých aspektů existence lokalit a života v nich, zmapování místních mechanismů sociální exkluze a inkluze v konkrétních oblastech a navrhnout možná řešení identifikovaných problémů.

2.1. Teoretické a metodologické uchopení zkoumaného problému

Jako teoretické východisko situační analýzy v obci vybrané ke spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování (ASZ) byl zvolen koncept sociálního vyloučení. Během 90. let 20. stol. se tento koncept stal jedním z ideových základů sociální politiky Evropské unie a následně (Atkinson 2000[1]) i sociální politiky v České republice (Mareš 2007[2]). Ačkoli byla vůči jmenovanému přístupu zformulována řada odborných i politických výhrad (viz např. Keller 2010[3]; Young 2007[4]), má jednu nespornou výhodu: v současné době se jedná o poměrně dobře zavedený způsob porozumění situaci lidí, kteří se v důsledku působení sociálních, politických a ekonomických příčin ocitají na pomyslném okraji moderních společností.

Jedná se o koncept, v jehož intencích se mnoho českých úředníků a politiků již naučilo myslet, resp. hledat možná řešení tzv. sociálních problémů a nepříznivých životních situací obyvatel ČR. Další výhodou je, že na základě konceptu sociálního vyloučení již několik let v ČR probíhá debata mezi akademickou sférou, rozhodovací sférou a sférou sociální práce. Ačkoli lze vznést otázku, nakolik jsou tyto debaty efektivní, je nepochybné, že idea sociálního vyloučení tvoří sdílenou konceptuální platformu, na níž je vědění mezi odbornou, politickou a praktickou sférou relativně úspěšně, tj. srozumitelně předáváno.

Podstatným faktorem svědčícím ve prospěch volby tohoto teoretického rámce též je, že souvisí s pojmy, jako je sociální inkluze a sociální integrace, čili s kategoriemi, ve kterých jsou formulovány nejen cíle evropské, státní, lokální a korporátní dotační politiky v příslušné oblasti, ale např. i Zákon o

[1] Atkinson, R. 2000. "Combating Social Exclusion in Europe: The New Urban Policy Challenge." Urban Studies 37(5-6):1037 -1055. Retrieved June 9, 2011.

[2] Mareš, P. 2007. "Co s konceptem sociální exkluze v české společnosti?" Pp. 11-26 in Sociální reprodukce a integrace: ideály a meze, edited by P. Mareš and O. Hofírek. Brno: Masarykova univerzita Masarykova univerzita, Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti.

[3] Keller, J. 2010. Tři sociální světy. Praha: SLON.

[4] Young, J. 2007. The Vertigo of Late Modernity. London: Sage Publications Ltd.

sociálních službách (Zákon 108/2006 Sb.). Ve stejných kategoriích je koneckonců formulována i činnost zadavatele, tj. Agentury pro sociální začleňování. Volba alternativního paradigmatu by možná přinesla zajímavá zjištění, avšak bez záruky koherence těchto zjištění se stávající diskusí, což by mohlo ohrozit použitelnost výsledků analýzy.

V rámci konceptu sociálního vyloučení pracujeme s mechanismy a dimenzemi, které jsou v relevantní literatuře standardně rozlišovány: dimenze prostorová, symbolická, ekonomická, sociální (v užším slova smyslu) a kulturní (viz např. Mareš 2000[5]; Toušek 2006[6]). V tomto kontextu sociální vyloučení chápeme jako (multidimenzionální) proces, resp. soubor mechanizmů, jejichž působením dochází k tomu, že jednotlivci či celé kolektivity jsou limitováni při čerpání a vytváření společenských zdrojů (srv. Atkinson 2000). V daném ohledu není analýza situace v obci pouhým popisem stavu ve smyslu výčtu faktografických dat či lokálně zakoušených problémů, ale rovněž interpretací zaměřenou na porozumění jednotlivým faktorům sociálního vyloučení a jejich vzájemným souvislostem, a to v kontextu sociální struktury místních společenství.

[5] Mareš, P. 2000. "Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení." Sociologický časopis 36(3):285-297.

[6] Toušek, Ladislav. 2006. "Kultura chudoby, underclass a sociální vyloučení." P. 288–321 in Romové v osidlech sociálního vyloučení, edited by T. Hirt and M. Jakoubek. Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk.

2.2. Interpretační rámec a definice pojmů

Jednotlivé dílčí výzkumné aktivity (rozhovory s experty, rozhovory se sociálně znevýhodněnými, pozorování, sociodemografická analýza) korespondují s uvedeným teoretickým schématem, tj. byly vypracovány se zřetelem k výše uvedenému členění problému na dimenze:

a) Ekonomické vyloučení

Ekonomické vyloučení chápeme jako marginalizaci či uzavření přístupu na primární, ale i na sekundární trh práce, které se v důsledku projevuje nezaměstnaností, potažmo postavením zcela mimo trh práce (Sirovátka 2003[7]). Projevuje se relativní a v poslední době i absolutní chudobou, předlužením a orientací na sféru šedé ekonomiky (Brož, Kintlová and Toušek 2007[8]).

V rámci analýzy je sledována nezaměstnanost ve zkoumaných lokalitách jak partikulárně, tak v celkovém kontextu situace na pracovním trhu, dále alternativní formy subsistence a ekonomické toky vně sledované populace, otázka předlužení a jeho příčin.

b) Prostorové vyloučení

Prostorové vyloučení definujeme jako nedobrovolnou segregaci, resp. nucené shlukování určité skupiny osob ve vymezené prostorové oblasti (Marcuse 2005:16[9]) na základě sociálního statusu a/nebo připsané (etnické, národnostní) skupiny. Ke vzniku sociálního vyloučení může dojít i v méně atraktivních lokalitách, ve kterých původně žili lidé poměrně dobrovolně.

Na úrovni obce byla mapována stávající prostorová struktura, resp. rezidenční struktura obyvatel, určeny projevy a podoby segregace v čase, včetně jejích příčin. Byla provedena deskripce identifikovaných lokalit včetně infrastruktury (dostupnost veřejných služeb a institucí), stanovení počtu osob v nich žijících a jejich sociodemografická charakteristika apod. Důraz je rovněž kladen na analýzu celkové bytové situace v obci a s tím souvisejících politik bydlení.

c) Kulturní vyloučení

Kulturním vyloučením rozumíme omezený přístup ke vzdělání, znalostem a informacím, což má za následek odlišnou povahu a skladbu kulturního kapitálu marginalizovaných osob, který není v kontextu celkové společnosti pozitivně ceněn (srv. Bourdieu 1984[10]). V konkrétní rovině se projevuje zejména reprodukcí vzdělanostních nerovností a absencí vzdělanostních aspirací (srv. MacLeod 2004[11]).

---

[7] Sirovátka, T. 2003. "Exkluze Romů na trhu práce a šance na jejich inkluzi." Sociální studia 10:11–34.

[8] Brož, M., P. Kintlová, and L. Toušek. 2007. Kdo drží Černého Petra: Sociální vyloučení v Liberci, Plzni a Ústí nad Labem (Who Holds the Black Peter: Social Exclusion in Liberec, Pilsen and Usti nad Labem). Prague: Člověk v tísni - společnost při České televizi.

[9] Marcuse, P. 2005. "Enclaves Yes, Ghettos No: Segregation and the State." Pp. 15-30 in Desegregating The City: Ghettos, Enclaves, And Inequality, edited by David P. Varady. New York: State University of New York Press.

[10] Bourdieu, P. 1984. Distinction: a social critique of the judgement of taste. Cambridge Mass.: Harvard University Press.

[11] MacLeod, J. 2004. Ain't no makin' it: aspirations and attainment in a low-income neighborhood. Oxford: Westview.

V analýze je tato dimenze sledována především v podobě identifikace uspokojování vzdělávacích potřeb žáků žijících v segregovaných lokalitách, včetně situace a případné tzv. ghettoizace spádových škol.

d) Sociální vyloučení (v užším slova smyslu)

Sociálním vyloučením v užším slova smyslu se rozumí skutečnost, že sociální kapitál, definovaný jako souhrn aktuálních nebo potencionálních zdrojů v podobě množiny sociálních kontaktů (Bourdieu and Wacquant 1992[12]), je u vyloučených osob strukturně odlišné povahy (Crow 2004[13]).

Na úrovni této dimenze působení vyloučení sledujeme sociální vztahy jednak vně identifikovaných lokalit a jednak vztahy mezi obyvateli těchto lokalit a majoritou. Důraz je kladen na faktory případného napětí, stejně tak jako na pozitivní sociální vazby, které sociálně vyloučení jedinci navazují se svým okolím.

e) Symbolické vyloučení

Symbolické vyloučení se odehrává v rovině významů, které jsou vztahovány ke všem ostatním projevům sociálního vyloučení majoritou a následně habitualizovány těmi, kterých se týkají (srv. Bourdieu 1990[14]). Jedná se o projevy stigmatizace na základě ekonomického, prostorového, kulturního a sociálního vyloučení, které se nacházejí v každodenním jednání, ale také v produkci koncepčních materiálů a politik místní samosprávy a státní správy. Tato úroveň je analyzována na základě zjištění získaných v rámci ostatních mechanismů působení vyloučení.

[12] Bourdieu, P. and Loïc J. D. Wacquant. 1992. An Invitation to Reflexive Sociology. University of Chicago Press.

[13] Crow, G. 2004. "Social networks and social exclusion: An overview of the Debate." Pp. 7-19 in Social networks and social exclusion: sociological and policy perspectives, edited by Ch. Phillipson, G. Allan, and D. H. J. Morgan. Ashgate.

[14] Bourdieu, Pierre. 1990. The Logic of Practice. Stanford University Press.

3. Metodologie

3.1. Operacionalizace

Vzhledem ke skutečnosti, že předmětem výzkumu jsou společenské jevy, které lze jen velmi obtížně přesně specifikovat, a zároveň díky mediálnímu diskursu dochází k jejich terminologickému vyprazdňování, považujeme za nezbytné přesně nadefinovat obsahy klíčových termínů, se kterými ve zprávě operujeme. Jsme si přitom vědomi nedokonalosti i jisté nepřesnosti námi užitých termínů, nicméně vycházíme z předpokladu, že pro danou oblast neexistuje univerzální, obecně platná terminologie a právě případnému nepochopení se snažíme operacionalizací předejít. Zároveň je potřeba si uvědomit, že v rámci výzkumné zprávy jsou, v některých kapitolách (zvláště kapitola 5), hojně využívané citace informátorů, které jsme ponechali zcela autentické (včetně terminologie, kterou jednotliví citovaní respondenti užívají) a předkládaná definice se tedy na tyto citace nevztahuje.

Jedná se především o následující pojmy:

Sociálně znevýhodnění

Tímto termínem označujeme lidi, kteří vykazují znaky sociálního znevýhodnění bez ohledu na etnickou příslušnost a skutečnost, zda tito lidé žijí ve zkoumaných lokalitách. Základními charakteristikami tedy jsou nízké vzdělání, nízký, nebo žádný příjem, předluženost, obecně nízký sociální status. Tyto charakteristiky se vztahují jak na jednotlivce, tak i na jeho rodinné příslušníky, v případě, že je důvodné se domnívat, že tyto charakteristiky ovlivňují životní situaci daného jedince.

Zkoumaná lokalita, lokalita

Vzhledem ke skutečnosti, že ne vždy naplňuje zkoumaná lokalita charakter sociálně vyloučené lokality, zvláště pokud jde o jednotlivé domy či dokonce jen byty v rámci standardní bytové zástavby, používáme ve zprávě primárně termín lokalita, respektive zkoumaná lokalita a pouze v odůvodněných případech používáme přívlastku „sociálně vyloučená“.

Běžní obyvatelé

Pod pojmem běžní obyvatelé rozumíme všechny obyvatele města, kteří nesplňují charakteristiku „sociálně znevýhodněných“ a to bez ohledu na etnicitu či skutečnost, zda tito lidé žijí v lokalitě.

Experti

Pod pojmem experti v rámci výzkumné zprávy rozumíme všechny respondenty z řad kompetentních činitelů, zástupců státní správy, samosprávy, zástupců NNO či dalších institucí. Pojmem expert neoznačujeme naopak respondenty z řad sociálně znevýhodněných ani z řad běžných obyvatel.

3.2. Metody kvantitativního výzkumu

3.2.1. Sociodemografická analýza

Metody zvolené pro zpracování sociodemografické analýzy obce vycházejí ze standardní demografické metodologie v kombinaci s metodami socioekonomické statistiky a využívají dostupná data od relevantních organizací, které jsou sběrem či shromažďováním příslušných dat pověřeny. Zpracovaná analýza se zaměřuje na situaci v celé obci. Relevantní statistická data za zkoumané lokality nejsou, a z podstaty definice cílové skupiny sociálně znevýhodněných obyvatel lokality (viz kapitola 3.1) ani nemohou být k dispozici.

Sociodemografická analýza využívá následující přístupy k charakteristice sledované obce:
Struktury obyvatelstva – Obyvatelstvo ve sledovaném území je charakterizováno vlastnostmi, podle kterých je možné tento celek dále členit a strukturovat. Ze sociodemografického hlediska mezi ně patří především pohlaví a věk, dále také rodinný stav, vzdělání, národnost a socioekonomický status. Tyto charakteristiky významně ovlivňují výsledné (nejen) demografické chování obyvatel, proto je zkoumání struktury obyvatelstva jedním s ústředních témat kvantitativní analýzy.

Vybrané demografické procesy – Jednotlivé životní události jako narození, úmrtí a potrat (v demografii obecně také další události, které ovlivňují reprodukci - sňatek, rozvod, ovdovění, nemoc aj.) jsou pro účely kvantitativních analýz sledovány jako hromadné jevy, nikoli jako individuální události v životě jedince, a upravují se do procesů úmrtnosti, porodnosti, potratovosti aj. tak, aby bylo možné nalézat pravidelnosti a důležité charakteristiky vývoje. Vzhledem k relevanci sledovaných demografických procesů k cílům předkládané studie jsou v kapitolách 4.2.3 - 4.2.5 analyzovány vybrané procesy porodnosti, potratovosti a úmrtnosti. Protože je populační vývoj výsledkem nejen přirozené obnovy populace (rození a vymírání), ale také migrace, která tento vývoj ovlivňuje o to více, o co menší územní celek je sledován, je kapitola 4.2.6 zaměřena právě na tento prostorový pohyb obyvatelstva.

V kvantitativní části analýz je věnována pozornost také statistickým údajům charakterizujícím bydlení a školství ve sledované obci. Důraz je kladen na ekonomickou a sociální oblast, především na přehledové informace o ekonomické aktivitě obyvatel, vyjížďce za prací, nezaměstnanosti, ale také o ekonomických subjektech v obci. Tuto část uzavírá přehled sociálních dávek čerpaných obyvateli obce. V analýze jsou použity standardní metody demografické analýzy a statistiky.

Pro analytické účely byla použita primárně data za danou obec, která jsou v řadě aspektů porovnávána se situací v Karlovarském kraji. Využity byly následující datové zdroje:

Český statistický úřad
- Data o pohybu obyvatelstva v obci a kraji ve vybraných letech
- Data ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2001
- Počet dokončených bytů

Ministerstvo, práce a sociální věcí ČR
- Nezaměstnanost, volná pracovní místa
- Dávky státní sociální podpory
- Dávky osobám se zdravotním postižením – příspěvek na péči
- Dávky hmotné nouze

Ústav pro informace ve vzdělávání
- Statistiky z oblasti školství zaměřené na mateřské školy, základní a střední školy

3.2.2. Analýza dynamiky a početního stavu lokalit

K analýze dynamiky vývoje početního stavu obyvatelstva bude využito několika metod, pomocí kterých bude rekonstruován početní odhad populace a zároveň bude nastíněn pravděpodobný trend vývoje v posledních 20 letech.

Početní stav bude rekonstruován na základě dostupných zdrojů (např. Gabalova analýza) a především z výpovědí jednotlivých expertů. V případě dostatečné věrohodnosti výpovědi některého z expertů bude využita i delší narativní charakteristika původu zkoumané lokality.

Při identifikaci potenciálního trendu vývoje daných lokalit budeme vycházet z experimentální analytické metody, která vychází z předpokladu specifického demografického chování zkoumané populace. Základními předpoklady jsou následující charakteristiky rodin:
- nižší vzdělání
- nadprůměrný počet dětí
- využívání umělého přerušení těhotenství (UPT) jakožto nástroje postkoncepce
- nízký věk žen při narození dítěte, respektive při potratu

Tato experimentální metoda je aplikována na údaje o jednotlivých potratech žen žijících v obci, kdy je každá takováto událost individuálně analyzována. Vycházíme přitom z předpokladu, že čím je vyšší kumulace výše uvedených faktorů, tím je nižší sociální status analyzované ženy. Například žena ve věku 22 let se základním vzděláním, která je matkou 3 dětí a již absolvovala 5 interrupcí, bude mít hodnotu tohoto indikátoru 82. Naopak 30 letá žena s maturitou, jedním dítětem a doposud jedním absolvovaným potratem dosáhne hodnotu 0,8. Cílem indikátoru je ohniskově extremizovat hodnoty u sociálně znevýhodněné populace. Dílčí hodnoty budou sečteny za celou analyzovanou obec a výsledná hodnota bude prezentována v časové řadě 20 let.

Obrázek: Modifikovaný indikátor indukované potratovosti

$$i_a = \frac{\sum_{přípa}^{obec} A * N * \frac{30}{vek^{ž}} * \frac{4}{(vzd^{ž}+1)}}{{}_{obec}P^{ž}_{15\text{-}49}}$$

3.3. Metody kvalitativního výzkumu

Terénní kvalitativní šetření formou polostrukturovaných nestandardizovaných rozhovorů proběhlo v průběhu měsíce srpna 2011 se sociálně znevýhodněnými osobami žijícími ve zkoumaných lokalitách a s vybranými experty. Součástí terénního šetření byla též kvalitativní sonda mezi zástupci běžných obyvatel obce zjišťující jejich postoje a názory na zkoumanou problematiku.

Cílem hloubkových rozhovorů s jednotlivými aktéry bylo především:
- charakterizovat vztahy mezi běžnými a sociálně znevýhodněnými obyvateli
- popsat kvalitu života ve zkoumaných lokalitách
- zmapovat místní mechanismy sociální exkluze a inkluze v konkrétních oblastech

Hloubkové polostrukturované rozhovory i kvalitativní sondu se zástupci jednotlivých cílových skupin realizoval vyškolený terénní sociální pracovník orientující se ve zkoumané problematice.

Rozhovory s respondenty byly nahrávány na diktafon a poté byly v programu F4 pořízeny doslovné přepisy rozhovorů nezbytné pro jejich následnou analýzu. Součástí terénního šetření bylo též polozúčastněné pozorování, jež bylo uplatněno k pozorování sociálních vztahů v rámci lokalit a jednotlivých interakcí, k popisu lokalit, jejich dostupnosti a vybavenosti, zhodnocení kvality bydlení, životní úrovně a životního stylu obyvatel a k postihnutí převládající „atmosféry“ ve zkoumaných lokalitách. Pozorování provedl výzkumník během svého několikadenního kontinuálního pobytu v obci.

3.3.1. Rozhovory s experty

V průběhu terénního šetření byly výzkumníkem provedeny hloubkové rozhovory s celkem **16 experty** z řad vybraných zástupců obce, nestátních neziskových organizací, orgánů státní správy a dalších institucí.

Rozhovory se zaměřovaly na následující tematické okruhy vztahující se k sociálně znevýhodněným obyvatelům zkoumaných lokalit a jejich životní situaci:

a) popis zkoumaných lokalit a jejich obyvatel – charakteristika obyvatel lokality, jejich životní úroveň, vývoj lokalit a jejich případné změny v čase, infrastruktura
b) bydlení - kvalita bydlení, vlastnictví bytového fondu, koncepce sociálního bydlení, problémy s neplacením nájemného, resp. služeb, způsoby řešení neplatičství
c) vztahy mezi sociálně znevýhodněnými obyvateli zkoumaných lokalit a běžnými obyvateli obce, vzájemné vztahy mezi sociálně znevýhodněnými v rámci zkoumaných lokalit
d) sociálně patologické jevy, kriminalita a bezpečnost – přestupky a trestná činnost v rámci zkoumaných lokalit a v rámci celé obce, kriminalita/rizikové chování dětí a mládeže, lichva, prostituce, návykové látky - alkohol, drogy, gamblerství, projevy rasismu, prevence kriminality, obava obyvatel o vlastní bezpečnost
e) ekonomická situace, zaměstnanost – zdroje finančních prostředků obyvatel zkoumaných lokalit, zaměstnanost a nezaměstnanost, sociální dávky, veřejně prospěšné práce, veřejná

služba, práce načerno, dluhy, bariéry v zaměstnávání sociálně znevýhodněných obyvatel, rekvalifikace

f) vzdělání – docházka sociálně znevýhodněných dětí do základních a mateřských škol, domácí příprava, záškoláctví, problémové chování, spolupráce s rodiči, nástroje zaměřené na žáky se speciálními potřebami – asistenti pedagoga, doučování, přípravná třída, volnočasové aktivity pořádané školou, další vzdělání

g) sociální služby, politika obce – fungující služby zaměřené na sociálně znevýhodněné obyvatele, dostatečnost/nedostatečnost pokrytí sociální prací, bariéry a plány v této oblasti

Citace z rozhovorů s experty jsou označovány písmenem **E,** případně **R** a jsou číslovány vždy od č. 1 v rámci každé kapitoly, aby nebyla možná identifikace jednotlivých respondentů provazováním výroků napříč zprávou.

3.3.2. Rozhovory s obyvateli lokalit

V rámci terénního šetření mezi sociálně znevýhodněnými obyvateli zkoumaných lokalit byly provedeny rozhovory s celkem **10 respondenty**. Základní charakteristiky dotazovaných respondentů ukazuje následující tabulka.

Rozhovory se sociálně znevýhodněnými obyvateli se zaměřovaly na jejich životní situaci a dotýkaly se následujících tematických okruhů:

- rodina a příbuzenské vztahy respondenta, složení domácnosti
- bydlení – popis a kvalita bydlení, spokojenost s bydlením, nájemné, služby a dluhy na nájemném, dostupnost infrastruktury
- vztahy mezi obyvateli – vztahy mezi sociálně znevýhodněnými obyvateli zkoumané lokality a běžnými obyvateli obce, vzájemné vztahy mezi sociálně znevýhodněnými v rámci zkoumané lokality sousedské vztahy
- ekonomická situace – zdroje finančních prostředků, sociální dávky, dluhy
- zaměstnání – zaměstnání na smlouvu, práce načerno, podnikání, zprostředkovatelé práce
- kriminalita a viktimizace
- vzdělání
- sociální služby v obci
- zdraví

Citace z rozhovorů s obyvateli lokalit jsou označovány písmeny **SZ,** případně **R** a číslovány příslušným číslem respondenta (viz tabulka) napříč celou zprávou.

3.3.3. Sonda mezi obyvateli města

V rámci sondy mezi zástupci běžných obyvatel obce bylo provedeno celkem **10 rozhovorů**. Rozhovory se zaměřovaly na tyto tematické oblasti:

- subjektivní hodnocení života v obci
- popis zkoumaných lokalit - vývoj lokalit a její případné změny v čase
- hodnocení chování sociálně znevýhodněných obyvatel lokalit, kriminalita a bezpečí

- vztahy mezi sociálně znevýhodněnými obyvateli zkoumaných lokalit a běžnými obyvateli obce
- spatřované problémy spojené se zkoumanými lokalitami

Citace z rozhovorů s obyvateli města jsou označovány písmenem **O** a číslovány příslušným číslem respondenta napříč celou zprávou.

Pokud se v citacích střídá promluva tazatele a respondenta, případně více respondentů, je používáno standardní označení T - tazatel, R- respondent (v případě více respondentů vyjadřujících se v daném rozhovoru jsou tito odlišeni číslem). Označení typu rozhovoru (E, SZ nebo O) i v tomto případě zůstává na konci vybrané citace.

4. Základní charakteristiky obce a jejích obyvatel

4.1. Základní charakteristika

zaokrouhlený počet obyvatel v roce 2010: 24 400
V roce 1991 se od města Sokolov osamostatnila obec Těšovice, čímž se počet obyvatel Sokolova snížil o 189 osob.
katastrální plocha: 2290 hektarů
nadmořská výška: 401 metr nad mořem
povodí: Ohře (protéká městem)
přítoky ve městě: Svatava, Lobezský potok
rok první písemné zmínky o městě: 1279
okres: Sokolov
kraj: Karlovarský
právnická osoba: Město Sokolov, Rokycanova 1929, 356 01 Sokolov
e-mail: info@mu-sokolov.cz
Telefon: 359 808 111
Fax: 359 808 300

IČO: 00 259 586
DIČ: CZ 00259586

4.2. Populační vývoj

4.2.1 Počet obyvatel

Počet obyvatel města Sokolov se v roce 2010 pohyboval okolo 24 400 osob, což je zhruba o tisíc osob méně ve srovnání s rokem 1991. Ve sledovaném období má počet obyvatel klesající tendenci. Na tomto stavu se podílí jak přirozený přírůstek, který sice až do roku 2009 byl kladný, tak zejména ve většině let záporné migrační saldo. Zajímavá je situace v roce 2010, kdy byl za celé sledované období poprvé zaznamenán záporný přirozený přírůstek, který však byl tohoto roku více než kompenzován kladným migračním saldem, a tak se celkový počet obyvatel města Sokolova meziročně zvýšil o 20 osob.

Počet živě narozených v letech 1991–1996 výrazně poklesl, od té doby se pohybuje okolo 270 dětí ročně. Za nárůstem počtu zemřelých nelze spatřovat nárůst úmrtnosti, ale je způsoben měnící se věkovou strukturou, kdy přibývá osob ve vyšším věku. S výjimkou roku 1991 a roku 1993 bylo v uplynulých 20 letech migrační saldo záporné, počet vystěhovalých tak trvale, až na dvě výše uvedené výjimky, převyšuje počet přistěhovalých.

Tab. 1: Pohyb obyvatel ve vybraných letech (1991–2010), Sokolov

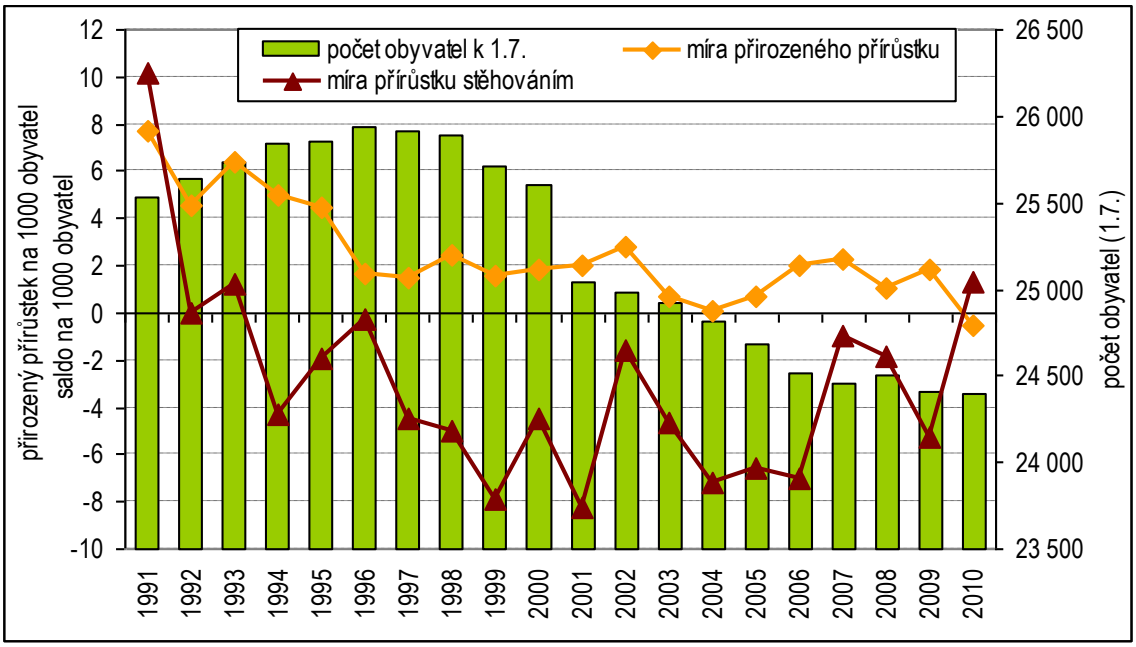
	Počet obyvatel k 1.7.	Narození	Zemřelí	PP*	Přistě-hovalí	Vystě-hovalí	Saldo migrace	Celkový přírůstek	Sňatky	Rozvody	Potraty
					Sokolov						
1991	25 536	411	214	197	1 038	778	260	457	208	139	379
1996	25 909	268	225	43	523	531	-8	35	165	139	211
2001	25 047	266	215	51	493	700	-207	-156	163	111	163
2006	24 518	280	230	50	524	697	-173	-123	138	106	134
2007	24 451	264	209	55	713	736	-23	32	164	75	132
2008	24 500	274	249	25	755	801	-46	-21	143	95	132
2009	24 408	274	230	44	578	707	-129	-85	118	103	114
2010	24 381	256	268	-12	745	713	32	20	113	58	149
					Karlovarský kraj						
2010	307 619	3 313	3097	216	2 971	3 379	-408	-192	1 280	1 028	1420

na 1000 obyvatel										
					Sokolov					
1991	16,09	8,38	7,71	40,65	30,47	10,18	17,90	8,15	5,44	14,84
1996	10,34	8,68	1,66	20,19	20,49	-0,31	1,35	6,37	5,36	8,14
2001	10,62	8,58	2,04	19,68	27,95	-8,26	-6,23	6,51	4,43	6,51
2006	11,42	9,38	2,04	21,37	28,43	-7,06	-5,02	5,63	4,32	5,47
2007	10,80	8,55	2,25	29,16	30,10	-0,94	1,31	6,71	3,07	5,40
2008	11,18	10,16	1,02	30,82	32,69	-1,88	-0,86	5,84	3,88	5,39
2009	11,23	9,42	1,80	23,68	28,97	-5,29	-3,48	4,83	4,22	4,67
2010	10,50	10,99	-0,49	30,54	29,23	1,31	0,82	4,63	2,38	6,11
					Karlovarský kraj					
2010	10,77	10,07	0,70	9,66	10,98	-1,33	-0,62	4,16	3,34	4,62

Zdroj: http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm

* přirozený přírůstek

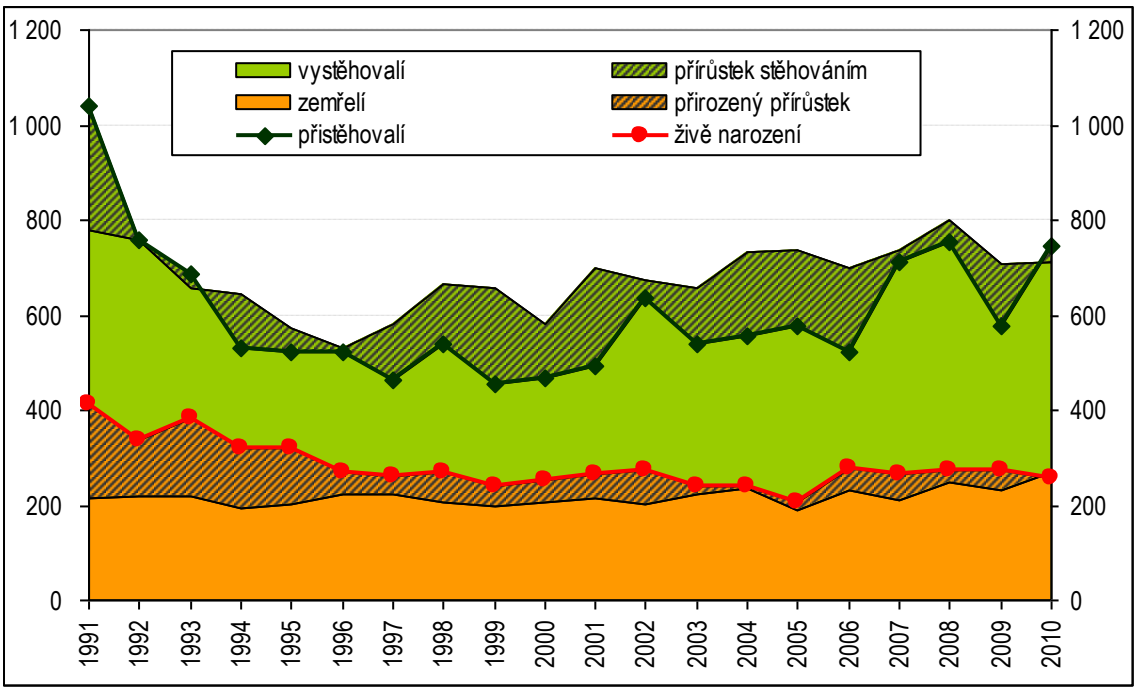
Graf 1: Vývoj počtu obyvatel a jeho měny, Sokolov 1991–2010

Zdroj: http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm

Poznámka: pojmem saldo se rozumí migrační saldo

Graf 2: Přirozená měna a migrace obyvatel, Sokolov 1991–2010 (absolutní počty)

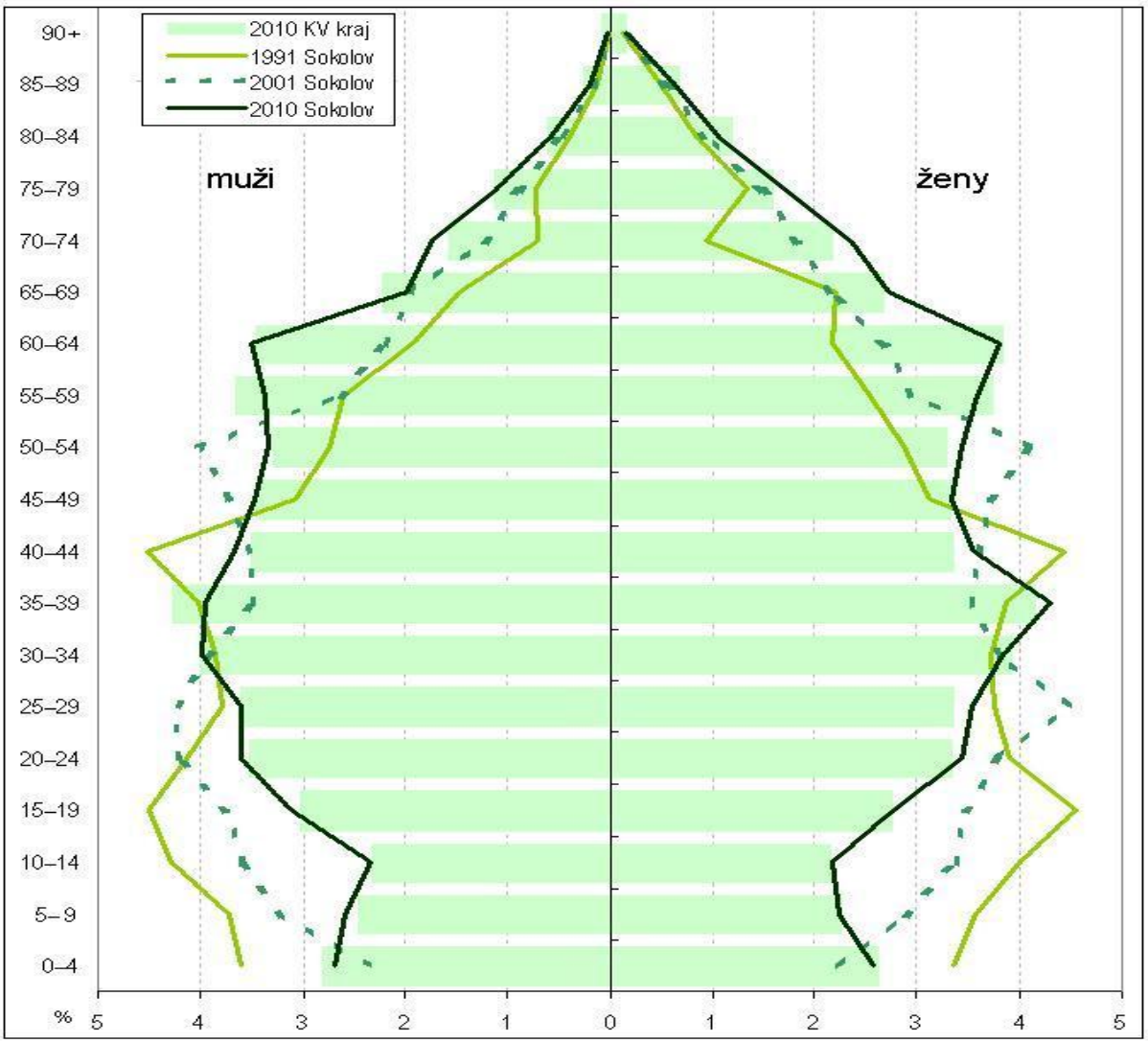

Zdroj: http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm

4.2.2 Věková struktura

Karlovarský kraj je dlouhodobě regionem s poměrně mladou populační strukturou. Věková struktura populace Sokolova se v roce 2010 (údaje k 31.12.) od krajské věkové struktury odlišuje jen minimálně, podíly biologických i ekonomických generací jsou téměř shodné.

Graf 3: Věková struktura, Sokolov 1991–2010, Karlovarský kraj 2010, v %

Pozn.: Procentní podíly jsou počítány z celkové populace, tedy nikoli zvlášť pro muže a pro ženy.
Pozn.: KV kraj = Karlovarský kraj
Zdroj: ČSÚ

Podobně jako v mnoha jiných obcích v ČR došlo i v Sokolově v uplynulých 20 letech ke stárnutí populace, a to zejména zespodu věkové pyramidy. V letech 1991–2010 zastoupení dětské složky kleslo o 8 p.b. z hodnoty 23 % na současných 15 %. Podíl populace v produktivním věku se prakticky nezměnil (70 % v roce 1991, 71 % v roce 2010). V roce 2010 činil podíl seniorů v Sokolově 14 %, v roce 1991 to bylo pouze 7 %.

Tab. 2: Věková struktura populace Sokolova k 31.12. (vyjma roku 1991 – Sčítání lidu, domů a bytů)

Rok	0–14 let		15–64 let		65 a více let		Podíl ve věku (%)			Index stáří
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	0–14	15–64	65 +	
1991	2 928	2 757	8 849	8 815	719	1 142	22,6	70,1	7,4	32,7
1996	2 712	2 539	9 224	9 158	905	1 401	20,2	70,9	8,9	43,9
2001	2 240	2 051	8 888	9 031	1 103	1 655	17,2	71,8	11,0	64,3
2006	1 901	1 752	8 784	8 849	1 257	1 913	14,9	72,1	13,0	86,8
2010	1 861	1 709	8 673	8 688	1 366	2 105	14,6	71,1	14,2	97,2

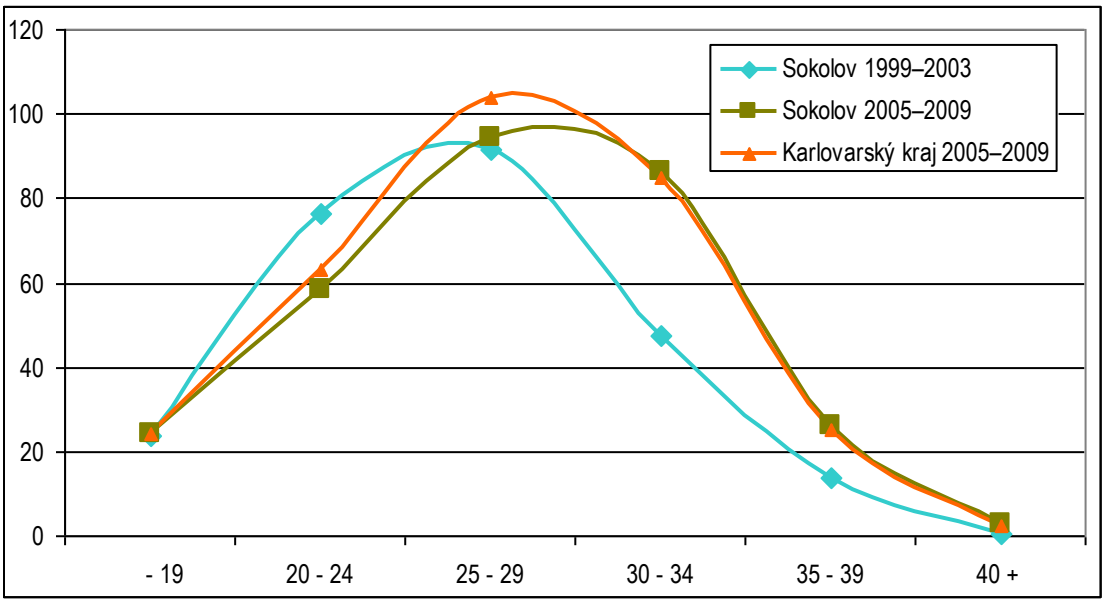
Pozn.: Index stáří vyjadřuje počet obyvatel ve věku 65+ na 100 dětí mladších 15 let

Zdroj: ČSÚ

4.2.3 Narození

Graf 4 prezentuje míry věkově specifické plodnosti, tedy počet narozených podle věku matky vztažený na 1 000 žen dané věkové kategorie. Tento ukazatel je uveden za 5letý průměr let 2005-2009 a 1999-2003.

Graf 4: Míry plodnosti podle věku, Sokolov a Karlovarský kraj, 1999–2009, na 1000 žen

Ukazatel za období 2005–2009 je vypočten jako průměr počtu narozených ženám v dané věkové skupině za roky 2005-2009 vztažený k populaci 15–45 let (dle věku) za rok 2007 (31.12.)

Ukazatel za období 1999–2003 je průměrem počtu narozených v letech 1999–2003 v jednotlivých věkových skupinách žen vztažený k populaci 15–45 let (dle věku) za rok 2001 (Sčítání lidu, domů a bytů)

Zdroj: ČSÚ

Míra plodnosti v Sokolově mezi dvěma sledovanými obdobími vzrostla. V letech 1999–2003 se na tisíc žen ve věku 15–49 let narodilo 39 dětí, v letech 2005–2009 to už bylo 43 dětí. Za tímto nárůstem stojí zejména zvýšení plodnosti 25letých a starších žen, zatímco plodnost žen mladších 25 let se mezi sledovanými obdobími snížila.

Míra plodnosti v Sokolově byla v letech 2005–2009 ve všech věkových skupinách ve srovnání s plodností stejně starých žen v Karlovarském kraji mírně nižší.

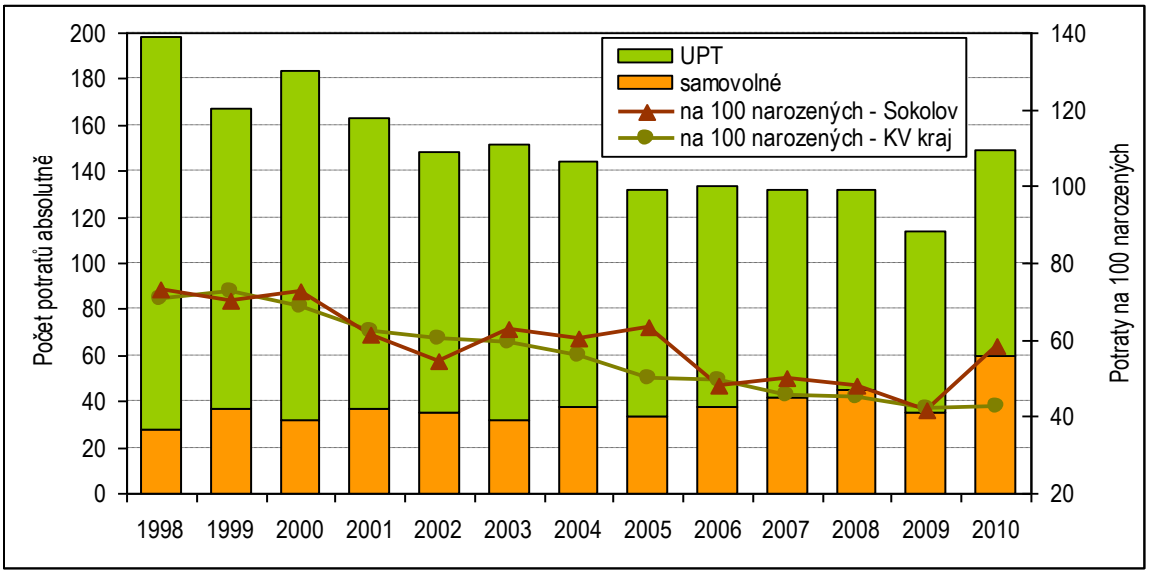
Úhrnná plodnost se pohybovala kolem roku 2001 v Sokolově mírně pod hodnotou 1,3 dítěte na ženu. V letech 2005–2009 se její hodnota výrazně zvýšila na úroveň téměř 1,5 a v Karlovarském kraji byla dokonce mírně vyšší než 1,5.

4.2.4 Potraty

Počet potratů se dlouhodobě v populaci ČR snižuje. Klesá zejména počet umělých přerušení těhotenství. Počet potratů v Sokolově od roku 1998 do roku 2009 měl klesající tendenci – ze 198 na 114. Za tímto snížením stojí pokles počtu umělých přerušení těhotenství, zatímco počet samovolných potratů se zvyšoval. Výsledkem těchto protichůdných tendencí je zvýšení podílu samovolných potratů na celkovém počtu potratů ze 14 % v roce 1998 na více než 30 % v roce 2009. V roce 2010 došlo v Sokolově k mimořádnému nárůstu počtu potratů, přičemž na tomto nárůstu se podílely jak samovolné potraty, tak i umělá přerušení těhotenství.

Počet potratů připadajících na 100 narozených je v Sokolově zhruba shodný s Karlovarským krajem (48 potratů na 100 narozených v roce 2009), což je ve srovnání s ostatními kraji spíše vyšší údaj.

Graf 5: Potraty v letech 1998 – 2010 podle druhu, ukazatele potratovosti

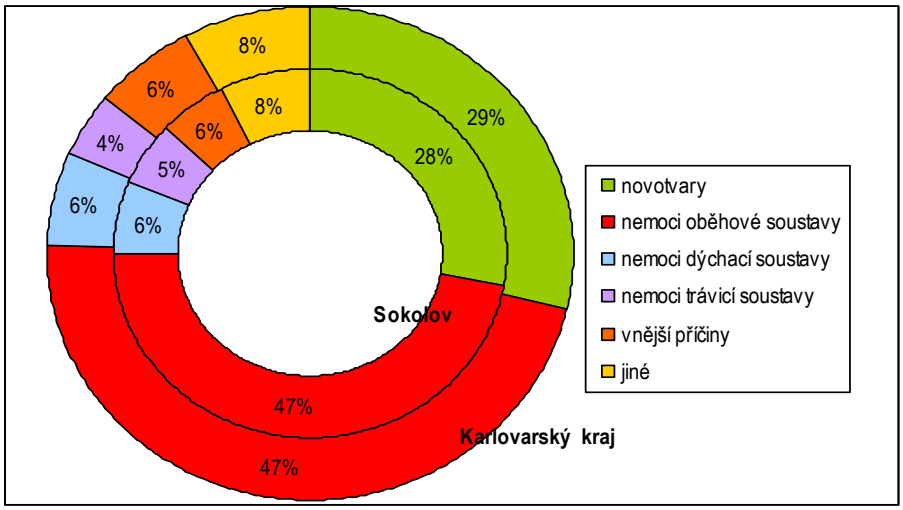

Pozn.: UPT – umělé přerušení těhotenství
Pozn.: KV kraj = Karlovarský kraj
Zdroj: ČSÚ, ÚZIS ČR

4.2.5 Zemřelí

Ročně zemře v Sokolově okolo 230 osob, v letech 1991–1995 zde bylo ročně zhruba 210 zemřelých, od roku 1996 se roční počet zemřelých pohybuje kolem 230 s výjimkou let 1999 a 2005, kdy bylo zemřelých méně než 200. Další výjimkou je rok 2010, kdy zemřelo 268 osob, které v době úmrtí měly trvalé bydliště v obci Sokolov.

Graf 6: Zemřelí podle struktury příčin smrti, průměr let 2005-2009

Zdroj: ČSÚ

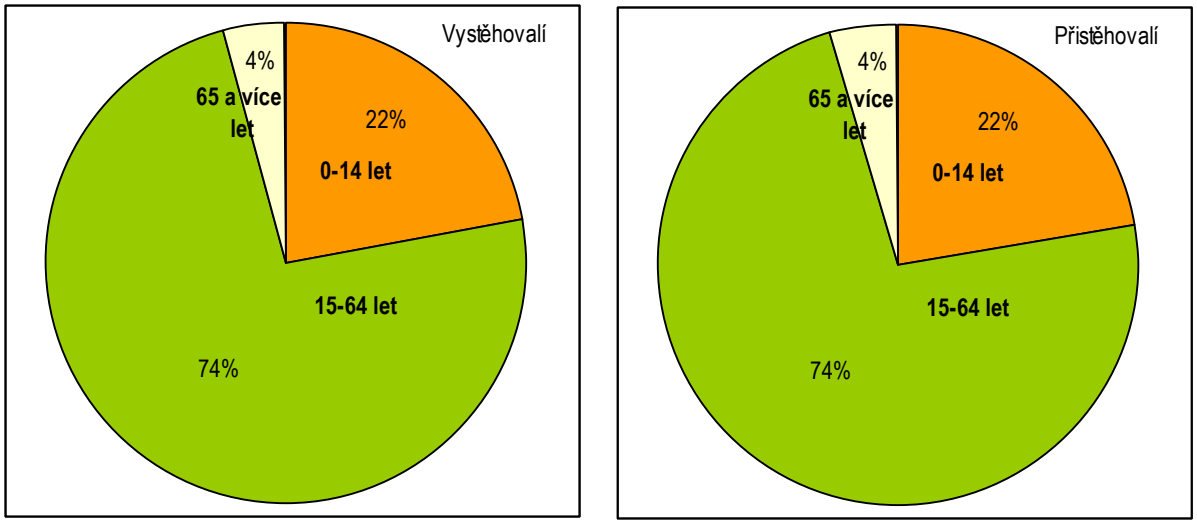
Na 1 000 obyvatel tak připadá v průměru za posledních 5 let zhruba 11 úmrtí, což je hodnota mírně vyšší ve srovnání s Karlovarským krajem, a to i přesto, že se Sokolov vyznačuje relativně mladou věkovou strukturou. Sokolov je tak v rámci ČR oblastí se spíše nepříznivými úmrtnostními poměry. Bohužel nemáme dostatek dat k tomu, abychom eliminovali vliv věkové struktury, kterou je hladina úmrtnosti výrazně ovlivněna. To platí i pro srovnání úmrtí z hlediska příčin smrti, které je odlišnou věkovou strukturou populace též zatíženo. Zde je však nutno konstatovat, že se struktura úmrtí podle příčin v kraji a ve sledované obci prakticky neliší.

4.2.6 Migrace

Počet migrantů v jednotlivých letech značně osciloval, jak jsme již popisovali v kap. 2.1. Vliv migrace na populaci Sokolova je z hlediska velikosti tamní populace a její věkové struktury poměrně malý, migrační obrat (součet přistěhovalých a vystěhovalých) představuje ročně 6 % středního stavu (stav populace k 1.7.). Podrobnější údaje o socioekonomické struktuře migrantů nemáme bohužel k dispozici.

Mezi migranty jsou zastoupeni častěji ženy (51 %) než muži (49 %), stejný podíl mužů a žen je jak mezi přistěhovalými tak i mezi vystěhovalými. Ve srovnání s celkovou strukturou populace je jejich věkový profil mladší. Osoby ve věku 15–64 let jsou mezi imigranty zastoupeny zhruba 73 %, děti do 15 let představují zhruba 22 % všech přistěhovalých. Stejné podíly ekonomických generací bychom nalezli i mezi vystěhovalými.

Graf 7: Věková struktura přistěhovalých a vystěhovalých do/z Sokolova, průměr let 2005–2009

Zdroj: ČSÚ

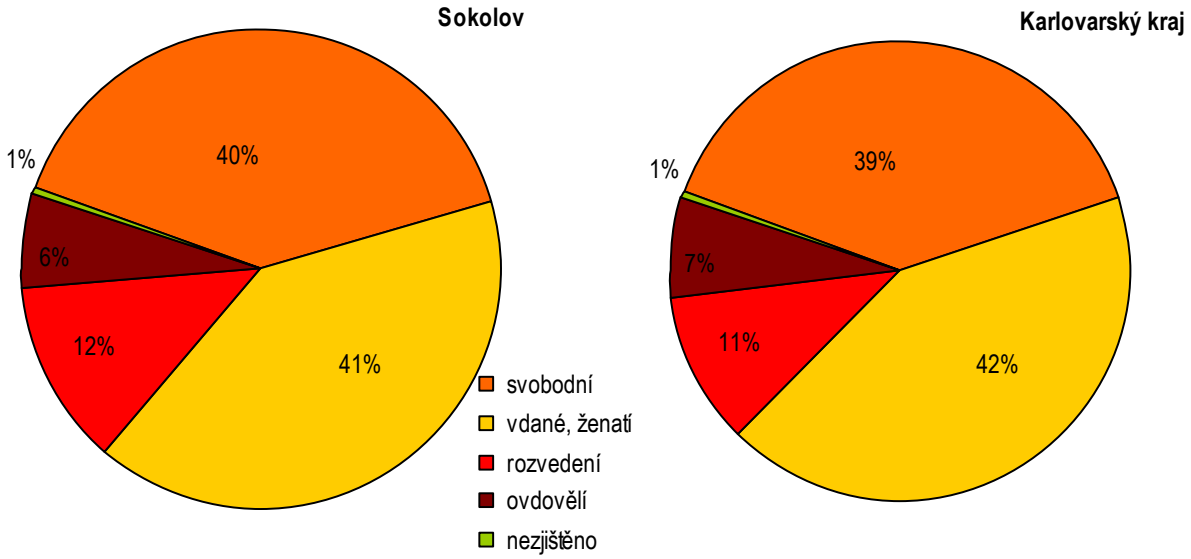
4.3 Socioekonomická struktura populace

Při posuzování socioekonomické struktury populace v relativně malých lokalitách k jakým patří i město Sokolov jsme nuceni využívat pouze údaje získané ze Sčítání lidu, domu a bytů (SLDB), tj. údaje z roku 1991 a 2001. Data ze SLDB 2011 bohužel ještě nejsou k dispozici.

4.3.1 Struktura populace dle rodinného stavu

Struktura celkové populace podle rodinného stavu se v Sokolově jen nepodstatně liší od struktury krajské populace. Ani mezi muži a ženami ve městě a v kraji nejsou podstatné rozdíly. Významnější odchylky ve struktuře dle rodinného stavu lze najít při vzájemném porovnání této struktury u mužů a u žen. Jak v kraji tak i ve městě je mezi ženami výraznější podíl ovdovělých ve srovnání s muži. Tento podíl je vyšší na úkor nižšího zastoupení svobodných žen. Tyto disproporce jsou dány vyšší nadějí dožití u žen a s tím související starší věkovou strukturou žen ve srovnání s muži. Podíl ženatých a vdaných je takřka stejný (Tab. 3)

Graf 8: Populace dle rodinného stavu, 2001

Zdroj: ČSÚ

Tab. 3: Populace dle rodinného stavu, Sokolov, Karlovarský kraj, 2001 (v %)

Rodinný stav	Sokolov 2001			Karlovarský kraj 2001		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
Svobodní, -é	45,0	35,1	40,0	44,2	34,8	39,4
Vdané, ženatí	41,3	40,1	40,7	42,9	41,5	42,2
Rozvedení, -é	10,9	13,6	12,3	9,9	11,8	10,8
Ovdovělí, -é	2,2	10,6	6,5	2,3	11,3	6,9
Nezjištěno	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6

Zdroj: ČSÚ

4.3.2 Struktura populace podle vzdělání

Na první pohled největší změnou ve vzdělanostní struktuře obyvatel města Sokolov mezi roky 1991 a 2001 je snížení podílu osob, které dosáhly nejvýše základního vzdělání. Za tím je však nutné vidět nejenom zvyšující se úroveň vzdělání v populaci, ale také skutečnost, že nízké vzdělání se často týkalo osob, které již při sčítání v roce 1991 byly ve vysokém věku a mnohé z nich se sčítání v roce 2001 nedožily. Za zmínku stojí i nárůst zastoupení osob s vyšším vzděláním a s nástavbovým vzděláním. Tato forma vzdělávání před rokem 1990 prakticky neexistovala, a tak v roce 1991 bylo jen velmi málo absolventů.

Při srovnání vzdělanostní struktury obyvatel města Sokolova a Karlovarského kraje můžeme nalézt jen velmi malé rozdíly. V samotném městě je mírně vyšší podíl osob, které uvedly, že dosáhly alespoň úplného středního vzdělání s maturitou, což je ale obecně po městské oblasti typické.

Tab. 4: Struktura obyvatel starších 15 let podle vzdělání, v %

Nejvyšší ukončené vzdělání	Sokolov		Karlovarský kraj
	1991	2001	2001
Bez vzdělání	0,5	0,9	0,8
Základní a neukončené základní	33,5	27,0	27,7
Vyučení a střední odborné bez maturity	35,0	37,4	38,1
Úplné střední s maturitou	22,4	24,3	22,5
Vyšší odborné a nástavbové	0,1	2,9	3,1
Vysokoškolské	5,7	6,2	5,5
Nezjištěné vzdělání	2,9	1,4	1,5

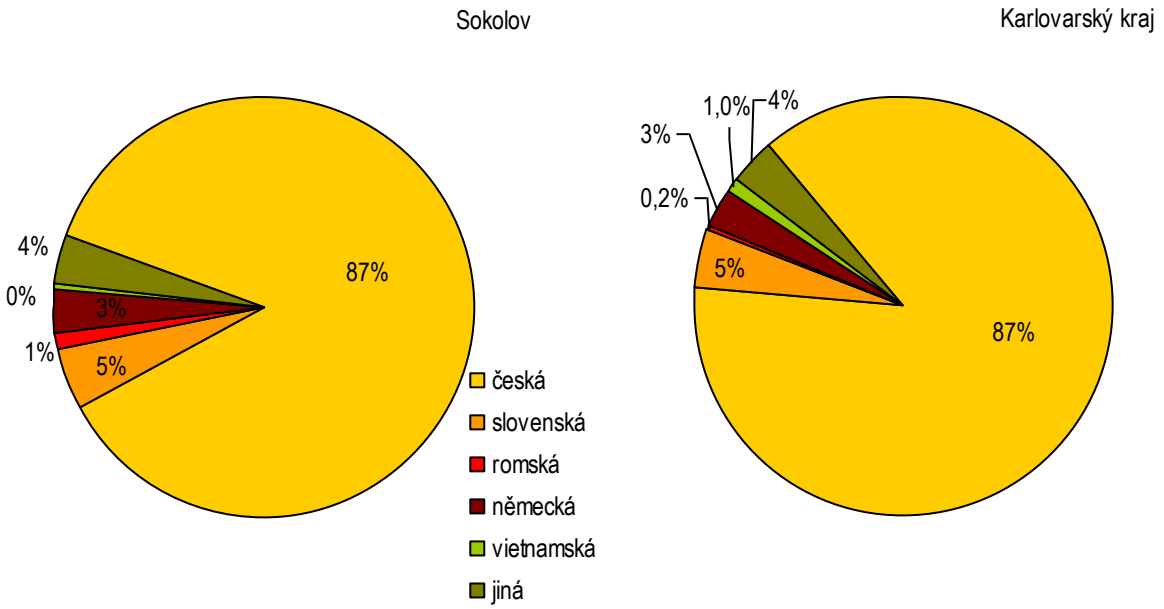
Zdroj: ČSÚ

4.3.3 Struktura populace dle národnosti, 2001

Z hlediska národnostního složení lze mezi krajem a městem Sokolov pozorovat pouze malé rozdíly, které jsou dány zastoupením osob vietnamské a romské národnosti. Zatímco k romské národnosti se na úrovni kraje přihlásily 0,2 % osob a k vietnamské národnosti to bylo 1 % z osob, které v době sčítání v roce 2001 měly trvalé bydliště v Karlovarském kraji, tak ve městě Sokolov se k romské národnosti přihlásilo více než 1 % ze sečtených a k vietnamské národnosti pouze 0,3 %.

Počet osob, které v Sokolově uvedly romskou národnost, se mezi lety 1991 a 2001 zvýšil, nelze však na základě toho činit závěry o zvýšení počtu zde žijících Romů. V roce 2001 se k romské národnosti přihlásilo v Sokolově 303 osob (143 žen a 160 mužů). V roce 1991 romskou národnost uvedlo 270 osob (134 žen a 136 mužů).

Graf 9: Struktura populace dle národnosti, 2001

Zdroj: ČSÚ

4.3.4 Ekonomická aktivita

Podíl ekonomicky aktivních se v Sokolově mezi roky 1991 a 2001 snížil z 56,2 na 53,5 %. Mezi zaměstnanými se významně snížil podíl žen, které byly na mateřské dovolené (z 3,3 % na 0,6 %). Došlo k výraznému nárůstu zastoupení nezaměstnaných (z 1,3 % na 6 %). U ekonomicky neaktivních, jejichž počet se mezi sčítáními změnil jen mírně, se významně změnila struktura: zvýšil se počet nepracujících důchodců a snížil se počet žáků, studentů a učňů. Mezi ekonomicky neaktivními bylo v roce 2001 celkem 222 osob v domácnosti, z toho ani jeden muž. Jejich počet se oproti roku 1991 prakticky nezměnil.

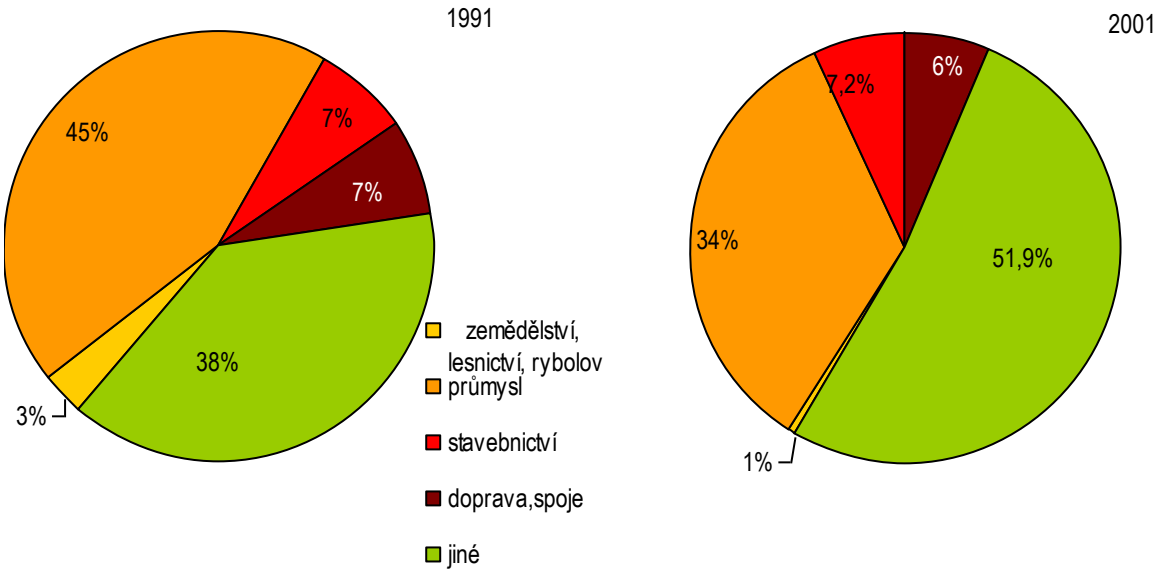
Tab. 5: Obyvatelstvo Sokolova dle ekonomické aktivity, 1991 a 2001

	Sokolov		Sokolov (v %)		Karlovarský kraj
	1991	2001	1991	2001	2001 (v %)
Obyvatelstvo celkem	25 210	25 081	100	100	100
Ekonomicky aktivní celkem	14 171	13 420	56,2	53,5	53,3
zaměstnaní	13 844	11 262	54,9	47,5	47,6
ženy na mateřské dovolené	828	142	3,3	0,6	0,6
nezaměstnaní	327	1505	1,3	6,0	5,7
Ekonomicky neaktivní celkem	11 039	11 424	43,8	45,5	45,6
nepracující důchodci	3 010	4560	11,2	18,2	19,5
žáci, studenti, učni	7 231	4478	28,7	17,9	16,8
Osoby s nezjištěnou ekonomickou aktivitou	.	237	.	0,9	1,0

Pozn. Podíly jsou ve všech případech vztahovány k obyvatelstvu celkem

Zdroj: ČSÚ

Graf 10: Struktura populace dle OKEČ, Sokolov

Pozn.: pouze ekonomicky aktivní
Pozn.: OKEČ = Odvětvová klasifikace ekonomických činností
Zdroj: ČSÚ

Tab. 6: Struktura obyvatel dle OKEČ, 2001

Odvětví	Sokolov		Karlovarský kraj
	absolutní počty	v %	v %
Celkem	13 420	100,0	100,0
Zemědělství, lesnictví, rybolov	75	0,6	2,9
Průmysl	4 571	34,1	29,4
Stavebnictví	963	7,2	7,7
Obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží	1 221	9,1	10,1
Doprava, pošty a telekomunikace	847	6,3	5,6
Veřejná správa, obrana, soc. zabezpečení	954	7,1	6,1
Školství, zdravotnictví, veterinární a sociální činnost	1 500	11,2	10,6
Ostatní	3 289	24,5	27,7

Pozn.: pouze ekonomicky aktivní
Pozn.: OKEČ = Odvětvová klasifikace ekonomických činností ¨
Zdroj: ČSÚ

Zastoupení jednotlivých odvětví, v nichž obyvatelé Sokolova pracují, se mezi sčítáními změnilo. Na třetinu poklesl podíl těch, kteří pracují v zemědělství, podíl zaměstnaných v průmyslu se snížil o čtvrtinu. Počty pracujících ve stavebnictví a v dopravě se příliš nezměnily. Vzrostlo zastoupení osob pracujících v terciálním sektoru.

Rozdíly ve struktuře zaměstnání dle Odvětvové klasifikace ekonomických činností (OKEČ) mezi městem Sokolov a Karlovarským krajem nejsou nikterak významné a jsou vysvětlitelné právě skutečností, že porovnáváme městský region, v němž se např. jen velmi málo osob věnuje zemědělství, s regionem, v němž jsou jednak další města, ale zejména také venkovské obce.

4.3.5 Struktura domácnosti

Mezi lety 1991 a 2001 se v Sokolově zvětšil počet domácností o 11 %. Za tímto nárůstem stojí především zvýšení počtu neúplných rodin a domácností jednotlivců. Zastoupení neúplných rodin se zvýšilo o 5 procentních bodů, větší nárůst zaznamenáváme u neúplných rodin bez závislých dětí. Domácnosti jednotlivců se na celkovém počtu cenzových domácností v roce 1991 podílely 27 %, o 10 let později jich byla více než třetina, přičemž se ale snížil podíl těch, kteří bydleli samostatně.

Zastoupení úplných rodin v roce 2001 činilo 48 %, v roce 1991 bylo takových rodin 61,5 % z celkového počtu cenzových domácností. Zatímco v roce 1991 převažovaly mezi úplnými rodinami takové, v nichž žilo alespoň jedno závislé dítě, v roce 2001 byly častější úplné rodiny bez závislých dětí. To může vypovídat o snižování zastoupení dětí v populaci, ale také třeba o tom, že dospělé děti žijí déle s rodiči. Zajímavostí je růst počtu vícečlenných nerodinných domácností.

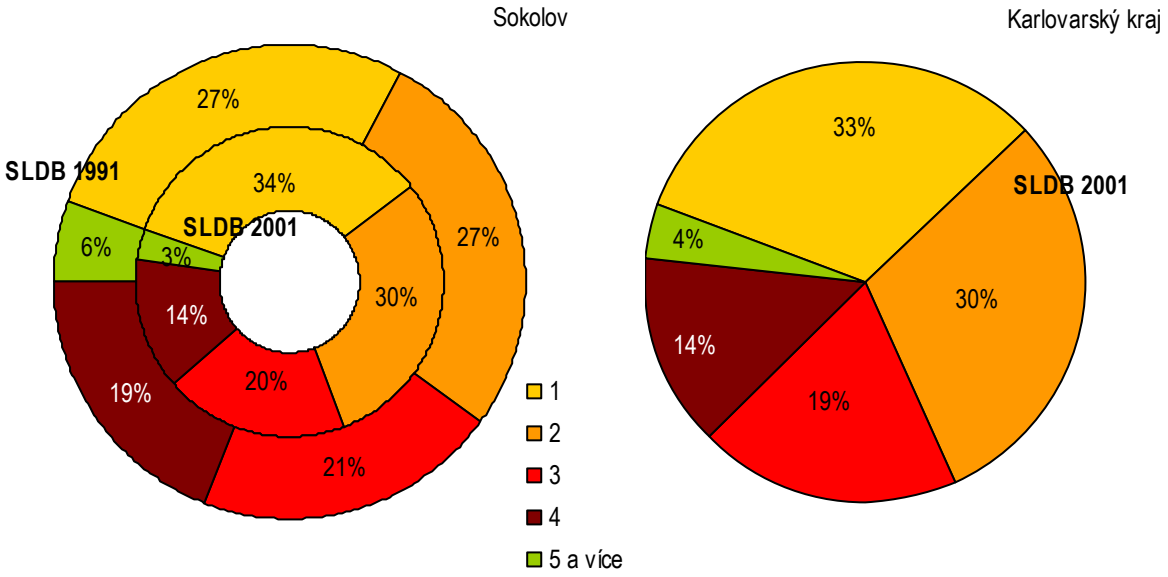
Zatímco v roce 1991 byly sice velice těsně ale přece jenom nejčetnější dvoučlenné domácnosti (jejich podíl činil 27,2 %), v roce 2001 již byla nejčetnější domácností domácnost jednotlivce (33,9 %). Vzrostlo i zastoupení dvoučlenných domácností, které se podílely na celkovém počtu cenzových domácností v Sokolově 30 %. Zastoupení tříčlenných domácností mírně pokleslo (z 20,9 % na 19,7 %). Početné domácnosti se čtyřmi a více členy tvořily v roce 2001 zhruba šestinu všech domácností, v roce 1991 byla takovýchto domácností čtvrtina.

Tab. 7: Struktura domácností, 1991, 2001

Typ domácnosti	Sokolov				Karlovarský kraj 2001 v %
	1991		2001		
	absolutní počet	v %	absolutní počet	v %	
Cenzové domácnosti celkem	10 062	100,0	11 172	100,0	100,0
v tom:					
úplné rodiny	6 184	61,5	5 380	48,2	49,6
bez závislých dětí	2 553	25,4	2 823	25,3	26,9
se závislými dětmi	3 631	36,1	2 557	22,9	22,7
neúplné rodiny	1 127	11,2	1 825	16,3	15,7
bez závislých dětí	326	3,2	554	5,0	5,7
se závislými dětmi	801	8,0	1 271	11,4	10,0
vícečlenné nerodinné domácnosti	15	0,1	179	1,6	2,2
domácnosti jednotlivců	2 736	27,2	3 788	33,9	32,5
z toho bydlící samostatně	2 659	26,4	2 764	24,7	22,5

Zdroj: ČSÚ

Graf 11: Cenzové domácnosti podle počtu členů

Pozn.: SLDB = sčítání lidu, domů a bytů
Zdroj: ČSÚ

Tab. 8: Typy domácností, Sokolov, 1991 a 2001

Typ domácnosti	Sokolov	
	1991	2001
Bytové domácnosti celkem	9 608	10 096
v tom: 1 cenzová domácnost	9 196	9 171
2 a více cenzových domácností	412	925
Hospodařící domácnosti celkem	9 995	11 087
v tom: 1 cenzová domácnost	9 929	11 004
2 a více cenzových domácností	66	83
Cenzové domácnosti celkem	10 062	11 172

Zdroj: ČSÚ

Poznámka: **Cenzová domácnost** - nejmenší kolektivita osob, spjatá společným bydlením, společným hospodařením a většinou i příbuzenskými vztahy. Dělí se na úplné rodinné domácnosti, neúplné rodinné domácnosti, vícečlenné nerodinné domácnosti a domácnosti jednotlivců.

Odlišné vymezení cenzových, hospodařících a bytových domácností se projevuje především v jejich rozdílném počtu. Nejvíce je domácností cenzových, protože jsou definovány nejúžeji, nejméně je bytových domácností, které jsou naopak svou průměrnou velikostí (svým průměrným počtem členů) největší.

U všech tří typů domácností byl v Sokolově mezi roky 1991 a 2001 zaznamenán růst jejich počtu. Výraznou změnu zaznamenáváme u zastoupení bytových domácností, které jsou tvořeny dvěma či více domácnosti cenzovými. V roce 1991 se tyto domácnosti podílely na počtu bytových domácností 4,5 %, o 10 let později to již bylo 10 %.

4.4 Školství

4.4.1 Mateřské školy

V Sokolově ve školním roce 2009/10 evidujeme 8 mateřských škol, v nichž bylo 29 tříd s celkovým počtem 695 dětí. V mateřských školách není ani jedna speciální třída. Oproti předchozímu školnímu roku přibyla jedna třída a podařilo se umístit o 20 dětí více.

Tab. 9: Vzdělávání v mateřské škole

Školní rok	2008/09	2009/10
Počet škol	7	8
Počet běžných tříd	28	29
Počet speciálních tříd	–	–
Počet dětí v běžných třídách	675	695
Počet dětí ve speciálních třídách	–	–
Počet učitelů ve školách	54	55

Zdroj: ÚIV

4.4.2 Základní školy

Ve městě Sokolov je v současné době 8 základních škol (od školního roku 2012/13 má jedna zaniknout). V Sokolově je škola s rozšířenou výukou matematiky a přírodovědných předmětů na druhém stupni, škola s rozšířenou výukou jazyků (již od 1. třídy), s rozšířenou výukou informatiky a tělesné výchovy, škola se soustředěnou přípravou hokejistů. Všechny základní školy poskytují svým žákům možnost navštěvovat družinu. Každá škola má také poměrně širokou nabídku různých kroužků (mj. i kroužky dyslektické, kroužky odstraňující lehké mozkové dysfunkce a věnující se odstraňování specifických poruch učení). ZŠ navštěvovalo k 30.9.2009 v běžných třídách 2 748 dětí, průměrný počet žáků ve třídě byl 21.

V jedné škole je kromě oboru 79-01-C/01 (základní škola) vyučován také obor 79-01-B/01 (speciální škola). Ve speciálních třídách se vzdělávalo 133 žáků se zdravotním postižením, z toho 14 žáků se středně těžkým mentálním postižením. Žáci byli rozděleni do 15 tříd, z nichž 1. a 2. ročník byly společně v jedné třídě. Průměrná naplněnost tříd je 9 žáků, což odpovídá speciálním potřebám pro výuku a výchovu žáků s mentálním postižením. Po oba dva zmiňované školní roky byly v Sokolově dvě přípravné třídy, které navštěvovalo 30 dětí.

Tab. 10: Vzdělávání v základní škole

Školní rok	2008/09	2009/10
Počet škol	8	8
z toho školy s běžnými třídami	8	8
z toho školy se speciálními třídami	1	1
Počet běžných tříd	132	130
Počet speciálních tříd	16	15
Počet žáků v běžných třídách	2 833	2 748
Počet žáků ve speciálních třídách	135	133
Počet žáků opakujících ročník	56	41

Zdroj: ÚIV

Z tabulky 10 je patrný postupný trend poklesu naplněnosti většiny základních škol v Sokolově. Výjimku představují pouze ZŠ Pionýrů a ZŠ Křižíkova, které si, s mírnými odchylkami, udržují stabilní naplněnost. Obsazenost nižší než 50% mají v tomto školním roce tři základní školy (B. Němcové, Sokolovská a Běžecká). Nejvýraznější pokles obsazenosti zaznamenala základní škola B.Němcové, kdy během pěti let klesla obsazenost z 63% na současných 45%, tedy o 18 procentních bodů. Daleko nejnižší kapacitu má základní škola Sokolovská (4.ZŠ).

Tab. 12: Přehled naplněnosti kapacity jednotlivých škol

	kapacita	2006	2007	2008	2009	2010
ZŠ Pionýrů	840	74%	73%	71%	71%	68%
ZŠ Rokycanova	650	93%	90%	86%	83%	80%
ZŠ B.Němcové	600	63%	54%	51%	47%	45%
ZŠ Sokolovská	630	41%	40%	36%	33%	34%
ZŠ Běžecká	550	43%	50%	47%	48%	44%
ZŠ Švabinského	590	86%	81%	84%	82%	79%
ZŠ Křižíkova	690	71%	66%	65%	62%	64%

Zdroj: Analýza: Stav školské sítě MŠ a ZŠ v Sokolově, listopad 2010, MěÚ Sokolov

Z tabulky 13 je patrný pokles indexu dynamiky, který vyjadřuje trend obsazenosti škol, kdy jsou vztaženy počty žáků v 1. třídách vůči počtu žáků v 9. třídách. Čím je hodnota vyšší, tím je obsazenost školy dynamičtější. Pouze dvě školy vykázaly hodnotu vyšší než jeda, což znamená, že do školy nastupuje více dětí než ji opouští. Jsou to školy Běžecká a Křižíkova. U školy Běžecká je tento výkyv pravděpodobně způsoben skutečností, že tato škola byla dříve pouze školou zvláštní, což může být příčina velmi nízkého počtu žáků v 9. třídách. U základní školy Křižíkova jde pravděpodobně o pozitivní trend nárůstu zájmu o danou školu.

Tab. 13: Srovnání reálné kapacity na vstupu a výstupu ze školy

	počet žáků		Index dynamiky
	v 1. třídě	v 9. třídě	1.tř/9.tř
ZŠ Pionýrů	48	75	0,64
ZŠ Rokycanova	68	71	0,96
ZŠ B.Němcové	19	47	0,40
ZŠ Sokolovská	17	21	0,81
ZŠ Běžecká	30	10	3,00
ZŠ Švabinského	58	68	0,85
ZŠ Křižíkova	60	40	1,50

Zdroj: Analýza: Stav školské sítě MŠ a ZŠ v Sokolově, listopad 2010, MěÚ Sokolov

4.4.3 Střední školy

Střední školství v Sokolově představuje pět škol (dvě gymnázia, z toho jedno soukromé, integrovaná střední škola technická a ekonomická, střední škola živnostenská a soukromá obchodní akademie. Z dvouletých oborů je ve městě k dispozici zpracování dřeva a práce ve stravování. Výuční listy lze získat z tříletých učebních oborů: cukrář, kuchař, číšník, výrobce a prodavač lahůdek, aranžér, truhlář, kadeřník, zámečník, automechanik, elektrikář, obráběč kovů, zedník, montér suchých staveb, instalatér, malíř, strojírenská výroba.

Čtyřleté maturitní obory: oděvnictví, ekonomika a podnikání, informační služby, kosmetické služby. Dále gymnázium, technické lyceum, elektrotechnické, strojírenské, ekonomické, veřejnosprávní a manažerské studijní obory.

Tab. 11: Vzdělávání na středních školách

		2008/09	2009/10
	Žáci celkem	3 150	3 257
Denní forma vzdělávání	Střední vzdělávání	–	–
	Střední vzdělávání s výučním listem	1 088	1 098
	Zkrácené s výučním listem	–	–
	Střední vzdělávání s maturitní zkouškou	1 549	1 518
	Zkrácené s maturitní zkouškou	–	–
	Nástavbové studium	173	165
Ostatní formy vzdělávání	Střední vzdělávání	–	–
	Střední vzdělávání s výučním listem	–	–
	Zkrácené s výučním listem	–	–
	Střední vzdělávání s maturitní zkouškou	105	107
	Zkrácené s maturitní zkouškou	–	–
	Nástavbové studium	235	369
	Počet žáků opakujících ročník	96	120

Zdroj: ÚIV

Střední školy také spolupracují s Úřadem práce, nabízejí výuku ve vlastní akreditované svářečské škole a rekvalifikační kurzy. Ve školním roce 2009/2010 se ve městě na středních školách vzdělávalo 4 000 učňů a studentů z toho 476 v dálkovém studiu. Počet studentů v dálkovém studiu oproti předchozímu školnímu roku výrazně stoupl díky většímu zájmu o nástavbové studium.

4.5 Bydlení

Počet trvale obydlených bytů v Sokolově se mezi roky 1991 a 2001 zvýšil z 9 608 na 10 096. To v kombinaci s mírným snížením počtu obyvatel města vedlo ke snížení počtu osob připadajících na jeden byt z 2,6 na 2,5. Bytový fond se v uvedeném desetiletí zkvalitnil, zvýšilo se zastoupení bytů I. kategorie zejména na úkor poklesu podílu bytů II. kategorie. Bytů III. a IV. kategorie byl v roce 1991 pouze nepatrný zlomek a i zde došlo do roku 2001 ke snížení podílu (i počtu) bytů těchto kategorií v bytovém fondu Sokolova.

Starší byty jsou postupně nahrazovány novějšími, a tak klesá počet bytů postavených před rokem 1946. Mezi sčítáními bylo postaveno 734 bytů, za období 2002–2010 se postavilo pouze 207 bytů. Počty dokončených bytů v jednotlivých letech posledně zmiňovaného období značně kolísaly – záležely na tom, zdali v daném roce byl dokončen nějaký bytový dům, nebo se jednalo pouze o rodinné domy.

Tab. 12: Trvale obydlené byty podle kategorie v letech 1991 a 2001 v Sokolově

	Kategorie bydlení					Celkem
	I.	II.	III.	IV.	nezjištěno	
	absolutně					
Sokolov 1991	8 672	852	48	36		9 608
Sokolov 2001	9 680	342	22	14	38	10 096
	v %					
Sokolov 1991	90,3	8,9	0,5	0,4	0,0	100,0
Sokolov 2001	95,9	3,4	0,2	0,1	0,4	100,0
Karlovarský kraj 2001	89,1	7,8	1,6	0,9	0,6	100,0

Zdroj: ČSÚ

Tab. 13: Trvale obydlené byty podle období výstavby domu v letech 1991 a 2001v Sokolově

	Období výstavby domu							Celkem
	-1919	1920-1945	1946-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2001	nezjištěno	
	absolutně							
Sokolov 1991	210	610	4 292	2 991	1 505	-	-	9 608
Sokolov 2001	120	472	4 103	2 958	1 636	734	73	10 096
	v %							
Sokolov 1991	2,2	6,3	44,7	31,1	15,7	-	-	100,0
Sokolov 2001	1,2	4,7	40,6	29,3	16,2	7,3	0,7	100,0
Karlovarský kraj 2001	21,4	28,3	28,1	9,9	10,6	0,3	1,3	100,0

Zdroj: ČSÚ

Z hlediska velikosti bytu se mírně zvyšuje podíl bytů s jednou obytnou místností a klesá podíl bytů se dvěma obytnými místnostmi. Vzhledem k tomu, že Sokolov je obcí městského tytu, tak nepřekvapí, že 90 % bytů je v bytových domech a pouze 10 % je v rodinných domech. V tom se značně liší od struktury bytového fondu Karlovarského kraje, to je ale dáno tím, že kraj zahrnuje i malé obce, v nichž nejsou žádné bytové domy.

Tab. 14: Počet dokončených bytů, Sokolov, 2002–2010

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Sokolov	62	19	6	24	6	14	52	5	19

Zdroj: ČSÚ

Tab. 15: Trvale obydlené byty podle počtu pokojů v letech 1991 a 2001v Sokolově

	Počet pokojů						Celkem
	1	2	3	4	5+	nezjištěno	
	absolutně						
Sokolov 1991	1 619	4 417	2 885	584	103	-	9 608
Sokolov 2001	1 818	4 332	3 145	608	131	62	10 096
	v %						
Sokolov 1991	16,9	46,0	30,0	6,1	1,1	-	100,0
Sokolov 2001	18,0	42,9	31,2	6,0	1,3	0,6	100,0
Karlovarský kraj 2001	15,6	38,6	30,6	9,6	4,7	0,9	100,0

Zdroj: ČSÚ

Tab. 16: Trvale obydlené byty podle typu domu

	Sokolov		Sokolov (v %)		Karlovarský kraj 2001 (v %)
	1991	2001	1991	2001	
Rodinné domy	750	817	7,8	8,1	25,4
Bytové domy	8 802	9 122	91,6	90,4	73,2
Ostatní budovy	56	157	0,6	1,6	1,3
Celkem	9 608	10 096	100,0	100,0	100,0

Zdroj: ČSÚ

4.6 Ekonomika

4.6.1 Ekonomické subjekty

V roce 2010 bylo v Sokolově registrováno 5 511 ekonomických subjektů, z nichž bylo 2 347 aktivních. Od roku 2006 počet ekonomických subjektů mírně vzrůstal, stejně tak i v celém Karlovarském kraji, kde jich však nikdy nebyla aktivní více než polovina.

Z hlediska počtu pracovníků je největším zaměstnavatelem Sokolovská uhelná akciová společnost, jejíž počet zaměstnanců se pohybuje mezi 4 a 5 tisíci. Dalšími velkými zaměstnavateli v Sokolově jsou chemička Momentive Chemicals, Nemocnice Sokolov (Nemos Sokolov) a Wieland Electric, které mají 200–999 zaměstnanců. Více než polovina v Sokolově ekonomicky aktivních subjektů v roce 2010 neuváděla žádného zaměstnance, jednalo se tedy převážně o živnostníky, kteří vykonávali svou činnosti sami.

Tab. 17: Ekonomické subjekty v Sokolově a v Karlovarském kraji v letech 2006–2010

Ekonomické subjekty celkem	Registrované subjekty					z toho subjekty typu statistický podnik*				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
Sokolov	5 339	5 363	5 472	5 487	5 511	.	.	.	.	2 347
Karlovarský kraj	76 814	77 780	80 802	80 979	82 322	35 613	34 164	38 274	37 689	38 508

* jedná se o subjekty, u nichž byla zjištěna aktivita

Zdroj: ČSÚ

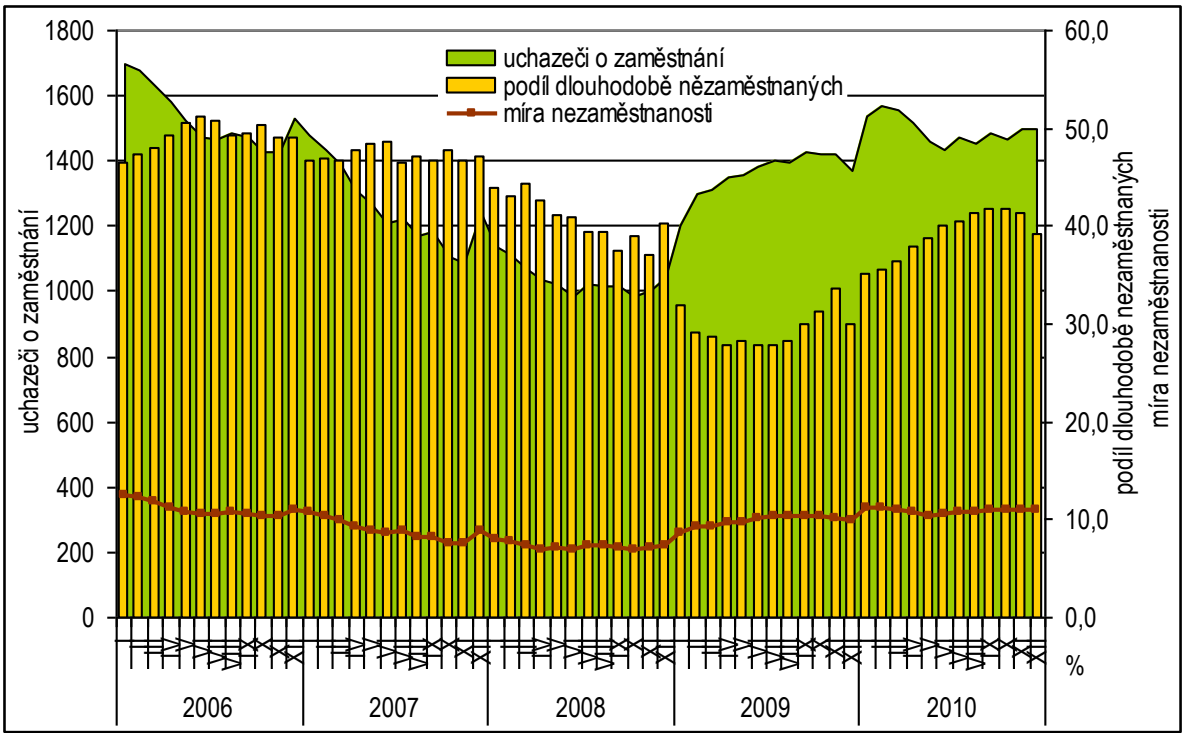
4.6.2 Nezaměstnanost

Počet uchazečů o zaměstnání se v Sokolově v roce 2010 pohyboval okolo 1 500 osob. Z hlediska sezónních cyklů minulý rok nebyl nikterak výjimečný. Z počátku roku byl počet nezaměstnaných vyšší, v jarních měsících došlo k poklesu s tím, jak se rozbíhaly sezónní práce. Podobný průběh měl vývoj počtu nezaměstnaných i v letech 2006–2008 s tím, že v těchto letech měl celkový počet nezaměstnaných klesající tendenci z téměř 1 700 v lednu roku 2006 na 1 000 nezaměstnaných na konci roku 2008. Situace se změnila v roce 2009, kdy se v průběhu celého roku počet nezaměstnaných zvyšoval. Tento rychlý nárůst stojí za poklesem podílu dlouhodobě nezaměstnaných, tj. takových, kteří práci hledají déle než 12 měsíců. Situace na trhu práce se v Sokolově během roku 2009 nezlepšila, a tak podíl dlouhodobě nezaměstnaných začal v roce 2010 narůstat.

V uplynulých třech letech počet uchazečů o práci narůstal, v roce 2010 se oproti roku 2008 zvýšil téměř o polovinu. Oproti roku 2009 již růst tak výrazný nebyl. Zvýšil se zejména počet i podíl těch, kteří si během třech měsíců našli novou práci, ale i těch, kteří byli nezaměstnaní déle než 12 měsíců (Tab. 19).

V průběhu roku 2010 se míra nezaměstnanosti v Sokolově pohybovala okolo 11 %, v Karlovarském kraji to bylo kolem 10 %. Dlouhodobě je v Sokolově nezaměstnanost mírně vyšší ve srovnání s Karlovarským krajem.

Graf 12: Vývoj nezaměstnanosti v Sokolově

Zdroj: MPSV

Tab. 18: Ukazatele nezaměstnanosti v letech 2008–2010 v Sokolově a v roce 2010 v KVK, k 31.12.

Území	Rok	Míra registrované nezaměstnanosti (%)	Míra registrované nezaměstnanosti dosažitelných uchazečů (%)	Počet uchazečů na 1 volné místo
	2008	8,2	7,8	.
Sokolov	2009	11,1	10,8	14,7
	2010	11,6	11,4	17,1
Karlovarský kraj	2010	11,4	11,3	26,0

Zdroj: ČSÚ

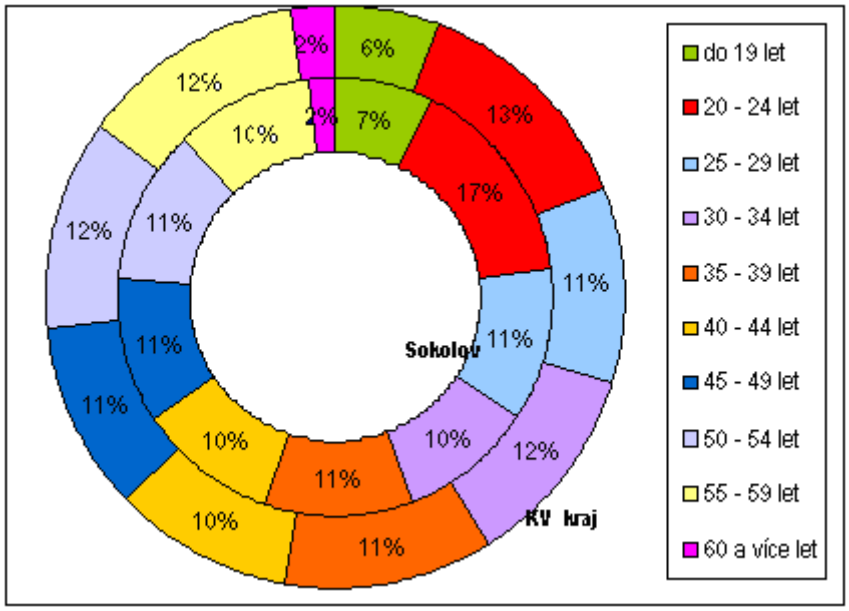
Tab. 19: Počet uchazečů o práci v letech 2008–2010, Sokolov

Rok	Počet uchazečů o práci	z toho podle délky nezaměstnanosti					Počet dosažitelných uchazečů o práci
		do 3 měsíců	3 až 6 měsíců	6 až 9 měsíců	9 až 12 měsíců	více než 12 měsíců	
absolutně							
2008	1 098	.	.	540	.	371	1 049
2009	1 483	364	285	186	143	505	1 453
2010	1 560	438	264	120	129	609	1 533
v procentech							
2008	100,0	.	.	49,2	.	33,8	95,5
2009	100,0	24,5	19,2	12,5	9,6	34,1	98,0
2008	100,0	28,1	16,9	7,7	8,3	39,0	98,3

Pozn: Dosažitelní uchazeči jsou tací, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa, tj. evidovaní nezaměstnaní, kteří nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí zaměstnání. Za dosažitelné se nepovažují uchazeči o zaměstnání ve vazbě, ve výkonu trestu, uchazeči v pracovní neschopnosti, uchazeči, kteří jsou zařazeni na rekvalifikační kurzy, nebo uchazeči, kteří vykonávají krátkodobé zaměstnání, a

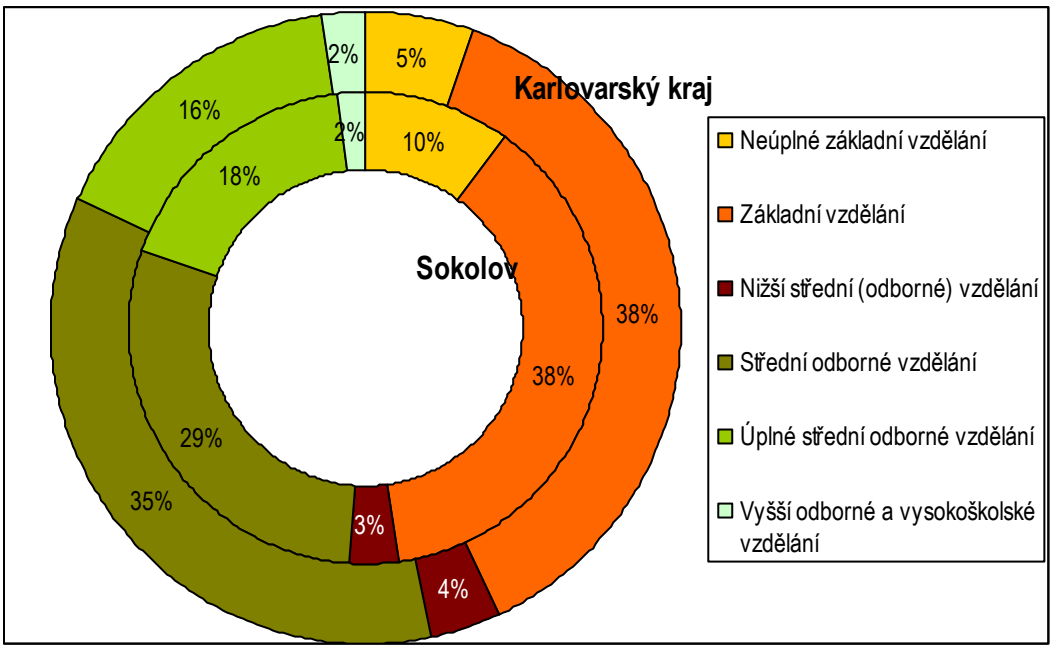
dále uchazeči, kteří pobírají peněžitou pomoc v mateřství nebo kterým je poskytována podpora v nezaměstnanosti po dobu mateřské dovolené.
Zdroj: ČSÚ

Graf 13: Nezaměstnaní podle věku, Sokolov, Karlovarský kraj, 2010

Pozn.: KV kraj = Karlovarský kraj
Zdroj: ČSÚ

Graf 14: Nezaměstnaní podle vzdělání, Sokolov,Karlovarský kraj, 2010

Pozn.: KV kraj = Karlovarský kraj
Zdroj: ČSÚ

Při srovnání věkové struktury nezaměstnaných ve městě Sokolov a v Karlovarském kraji (údaje k 31.12.2010) jsou největší rozdíly patrné u uchazečů o zaměstnání mladších 25 let. Takoví v Sokolově

tvoří téměř čtvrtinu ze všech nezaměstnaných zatímco v celém kraji jich je méně než 20 %. Vzdělání je do určité míry faktor, který ovlivňuje riziko, že daná osoba bude bez zaměstnání. Podíl osob s nedokončeným základním vzděláním či pouze se základním vzděláním je mezi nezaměstnanými výrazně vyšší než v celkové populaci ve věku ekonomické aktivity. Podobně je tomu i u středního odborného vzdělání s výučním listem.

Mezi nezaměstnanými v Sokolově bylo na konci roku 2010 téměř 2krát více osob s nedokončeným základním vzděláním ve srovnání s nezaměstnanými v Karlovarském kraji. Druhou velkou skupinou, jejíž zastoupení mezi nezaměstnanými ve městě a v kraji se liší, jsou osoby s výučním listem. Ty představovaly v kraji třetinu všech nezaměstnaných, ve městě jich bylo o 5 % méně.

4.6.3 Vyjížďka za prací

Z 11 262 osob, které v Sokolově při Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 uvedly, že jsou zaměstnané, jich 50 pracovalo z domova, tedy za prací nevyjížděly. 54 % zaměstnaných osob jezdilo do zaměstnání v rámci města Sokolov, téměř 30 % zaměstnaných jezdilo do jiné obce v okrese Sokolov, 6 % osob pracovalo v zahraničí. Více než třetina z vyjíždějících za prací jezdila denně do práce mimo obec (podle Tab. 20). Mezi žáky a studenty byla necelá 3 % těch, kteří denně jezdili do školy mimo obec Sokolov.

Ze Sokolova vyjížděli lidé za prací nejčastěji do Karlových Varů, Březové, Dolního Rychnova, Svatavy a Vřesové. Mezi lety 1991 a 2001 se proud dojížďky výrazně oslabil. Do týchž obcí vyjížděli ze Sokolova také žáci a studenti. Tato vyjížďka mezi lety 1991 a 2001 ztratila na významu a jednalo se pouze o případy jednotlivců. Sokolov jako cílovou destinaci pro dojížďku za prací měli nejčastěji občané Habartova. Zatímco jejich proud mezi sledovanými lety zeslábl, ale počet žáků a studentů dojíždějících z Habartova do Sokolova výrazně vzrostl.

Tab. 20: Vyjížďka za prací, Sokolov, 2001

Oblast	Vyjíždějící do zaměstnání	z toho				Vyjíždějící do zaměstnání denně mimo obec	Žáci vyjíždějící denně mimo obec
		v rámci obce	v rámci okresu	v rámci kraje	do jiného kraje		
Sokolov	11 212	6 075	3 295	759	414	3 895	668

Zdroj: ČSÚ

4.7 Zdravotnictví

Největším poskytovatelem zdravotnických služeb je NEMOS Sokolov, s.r.o., který v nemocnici poskytuje lůžkovou péči pacientům nejen ze Sokolova, ale i z blízkého okolí. V roce 2010 měla k dispozici téměř 400 lůžek. V roce 2009 bylo v této nemocnici více než 13 tis. hospitalizací.

Zdravotnické služby v Sokolově poskytuje celkem 12 ordinací praktického lékaře pro dospělé. Pro děti je péče zajišťována 6 pracovišti praktického lékaře pro děti a dorost, na nichž pracuje celkem 5 lékařů (přepočtený počet na celý úvazek). Stomatologická péče je pokryta 15 ordinacemi stomatologa (se 17 lékaři), v oboru gynekologie své služby poskytuje 6 ordinací praktického lékaře – gynekologa. Dále zde působí celkem 37 ordinací lékaře specialisty (dermatologie, diabetologie, endokrinologie, gastroenterologie, hematologie, chirurgie, interna, kardiologie, kožní, neurologie, oční, onkologie, ORL, ortodoncie, ortopedie, plicní, psychiatrie, revmatologie, urologie, nutriční poradna) a jedno pracoviště, které se věnuje genetickým analýzám.

Zdravotní služby jsou soustředěny zejména v rámci Polikliniky v ulici J. K. Tyla a v ulici Rokycanově. Kromě toho jsou v Sokolově tři ordinace klinického psychologa, ordinace klinického logopeda, středisko hemodialýzy, záchranná služba. Dále zde působí 5 lékáren s celkem 6 pobočkami, oční optika a záchytná stanice.

Tab. 21: Zařízení zdravotní péče – samostatné ordinace a lékárny

	Počet zařízení	Počet lékařů (PP)	Počet lékařů na 10 000 obyvatel - Sokolov	Počet lékařů na 10 000 obyvatel - Karlovarský kraj
Samostatná ordinace praktického lékaře pro dospělé	12	12,0	4,9	4,2
Samostatná ordinace praktického lékaře pro děti a dorost	6	5,0	2,0	2,1
Samostatná ordinace PL - stomatologa	15	17,3	7,0	5,2
Samostatná ordinace PL - gynekologa	6	4,6	1,9	1,2
Samostatná ordinace lékaře specialisty	37	31,3	12,8	6,0
Lékárna	5		2,0	2,9

Pozn.: PP = počet přepočtený na celé pracovní úvazky

Pozn.: Karlovarský kraj – rok 2009, Sokolov – rok 2010

Zdroj: ÚZIS ČR

4.8 Sociální oblast

4.8.1 Poskytovatelé sociálních služeb

Stručný přehled relevantních sociálních služeb:
Organizace: **Člověk v tísni, o.p.s.**
Kontakt: 353 892 261 / jan.nemecek@clovekvtisni.cz / www.clovekvtisni.cz
Služba: **Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi**
Formy poskytování sociálních služeb: terénní
Cílová skupina klientů: rodiny s dítětem/dětmi
Adresa: Nádražní 544, Sokolov, 356 01 Sokolov 1

Služba: **Terénní programy**
Formy poskytování sociálních služeb: terénní
Cílová skupina klientů: osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách
Adresa: Nádražní 544, Sokolov, 356 01 Sokolov 1

Organizace: **Kotec, o.s.**
Kontakt: 739 570 103 / sokolov@kotec.cz /www.kotec.cz
Služba: **Kontaktní centrum**
Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní
Cílová skupina klientů: osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách / osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách / osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy
Adresa: Marie Majerové 1764, Sokolov, 356 01 Sokolov 1

Služba: **Terénní programy Sokolovsko**
Formy poskytování sociálních služeb: terénní
Cílová skupina klientů: osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách / osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách / osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy
Adresa: Marie Majerové 1764, Sokolov, 356 01 Sokolov 1

Organizace: **Pomoc v nouzi, o.p.s.**
Kontakt: 359 574 087 / info@pomocvnouziops.cz / www.pomocvnouziops.cz
Služba: **Azylové domy**
Formy poskytování sociálních služeb: pobytové
Cílová skupina klientů: osoby bez přístřeší, rodiny s dítětem/dětmi
Adresa:
Jana Nerudy 494/14, 357 51 Kynšperk nad Ohří, 359 574 094
Slavíčkova 1685, Sokolov, 356 01 Sokolov 1, 733 723 942
Fibichova 852, Sokolov, 356 01 Sokolov 1, 359 574 012
Dvořákova 853, Sokolov, 356 01 Sokolov 1, 359 574 162

Služba: **Dům na půl cesty**
Formy poskytování sociálních služeb: pobytové
Cílová skupina klientů: osoby do 26 let věku opouštějící školská zařízení pro výkon ústavní péče
Adresa:
Jana Nerudy 494/14, 357 51 Kynšperk nad Ohří, 359 574 094
Fibichova 852, Sokolov, 356 01 Sokolov 1, 359 574 012
Valdštejnova 1316/43, Cheb, 350 02 Cheb 2
Na Příkopech 22/3, 357 51 Kynšperk nad Ohří

Služba: **Intervenční centrum**
Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní, terénní
Cílová skupina klientů: oběti domácího násilí
Adresa:
Hlavní třída 280/5, Mariánské Lázně, 353 01 Mariánské Lázně 1
náměstí Dr. M. Horákové 1359/7, Karlovy Vary, 360 01 Karlovy Vary 1
Josefa Kajetána Tyla 461, Sokolov, 356 01 Sokolov 1

Služba: **Nízkoprahová denní centra**
Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní
Cílová skupina klientů: osoby bez přístřeší
Adresa: Jednoty 2233, Sokolov, 356 01 Sokolov 1

Organizace: **Sociální služby, příspěvková organizace**
Kontakt: 352 622 148 / rp.sokolov@ss-po.cz / www.ss-po.cz
Služba: **Sociální poradenství**
Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní
Cílová skupina klientů: osoby v krizi, rodiny s dítětem/dětmi
Adresa: Máchy 1266, Sokolov, 356 01 Sokolov 1

Městská správa sociálních služeb Sokolov poskytuje pečovatelské služby jak ve dvou domovech s pečovatelskou službou, v nichž je k dispozici celkem 297 bytů, tak i docházkovou formou v bytech klientů. Celkově je schopna zabezpečovat potřeby 360 klientů. Dále je možno využít služeb osobní asistence, kterou poskytují soukromé subjekty, jimiž je pokryto veškeré věkové spektrum případných klientů, a které se zaměřují většinou primárně na seniory a osoby se zdravotním postižením.

Osobám žijícím v sociálně vyloučených komunitách poskytuje v rámci terénního programu služby Člověk v tísni, o.p.s.. Tento druh služby je určen osobám starším 16 let. Pro všechny bez omezení věku tento poskytovatel nabízí sociálně aktivizační programy pro rodiny s dětmi.

Osoby s mentálním či tělesným postižením mají možnost využívat chráněné bydlení, které je určeno pouze dospělým, dále mohou pobývat v domově pro osoby se zdravotním postižením, jenž je určen pro věkovou skupinu 3–64 let, a to i osobám se zdravotním či kombinovaným postižením.

Klientela kontaktního centra je tvořena osobami staršími 15 let ohroženými závislostí nebo závislými na návykových látkách, osobami žijícími v sociálně vyloučených komunitách, osobami, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Poskytují konzultace jak ambulantní, tak i v rámci terénního programu.

Dále je v Sokolově dům na půl cesty poskytující dočasné ubytování osobám do 26 let věku opouštějícím školská zařízení pro výkon ústavní péče, které zde mohou pobývat i se svými dětmi.

Osobám bez přístřeší je určeno nízkoprahové denní centrum, pro oběti domácího násilí je určeno intervenční centrum. Osoby v krizi mohou vyhledat odborné sociální poradenství nebo se obrátit na telefonickou krizovou pomoc.

V Sokolově působí Svaz neslyšících a nedoslýchavých, průvodcovské a předčitatelské služby poskytuje Tyflocentrum.

Celkem je možné v Sokolově využívat 24 sociálních služeb různých poskytovatelů.

4.8.2 Sociální zabezpečení

V sociální oblasti je poskytováno několik druhů dávek – jednak jsou to dávky státní sociální podpory (zabezpečení v situacích, na než není možné se připravit), dále dávky sociálního pojištění, které jsou určeny pro situace v životě člověka, jako např. nezaměstnanost, stáří, nemoc a invalidita (údaje za tyto dávky nejsou k dispozici), a konečně dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením.

Dávky státní sociální podpory

Nároky na dávky státní sociální podpory a jejich výše jsou dány legislativními předpisy. Nejčastěji poskytovanou dávkou je přídavek na dítě. Jeho průměrná výše se mezi lety 2001 a 2010 zvýšila z 522 Kč na 600 Kč, počet příjemců klesl na třetinu. Rodičovský příspěvek byl v roce 2010 poskytován 841 osobám v průměrné výši 6 381 Kč. Příspěvek na bydlení čerpala v roce 2010 méně než polovina osob ve srovnání s rokem 2001, jeho průměrná výše byla oproti roku 2001 čtyřnásobná, i když celkový objem vyplacených dávek nedosáhl ani poloviny z roku 2001.

Tab. 22: Dávky státní sociální podpory v letech 2001, 2006 a 2010, Sokolov

Typ dávky	2001			2006			2010		
	počty dávek (měs. průměr)	vyplacené dávky (tis. Kč) v roce	prům. výše dávky Kč	počty dávek (měs. průměr)	vyplacené dávky (tis. Kč) v roce	prům. výše dávky Kč	počty dávek (měs. průměr)	vyplacené dávky (tis. Kč) v roce	prům. výše dávky Kč
Přídavek na dítě	5 459	34 180	522	4 556	29 496	540	1 798	12 940	600
Sociální příplatek	1 503	20 262	1 123	1 091	16 676	1 274	634	14 308	1 881
Příspěvek na bydlení	1 292	10 761	694	932	9 297	831	518	17 500	2 815
Rodičovský příspěvek	710	20 423	2 397	734	32 088	3 643	841	64 401	6 381
Pěstounská péče	12	554	3 846	31	1 242	3 338	71	3 767	4 421
Porodné	21	1 730	6 864	24	4 355	15 121	20	3 289	13 704
Pohřebné	20	1 145	4 771	19	1 170	5 132	1	50	4 167
Příspěvek na školní pomůcky	x	x	x	167	165	82	x	x	x
Příspěvek na dopravu	470	1 976	350	x	x	x	x	x	x

Zdroj: MPSV

Dávky sociální péče

V letech 2007–2009 byly zaznamenány podstatné změny ve vyplácení dávek poté, co nabyly účinnosti některé zákony týkající se vyplácení dávek sociální péče které vedly k zavedení některých nových dávek, jako např. příspěvek na péči, pomoc v hmotné nouzi. Jejich výše se odvíjí od přiznaného stupně závislosti.

Výdaje na příspěvek na péči vzrostly zejména u příspěvků ve IV. stupni závislosti, a to více než pětinásobně. Ve III. a I. stupni byl mezi lety 2007 a 2010 zaznamenán nárůst, ve II. stupni došlo k mírnému poklesu výdajů na příspěvky na péči.Vzrůstal i počet vyplácených dávek, a vyplácené částky byly vyšší. Nejvíce vzrostl příspěvek ve IV. stupni závislosti – v roce 2007 byl průměrně měsíčně 5,3 tis. Kč, o čtyři roky později to bylo 11,2 tis. Kč., tedy více než dvojnásobek. V prvním stupni závislosti průměrná výše příspěvku vzrostla o 20 %. Ve druhém a třetím stupni závislosti se průměrná výše příspěvku prakticky nezměnila, ale zatímco ve III. stupni mírně vzrostla, ve II. stupni došlo k mírnému poklesu.

Tab. 23: Vývoj výdajů a počtu příjemců příspěvku na péči 2007–2010, Sokolov

Rok	Výdaje ve sledovaném roce (v tis. Kč)*					Průměrný měsíční počet příjemců**				
	stupeň závislosti				Celkem	stupeň závislosti				počet příjemců celkem **
	I.	II.	III.	IV.		I.	II.	III.	IV.	
2007	2 674	4 860	5 121	1 020	13 675	138	103	56	16	313
2008	3 182	5 299	4 806	3 487	16 774	142	106	51	29	328
2009	3 085	4 014	5 926	3 978	17 003	136	90	64	32	321
2010	3 255	4 622	5 767	5 256	18 900	139	103	61	39	341

* bez doplatků, přeplatků a vratek

** odvozeno od počtu přiznaných dávek za daný měsíc sledovaného roku bez ohledu na okamžik výplaty

Zdroj: MPSV

Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanoví situace spojené s nedostatečným zabezpečením základní obživy, bydlení a mimořádnými událostmi, a tyto situace nazývá hmotnou nouzí. Jde o situace, kdy

osoba (společně posuzované osoby) nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb a současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit. Poskytovány jsou následující dávky: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a několik typů mimořádné okamžité pomoci.

Průměrná výše příspěvku na živobytí činila v Sokolově v roce 2010 necelé 3 000 Kč měsíčně. Oproti roku 2007 se jedná o pokles o 300 Kč. Průměrná výše doplatku na bydlení vzrostla z 1 500 Kč na 2 225 Kč. Tento nárůst je způsoben zvýšením celkových výdajů na doplatky na bydlení při současném poklesu počtu vyplácených dávek. Průměrný měsíční počet vyplacených dávek mimořádné okamžité pomoci se ve sledovaném období zvýšil téměř trojnásobně, poskytovaná částka (měsíční průměr) vzrostla ze 2 tis. Kč na 2,4 tis. Kč, přičemž u některých typů mimořádné okamžité pomoci je stanoven měsíční strop 1 tis. Kč.

Tab. 24: Dávky pomoci v hmotné nouzi, 2007–2010, Sokolov

Typ dávky	Výdaje (v tis.Kč) v roce				Průměrný měsíční počet vyplacených dávek v roce			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Příspěvek na živobytí *	10 793	9 334	10 013	11 744	272	239	267	327
Doplatek na bydlení	1 475	1 011	1 381	1 697	82	60	58	63
Mimořádná okamžitá pomoc	375	736	1 406	1 242	16	24	47	43
Celkem	12 643	11 081	12 801	14 683	370	323	372	433

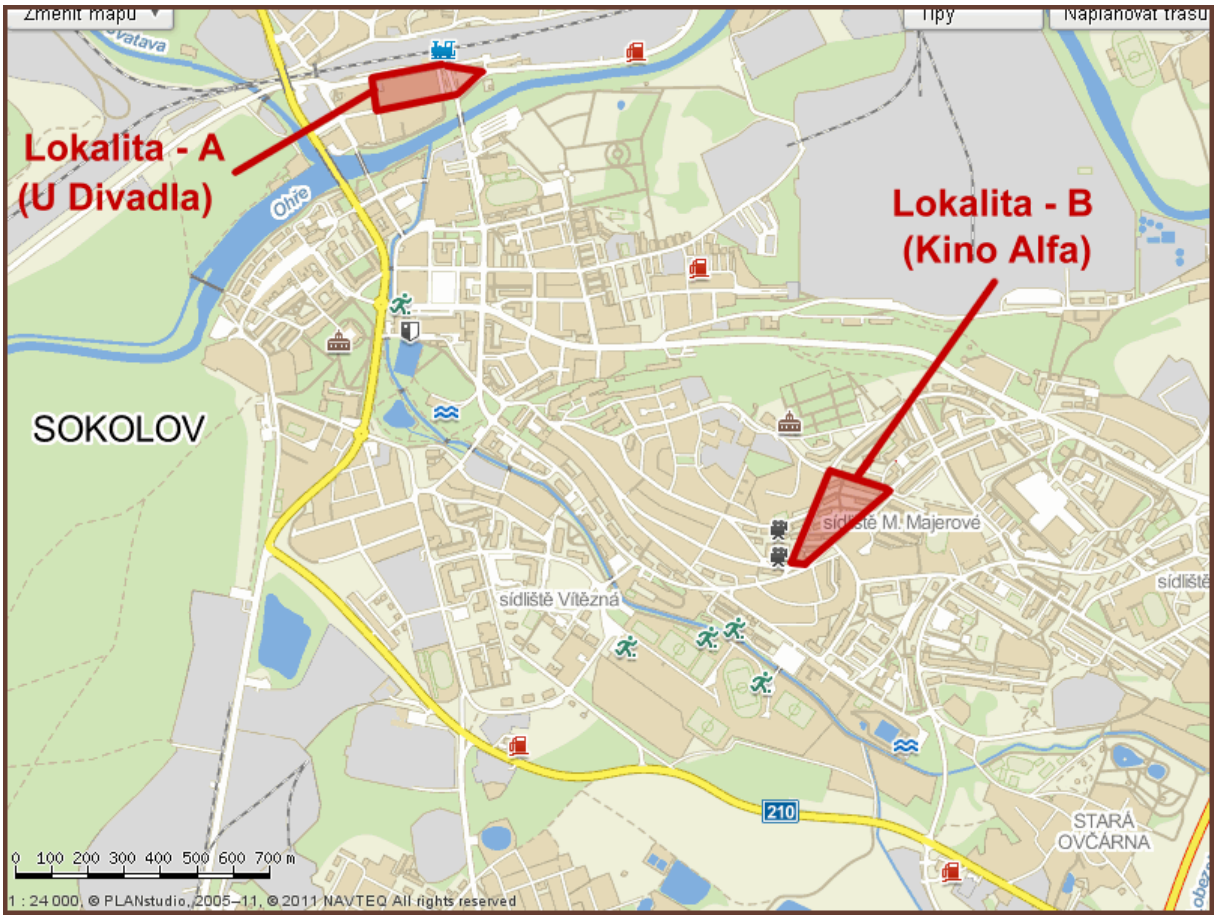
* částka příspěvku odpovídající měsíčnímu nároku osoby může být provedena formou více výplat v měsíci (např. týdenní výplaty)

Zdroj:MPSV

4.9 Deskripce lokalit

V rámci města Sokolov byly identifikovány 2 lokality, které bychom mohli označit jako sociálně vyloučené, respektive splňující některé znaky, které se s problematikou sociálního vyloučení pojí. Tyto lokality byly identifikovány již ze strany města v rámci přihlášky ke spolupráci s Agenturou. Existenci těchto lokalit potvrdili všichni respondenti v rámci třech terénních šetření, které jsme uskutečnili. Jedná se o lokalitu kolem vlakového nádraží (Lokalita A) a lokalitu kolem kina Alfa (Lokalita B).

Mapa: Město Sokolov s vyznačenými zkoumanými lokalitami

4.10.1. Lokalita A: U Divadla

Charakteristika lokality dle přihlášky ke spolupráci s Agenturou, která, dle zjištění v terénu, odpovídá skutečnosti: *„Lokalita je vymezena ulicemi U Divadla, Svatopluka Čecha a Nádražní. Nachází se asi 5-10 minut chůze od centra města, leží na levém břehu řeky Ohře. S centrem jí spojují 3 mosty (1 výhradně pro pěší). ……*

Lokalitu tvoří čtyřpatrové činžovní domy s byty (výstavba odhad 50. léta 20. stol.) v původním technickém stavu. U některých bytů došlo k výměně okem. Vlastníky bytů jsou většinou soukromé osoby a firmy. Ostatní domy v lokalitě jsou vystavěné asi na přelomu 19. a 20. stol., ty však většinou slouží k podnikatelským účelům. Má zde sídlo i Okresní správa sociálního zabezpečení Sokolov, Katastrální úřad pro Karlovarský kraj, katastrální pracoviště Sokolov. ……

Celkový počet osob hlášených k trvalému pobytu k datu 25.01.2011 je v ulicích U Divadla, Svatopluka Čecha a Nádražní 767. Odhad podílů Romů na celkovém počtu obyvatel bydlících v lokalitě činí asi 60 - 80%. Rovněž v této lokalitě žije většina romských obyvatel z dávek pomoci v hmotné nouzi. I zde se vyskytuje vyšší procento sociálně patologických jevů. Přímo v této lokalitě má sídlo organizace Člověk v tísni o.p.s., která mimo jiné organizuje předškolní klub."

Expertka upřesňuje údaje o početním stavu a podílu Romů: „*Trvale hlášených cca 770 lidí k 25.1.2011, z toho cca 60% Romů, možná i více.*" a další popis lokality uvádí expert R10: „*…lokalita bych řekla, že je víc namíchaná, víc bych řekla, že jsou tam víc promíchaný jako Romové a neromové, ta je specifická tim, že je tam poměrně dost firem a nebo, že tam mají zázemí firmy a různý společnosti, takže možná že to budí dojem, že je tam přes den to neromské obyvatelstvo, ale večer že už tam budou jenom ti Romové, že vlastně ten den je to fungování, že jo, ten pohyb těch lidí v těch firmách, to je možná muj dojem, ale pravda je, že to neni, když to vezmu na svuj soukromý život, že to neni oblast, kde bych se já běžně pohybovala*."

4.10.2. Lokalita B: Kino Alfa

Charakteristika lokality dle přihlášky ke spolupráci s Agenturou, která, dle zjištění v terénu, odpovídá skutečnosti: „*Lokalita je vymezena ulicemi Hornická, Heyrovského, Sokolovská, Pod Háječkem. Obytné domy (výstavba z 50. let) tvoří architektonicky jasně ohraničenou oblast. Přilehlá výstavba je mladšího data (panelové sídliště). Lokalita leží uvnitř města s velmi dobře dostupnou infrastrukturou. V lokalitě původně bydleli zaměstnanci dolů, později byly byty obsazovány romským obyvatelstvem a to i z okolních obcí.*

Další expert dodává: „Jedním z největších vlastníků bytů v lokalitě je soukromá firma Alexandr Kendík - Junior, Liberec, která se postupně snaží domy rekonstruovat, přesto je většina domů ve špatném technickém stavu. Nově opravené domy jsou oploceny, odděleny od ostatních, žijí v nich převážně neromští obyvatelé. V lokalitě žije odhadem kolem 400 lidí, převážně Romů"

Expert R10 upřesňuje aktuální údaje o početním stavu: „*Trvale hlášených cca 2200 (1000) lidí k 25.1.2011, z toho cca 45% Romů.*" a expert R10 podrobněji popisuje charakter lokality: „*…ta je jakoby víc homogenní složením těch obyvatel s tim, že jakoby jsou to Romové uprostřed neromů, když to hodně přeženu a pokud je tam nějaký opravený dům v kterém Romové nebydlí, tak ten většinou je placenej, že jo, to je prostě na první pohled vidět. V tý lokalitě u Alfy jakoby přímo nejsou, nejsou tak jako viditelný ty podnikalteský záměry, nejsou tam vyjma toho kina a nějaký restaurace, tak tam neni, tak tam neni v podstatě žádnej, žádnej takovej ten podnikatelskej subjekt, kterej by tam něco dělal*, …"

4.10. Analýza dynamiky a početního stavu lokality

Sledování vývoje dynamiky míry sociálního vyloučení je v současné době značně komplikované. V rovině statistické evidence není žádný přímý relevantní početní údaj kvantifikující sociální vyloučení a proto je potřeba při této analýze vycházet z více zdrojů. V ideálním případě by měly být konfrontovány statistické údaje s narativním popisem relevantních expertů. Právě proto je tato kapitola rozdělena na dvě podkapitoly v jejichž rámci budou prezentována podstatná zjištění.

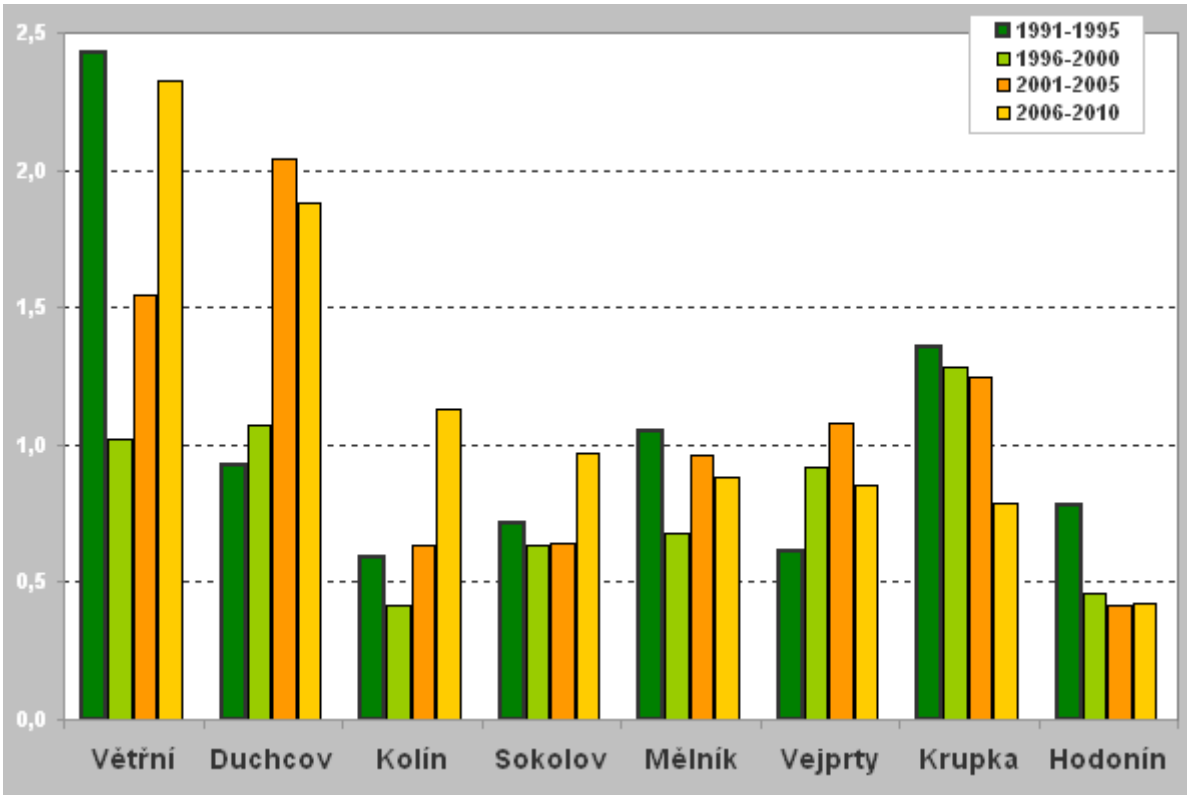
4.10.1. Statistická indikace dynamiky

Při volbě vhodného zdroje dat ke statistické indikaci je možné vycházet z řady možností. Většina z těchto zdrojů má však základní nevýhodu, kterou představuje vliv lidského faktoru. Konkrétní případ můžou představovat například statistické výkazy MPSV, konkrétně třeba výkaz 26, kde je uváděna celá řada údajů napovídajících o sociální situaci v lokalitě. Vykazované vyšší hodnoty mohou znamenat skutečně vyšší výskyt daného jevu, nebo naopak můžou tyto hodnoty poukazovat na dobře fungující pracovníky sociálního odboru. Při porovnání dat za dva různé správní obvody proto nemůžeme vědět kde je situace rizikovější. Podobná situace je i v případě nápadů trestné činnosti. V lokalitách, kde je zkorumpovaná policie a většinu nápadů trestné činnosti řeší neformálně (úplatkem), můžeme pozorovat nízké statistické hodnoty a naopak v lokalitách, kde je policie proaktivní a důsledně šetří veškerou kriminalitu mohou být tyto hodnoty vysoké. Při porovnání těchto lokalit se můžeme snadno dopustit chybného, opačné posouzení o míře rizikovosti dané lokality.

Právě proto je v rámci této analýzy využita experimentální metoda, jejíž výsledky nejsou ovlivněny lidským faktorem, neboť jde o demografické události. Metoda je podrobně popsána v kapitole 3.2.2. I tento koncept má však rizika a hlavním je skutečnost, že údaje o potratech jsou evidovány dle trvalého bydliště ženy. Pokud bychom tedy metodu aplikovali v lokalitách, kde dochází k vyšší míře regionální migrace, nemusí hodnoty o dynamice vypovídat přesně. V případě Sokolova se však o takovouto lokalitu nejedná. Ačkoli došlo v Sokolově v důsledku privatizace bytového fondu v 90. letech k emigrační vlně do periferií sokolovského okresu, nestal se Sokolov cílem imigračních proudů a již řadu let je migrační saldo relativně vyrovnané. V posledních letech bylo spíše záporné, ale v roce 2010 bylo kladné, byť pouze s hodnotou 20. I když je migrační saldo nízké, ze statistických údajů vyplývá, že věková struktura přistěhovalců je mladší než věková struktura vystěhovávajících se. Zdrojem tohoto trendu může být celá řada faktorů. Jedním z těchto faktorů může být mírná imigrace sociálně slabších rodin, protože ty se vyznačují mimo jiné větším počtem dětí.

Přes výše uvedené skutečnosti představuje Sokolov, z migračního hlediska, spíše stabilní populaci, na kterou je vhodné tuto expertní metodu aplikovat. Ačkoli srovnání s dalšími zkoumanými lokalitami v nových agenturních městech nebylo předmětem této analýzy, jeví se srovnání výsledků jako zajímavý analytický kontext o míře intenzity problému v daném městě. Z grafu 15 je tak patrné, že míra intenzity sociálního znevýhodnění je v Sokolově v současné době 4. nejvyšší, ale zároveň je z grafu patrný výrazný nárůst v posledních pěti letech. Dlouhodobě byla situace v Sokolově spíše podprůměrná a trend stagnující.

Graf 15: Srovnání míry intenzity sociálního znevýhodnění pomocí indikátoru indukované potratovosti

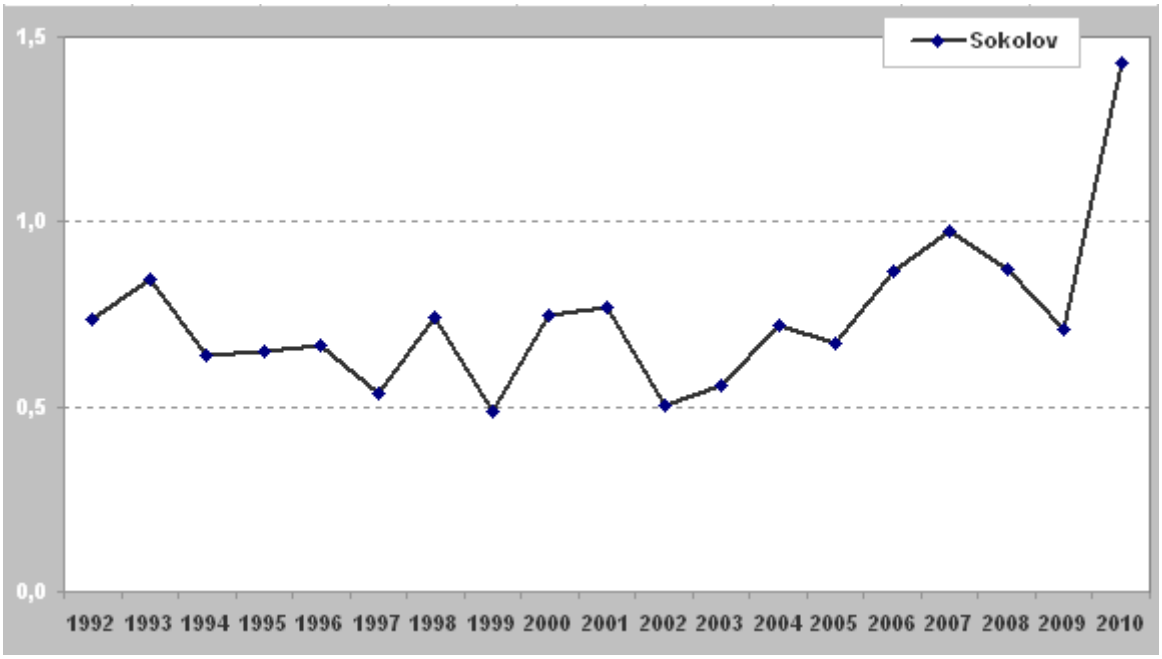
Zdroj: UZIS

Hodnota indikátoru přitom nevypovídá o početním stavu. Pokud je hodnota indikátoru například v Duchově dvakrát vyšší než hodnota v Sokolově, neznamená to, že v Duchově žije dvojnásobný počet sociálně znevýhodněných. Při úvahách o sociálním vyloučení jsou většinou kladeny otázky o početním stavu příslušníků takovýchto lokalit. Předpokládá se přitom, že míra sociálního vyloučení je přitom konstantní, což jistě není pravda. Právě proto je důležité sledovat i perspektivu míry intenzity sociálního znevýhodnění a k tomu je právě konstruován tento indikátor.

V grafu 15 jsou hodnoty za jednotlivé roky zprůměrňovány do pětiletých intervalů tak, aby bylo možné snazší srovnání a došlo k eliminaci výkyvů v některých menších městech. V grafu 16 jsou však uvedeny hodnoty jednotlivě za každý rok od roku 1992 do roku 2010 a můžeme proto podrobněji analyzovat trendy ve vývoji tohoto indikátoru.

Náhlé skoky v hodnotách mezi jednotlivými roky jsou pravděpodobně způsobeny velikostí obce, kdy Sokolov představuje stále příliš malou obec a umělá přerušení těhotenství mezi sociálně znevýhodněnými proto nejsou rovnoměrněji rozložena v čase.

Graf 16: Vývoj intenzity sociálního znevýhodnění pomocí indikátoru indukované potratovosti

Zdroj: UZIS

Při podrobnějším pohledu můžeme pozorovat několik základních vývojových trendů:
a) Mírný pokles v 90. letech – tento trend je nepatrný, ale hodnotově konzistentní. Jeho intenzita příliš nekoresponduje s výraznějším emigračním trendem, způsobeným v důsledku privatizace bytového fondu. Hodnoty v grafu 16 však do značné míry korespondují i se statistickými údaji o migraci (viz kap. 4.2.1.), kde v průběhu 90. let nebyla zaznamenána významnější emigrační vlna. Oba tyto zdroje jsou tak v rozporu s výpověďmi expertů realizovaných v rámci šetření. Ho jisté míry může být tento rozpor způsoben pouze faktickou emigrací bez změny trvalého bydliště, což by vysvětlovalo relativně stabilní hodnoty ve statistických evidencích.

b) Stagnace na přelomu století – tento trend je reprezentován silně oscilujícími hodnotami, při jejichž zprůměrňování však dostaneme stagnující tendenci. Tento trend do značné míry odpovídá výpovědím expertů, jelikož se již jedná o období po hlavní emigrační vlně.

c) Zřetelný vzestup od roku 2002 – tento trend je největší záhadou, jelikož z výpovědí expertů i obyvatel lokalit nevypovídá nic o výraznější imigraci sociálně znevýhodněných. Ani statistická data o imigraci nevypovídají o narůstající imigraci a proto lze předpokládat, že nárůst hodnoty indikátoru poukazuje na prohlubování intenzity sociálního znevýhodnění části populace. Situace může být způsobena zhoršující se bytovou situací části obyvatel především v lokalitě Alfa, kde se podnikatel Kendík dlouhodobě snaží o vystěhování původních nájemníků a následně zrekonstruované byty pronajmout novým nájemníkům.

Samotný vývoj tohoto indikátoru by si zasloužil podrobnější analýzu a nalezení dalších potenciálních faktorů, které by jednotlivé fáze vývoje objasňovaly.

4.10.2. Narativní popis dynamiky

Narativní popis dynamiky sociálního znevýhodnění je limitován řadou faktorů a představuje plastičtější obraz pouze v případě, kdy je tento popis poskládán z dostatečného množství výpovědí, což snižuje chybu způsobenou špatným odhadem. V případě Sokolova bohužel není k dispozici potřebný počet komplexnějších výpovědí ze strany expertů, obyvatel lokalit ani běžných obyvatel. Zajímavý exkurs však do původu vzniku lokality přináší expert R6: „*Tak, myslím si, že velkej problém byl někdy v těch šedesátých letech, začátek sedmdesátých, kdy se stavělo sídliště a sem přišli Romové ze Slovenska. Vím, že tam figurovala obec Čižatice, což je úplně až u Košic. Takže byli z absolutně jinýho prostředí, na strašnou dálku přestěhovaný a teď pokuď vím, tak oni jsou zvyklí žít ve velké rodinné komunitě a teď když se část rodiny přestěhovala takhle neskutečně daleko, tak to musel bejt pro ně problém. A šli do paneláků, kde a šli z vesnic, čili ten skok byl strašlivej a to muselo už tehdy, když sem přišli vlastně jako mladí šli za prací. Na šachtě měli práci a pokuď vím, tak ti chlapi si vydělávali relativně slušný peníze. Ženy byly doma, měly těch pět, šest dětí, což jako dobrý, ale pak když děti odrůstaly, tak ty ženský pracovaly jako uklízečky třeba v nemocnici, na úřadech a já musím říct, že jsem v nemocnici pracovala a na jejich úklidech teda smítko nesmělo zůstat, to voni byli velice pečlivý. Pak přišla revoluce, začal útlum těžby a tyhle chlapi přišli o práci, protože nedělali žádnou příliš kvalifikovanou práci a zůstali doma, zůstaly doma i ženy, protože s tím úklidem takovejma těma jednoduššíma pracema taky se dost zametlo, že jo bylo toho málo. Čili propadli se do toho jako že nemají žádné peníze nebo nejsou schopní sehnat práci placenou na řádnou pracovní smlouvu dlouhodobou. Čili tohlento, v tý půlce devadesátejch let to zřejmě začalo, takovej ten propad, kdy přišli o práci a vlastně nebyli schopni sehnat další a od tý doby se to táhne. Takže to máte lidi, kterým je dneska 50 a mají odpracováno tak málo, že když já to spočtu, tak oni v podstatě na starobní důchod nemají velkou šanci, protože nebudou splňovat podmínky. A dnešní, generace jejich dětí, kterým je kolem 30, ty jsou třeba nezaměstnaní, nebo nebyly nikdy zaměstnáni. A už mají další děti, čili třetí generace, která neví, co to je, že se ráno vstává a jde do práce. To může být do budoucna velikej problém*.“.

Z popisu je patrný vývoj vzniku zkoumaných lokalit v Sokolově. Zároveň je z výpovědi patrné, že v době, kdy byl dostatek nekvalifikované práce, tak tito sociálně znevýhodnění obyvatelé pracovali a dokázali nalézt uplatnění ve společnosti. Současná situace je tak zřejmě důsledkem celé řady okolností, od změny politických poměrů, restrukturalizaci hospodářství, privatizaci bytového fondu, nárůst diskriminace, apod. Ostatní experti i obyvatelé, výše popsaný, vývoj potvrzovali, byť v dílčích výpovědích.

5. Terénní šetření

5.1. Bydlení, stěhování

Bydlení představovalo jedno z témat, ke kterému se takřka každý respondent vyjadřoval a z výpovědí je zřejmé, že je v této oblasti celá řada nezvládnutých kroků a zároveň zde existuje potenciál k možným řešením.

5.1.1 Kvalita bydlení, ubytovny, ceny za bydlení

Kvalita bydlení je v Sokolově dle výpovědí respondentů značně odlišná. Dle většiny výpovědí je nejnižší kvalita ve větším měřítku v lokalitě kino Alfa v domech, které vlastní podnikatel Kendík. Zde je velký rozdíl u domů, kde bydlí obyvatelé s regulovaným nájmem a s komerčním nájmem. Komerčně jsou pronajímány byty, které prošly rekonstrukcí, nebydlí zde však téměř žádní původní obyvatelé této lokality. Respondetka R9 popisuje stav budov: „*…Říkám, je to určitě na první pohled vidět, že maj zhoršenou kvalitu bydlení tady. Ale čí je to vina? To nevím. To nedokážu posoudit. Řikam, když jsem byla menší, tak jsem si těch domů moc nevšímala. Dneska už jsou v takovým stavu v těhletěch lokalitách, že si toho všimne i malé dítě, že tam neni něco v pořádku*."

Situaci v nezrekonstruovaných bytech popisuje respondent R4: „*…bydlí tam třeba 5, 6 lidí v podstatě v 1+1, že jo, kde jsou plesnivý zdi, protýká tam třeba toaleta, topení je samozřejmě plynový WAF, to znamená, že za strašně energeticky náročný a nevytopí to ani ten byt, někde ani není toaleta, to může být někde na chodbě, ale ve většině bytů sociální zařízení je, ale prostě třeba teplá voda tam není, jestli si tam neudělaj třeba nějakej bojler nebo si to neohřívaj v kamnech tu vodu, tak jí tam nemaj…*". Respondent R7 doplňuje podobnou zkušenost, co se týče možnosti využívání energií: „*Jak kdy. Většinou teda jsou bez energie, když tam neni hrazen nájem, tak maj vyplou eletřinu. Takže i to se stává*."

Situace v některých domech je tak špatná, že je to patrné i při pohledu z vnějšku. Respondent R2 dokonce popisuje zmíněné čtvrti jako nějaké ghetto: „*…kdo tady jakoby nebydlí a projede tou lokalitou, tak ví, že je v nějaký vyloučený čtvrti, v nějakým ghettu svým způsobem jo. Ty domy jsou samozřejmě vybydlené svým způsobem, málokdy mají elektriku, někde není voda, někde nejsou okna, prostě je to na první pohled poznat, že se jedná o problémovou lokalitu, část toho města, jo.*" Což potvrzovala i naprostá většina respondentů z řad obyvatel lokality i obyvatel, kteří v lokalitách nežijí. Spíše pak výjimečný názor předestřel obyvatel lokality SZ, který tuto situaci vztáhnul ke své vlastní zkušenosti s životem v relativně normálním domě: „*I když zase na druhou stranu si říkám, my jsme bydleli v takovým tom paneláku jako jediná romská rodina na té Vítězný, ale když jste přišel do výtahu tak byl pokálenej. Musím to tak říct, byl pomalovanej, byl tam strašně bordelu, bylo tam utrháno já nevím třeba zábradlí tam bylo utržený. A jak říkám, to jsme tam bydleli jako jediná romská rodina, ale byl to vlastně panelák o dvanácti patrech a na každým patře šest rodin. Před popelnicema nebylo nikdy uklizeno jo prostě a to je kvůli tomu, že prostě to udělá pár lidí a je to úplně jedno jestli to je Čech nebo bílý, prostě. Celý problém je v tom, že prostě Vítězná je prostě sídliště, nové sídliště, takže to nikomu nepřipadalo jako bordel, kdežto když přijdete na tu Hornickou dejme tomu nebo k tý Alfě, kde ty lidi, protože jich tam taky bylo strašná spousta a byl tam taky někde u popelnic bordel, ale*

protože to bylo romské sídliště, tak prostě ti Romové byli všichni špatní, všichni byli špinaví a dělali bordel. Což samozřejmě není pravda jo. "

Podobně jako kvalita bydlení i náklady spojené s bydlením se v rámci Sokolova velmi výrazně liší. Náklady přitom zdaleka ne vždy korespondují s kvalitou a vybaveností. Ceny nájmů spíše korespondují s vnějšími charakteristikami nájemníků. V této oblasti existuje zároveň celá řada rizik, jelikož sociálně slabší, kteří často za nájem v průměrném bytě platí i několikanásobek oproti většinovému obyvatelstvu, nemají příliš alternativních možností bydlení. Tuto situaci popisuje respondent R7: „*Jsou tady ubytovny sice, který provozujou soukromníci, ale tam je tak šílený nájemný, že prakticky ty dávky, který oni tady získaj, když jsou na hmotný nouzi, tak jim ani nestačí a ještě jim jakoby doplácí to bydlení. Takže to je takovej začarovanej kruh, kdy se cpou peníze prostě úplně někam jinam, než by se mělo. Aby tady byly byty za nějakej rozumnej nájem, tak to tady vůbec není.*". Expert R7 měl však pravděpodobně na mysli i běžné nájemní vztahy u soukromých majitelů bytů, kde někteří sociálně znevýhodnění bydlí. K problematice ubytoven se pak vyjadřuje expert R16: „*Ubytovny nejsou vnímány v Sokolově jako problém ,pokud vím, tak je tam jen jedna, kde jsou určité problémy. Zda je ve městě ještě nějaká nevím, ale moc jich nebude*"

O tom, že na této situaci je možné slušně vydělávat, vypovídá jeden z dlouholetých obyvatel lokality, který je zároveň úspěšný podnikatel ve stavebnictví: „*Dneska bydlej v pronájmech, sice v prvních kategoriích, ale platěj tam deset tisíc měsíčně, a to platit musí, protože už prostě není zbytí jo a zase si myslím, že to je pro tu majoritu obrovský byznys, protože vlastně ten městský úřad jim na tom, těm Romům, já nevím, šedesát procent přidá, takže oni místo deseti zaplatí jenom čtyři, ale prostě ti jsou spokojený, ale ten kdo jim to pronajímá, pro něho to je super byznys jo. Takže to je zase byznys na Romy, bych řek já.* "

Další možnost ubytování představují azylové domy realizované obecně prospěšnou společností Pomoc v nouzi. Konkrétní kapacity uvádí expert R16: „*…má azylové domy pro jednotlivce (24 lůžek) a pro matky s dětmi (17 lůžek + 10 lůžek ve dvou bytech) + 2 krizová lůžka + provozuje denní centrum pro bezdomovce na nádraží. Ve městě ale chybí pro bezdomovce noclehárna*."

5.1.2. Obecní bytový fond

Město Sokolov vlastní poměrně rozsáhlý bytový fond. Dle výpovědí jednotlivých respondentů se jedná celkově o 1300 bytů, přičemž část tohoto fondu je vyčleněna jako byty pro seniory. Respondent R11 podrobněji specifikuje situaci s bytovým fondem a jeho alokací: „*Obec má zhruba 1300 bytových jednotek v současné době. Z toho je asi 300 bytů v domech s pečovatelskou službou, to jsou většinou 1+1 a garsonky. A zbývající zhruba tisícovka bytů, jsou normálně klasický bytový fondy města zhruba ve třech lokalitách, což jsou věžáky na sídlišti Michál, tady Nové náměstí a bytový dům Ohře. V podstatě tady politika města byla taková prodat byty v maximální míře jejich nájemcům, aby se o ně dál starali*"

Bytový fond je přitom naplněn. Výrazný problém představuje mechanismus obsazování uvolněných bytů, jak je patrné z výpovědi respondenta R12: „*…obsazuje se de facto, když se uvolní nějaký z těch*

bytů, tak se obsazuje tím způsobem, že se nejdřív vyloučí všechny žadatelé, kteří jsou nějakým způsobem do budoucna problematičtí, jako neplatiči, to znamená, lidi, kteří nemají zaměstnání, kteří mají dluhy, atd., kteří prostě mají tyhle znaky, tak ti se z toho rozhodování vyloučí. Čili to je přesný opak toho nějakého sociálního pohledu na to obsazování těch bytů. " Situace potvrzuje i další relevantní expert, který je s problematikou přidělování bytů dobře obeznámen (R11): „*Byty jsou přidělovány tak, že když se uvolní bytový fond nějaký, z jakýchkoliv důvodů, že se někam odstěhujou, že, já nevím, umřou a tak dále. Těch důvodů je spousta. Nebo si postaví barák nebo cokoliv, tak se vrátí tento byt městu, město na něj vyhlašuje veřejnou soutěž, do které se může přihlásit každý, je vyvěšena na internetu tady u nás na nástěnkách, lidi si sem přijdou, vyzvednou si dotazníky, kde teda vyplní své zdůvodnění z jejich pohledu, které by mělo oslovit radu města, aby oni byli zrovna ten pravý, který má na to nárok ten byt získat. Posuzuje se obvykle počet dětí, rodinná situace základní, aby byly tedy naplněny tyhlety záležitosti. Posuzuje se ale i profesní zájem pro město těch zájemců. Takže logicky v uvozovkách jsou upřednostňováni hasiči, policisté, zdravotní sestry, učitelé a podobně jiní žadatelé, teďka jako zase nechci, abych na někoho nezapomněl, aby to nevypadalo, ale takové ty profese, které ve městě chybí a které když se v těch žádostech objeví, tak vždycky tak nějak jsou tim v uvozovkách trošku zvýhodněni. Jo, no a pak na základě tohoto vyhodnocení toho žebříčku sociálně prospěšnýho pro město rada vybírá, na každý byt se nám hlásí mezi 30, 40 zájemci vždycky zhruba.*“

Z výše popsaného mechanismu je patrné, že pro sociálně slabší je takřka nemožné dosáhnout na obecní byt, kde by přitom mohli platit alespoň relativně únosné nájemné. To ve svém důsledku vede k dalšímu sociálnímu propadu sociálně znevýhodněných, což potvrzuje respondent R5:„*…nevyhovující bydlení, že jo, což je taky takovej dost velkej problém třeba tady města Sokolova, že tady sice teda jsou v uvozovkách nájemní byty jako vod města, ale na ty nedosáhne prostě většina našich klientů, takže jsou odkázáni bydlet jako v nevyhovujících podmínkách u soukromých majitelů, kde zaplatí mnohonásobek.*“

Obecní byty přitom nepatří mezi nejlevnější, což dokládá respondent R11, který uvádí cenové srovnání mezi obecními byty a soukromými byty. To v důsledku vede i k tomu, že nakonec vybraný zájemce byt odmítne, protože si dokáže zajistit výhodnější bydlení: „*…Faktem je, že se nám dost často stalo poslední dobou, že vybraný zájemce nám byt odmítne, že si mezitím sehnal jiný. To se nám už teďka začíná stávat poměrně často. Je to tím, že vlastně všichni pronajímatelé bytů, kterých je v Sokolově asi 8 nebo 9, takových větších, tak mají volné byty a nabízejí je v tom rozsahu od nějakých 35 korun za metr čtvereční do nějakých 65, že jo. Město má nové nově uvolňované byty pronajímá za 50, což je zhruba někde v té polovině toho spektra*“

5.1.3. Sociální bydlení

Město Sokolov nerealizuje koncept prostupného sociálního bydlení, což potvrdili všichni dotázaní experti. V některých případech ovšem byl zaměněn koncept prostupného sociálního bydlení za sociální přístup obce. To je například patrné z výpovědi respondenta R12: „*Obec nevlastní žádné sociální byty, ani takovou koncepci nemá. Celkový bytový fond obce čítá přibližně 1300 bytů, z toho*

300 je určen pro seniory, což by bylo možné částečně označit jako sociální fond.“ Ještě výraznější tvrzení v oblasti sociálního účelu městského bytového fondu uvedl respondent R11, který zdůrazňoval i nižší sociální status nájemníků v obecních bytech: „*Prakticky všecky byty, které městu zůstaly, se dají považovat za sociální, protože z pohledu nájmu, které město má a z pohledu komu se byty přidělují, tak se přidělují v podstatě jen sociálně slabším*“

Na stávající bytové politice města jeho představitelé v dohledné době nechtějí nic měnit. Zároveň se lze domnívat, že je tento postoj politicky motivován, jelikož panuje rozšířená obava, že by systematický rozvoj konceptu sociálního bydlení naopak problémy přivolal než zmírnil. To potvrdil mimo jiné i respondent R12: „*Obecně se do budoucna nepočítá s výstavbou, nebo přeměnou stávajících bytů na byty sociální. Mezi zastupiteli je obava, že by zřízení sociálních bytů přivolalo problémy se sociálním vyloučením.*“

5.1.4. Privatizace bytového fondu

V Sokolově proběhl podobný proces v oblasti privatizace obecního bytového fondu, jako v řadě dalších měst, kdy byly byty prodány některým podnikatelům, kteří se „po svém“ vypořádali se zákonnou regulací nájmu. V Sokolově je zřejmě nejvýraznějším případem prodej značné části bytového fondu libereckému podnikateli Kendíkovi v 90. letech. Jednalo se především o domy v lokalitě kino Alfa, kde bydlela naprostá většina Romů. Tento proces popisuje mimo jiné respondent R3: „*…asi před patnácti lety, nebo jak je to dlouho, se ty byty prodaly všechny. Město se jich zbavilo. Tam jakoby byli soustředěný. Ty naši klienti. A teď vlastně je vývoj velice složitej, protože majitel těch domů se snaží ty byty postupně vyklidit, vylidnit, a domy opravit. Zhruba asi tak polovina domů už je opravená, lidi se vystěhovali. Takže ty lidi, který tam dřív okolo Alfy bydleli, se stěhovali do jinejch míst, to znamená buď do další lokality tady na kousek od nás, to je Divadelní ulice a okolo nádraží, to je druhá lokalita*.“

Velmi obdobně situaci popisuje i respondent R6: „*Byla tu výrazná lokalita, tzv. trojúhelník - Hornická, Sokolovská, Hejerovského. Kde to koupila firma pana Kendika z Liberce v podstatě všechno a to byla výrazná romská lokalita, tam asi nikdo jiný nebydlel. Ta firma vystěhovala téměř všechny, dnes je tam už jen několik bytů obývaných a vlastně se už nevytvořila nová lokalita. Tihle lidé jsou tak rozmístění po sídlišti v soukromých bytech, kde jsou na tom hodně špatně, protože soukromí majitelé jim nahazujou nájmy neskutečně vysoký, předražený…. Tyto rodiny platí běžně za nájem bez služeb kolem 10 tisíc Kč v malém bytě.*“

5.1.5. Dluhy spojené s bydlením

Problematika se splácením nákladů spojených s bydlením se liší podle toho, zda se jedná o obecní byt anebo o byt soukromníka. V obou případech je problém, že dluhy mohou z původně nízkých částek narůst do několikanásobně vyšších částek, jak uvádí například respondent R12: „*Pokud jde o dluhy na nájemném, tak se jedná většinou o menší částky, problém je pak s nárůstem dluhu o poplatky, penále apod. Z původní výše v řádu několika tisíc se pak dluhy dostanou na několik desítek tisíc (cca kolem 50 tisíc). Město přitom vychází vstříc dlužníkům v případě ochoty splácet. V takovém případě odpouštíme penále a další náklady. Zároveň dojde k přestěhování neplatiče do menšího bytu jako*

varování.“ Avšak, jak je patrné z vše uvedené výpovědi, v případě projevené ochoty ze strany dlužníka je město v řadě případů připraveno podat pomocnou ruku a hledat schůdné řešení. Toto potvrzuje i výpověď dalšího respondenta R11, který však zároveň přiznává odpovědnost města za neúměrný nárůst dluhu. Tomuto by šlo účelně předcházet: „*…Dlužné částky se pohybují řádově od několika set korun do řádově statisíců. Je to bohužel nastavený naším systémem, že až takhle daleko to může dojít, protože v podstatě naše předpisy pro město svazují hodně ruce a město vlastně tu právně-ekonomickou obranu má vždycky řešenou na půl, protože půlka je vlastně sociální činnost města a druhá půlka je nějaká ekonomická a musí se to někde potkat. …… Město se vždycky stavělo k tomu tady, že když klient spolupracuje, tak se odpouští penále, vychází se vstříc, ale v případě že klient v podstatě dělá mrtvýho brouka, tak město postupuje velmi tvrdě*.“

Na druhé straně je však situace obyvatel soukromých bytů. Zde sice dluhy nenarůstají do takovýchto astronomických částek, avšak v řadě případů může být pochybnost o relevanci samotného dluhu. Způsob vystěhovávání pak popisuje celá řada současných či bývalých obyvatel lokality Alfa. Většinou se jednalo o obdobný mechanismus, kdy bylo nájemníkům ústně přislíbeno nějaké řešení v případě vzniklých problémů a následně byla tato ústní dohoda popřena, jak vyplývá z jednotlivých výpovědí: „*Tam sme bydleli asi čtyři roky, jo, jako všechno pořádku, nájem se platilo, poplatky, všechno se platilo, no a najednou říkam jak, mrazy, my sme bydleli při zemi, nám rupla voda, to bylo před vánocema, tak my mu voláme, všelijaký havárky, vubec jako nereagoval, že na to nemá čas, že na to nemá lidi, tak sem mu navrhnul, že to uděláme na vlastní náklady, von s tim souhlasil, tak sem to nechal udělat, vyšlo mě to na nějakej peníz, žejo, zpátky sem neviděl nic, vod něho, a co já vim, to bylo nějak v prosinci, sem to nechal udělat, tenkrát byla nějaká moc zima, to byli mrazy nějaký, v únoru to zase ruplo v druhym vchodě, a přímo na naší co jako vedla k nám, do prvního vchodu, jo. Ta trubka. A vůbec voda netekla a nic. Tak sem mu znova zavolal a řekl do vočí, jestli to nenechá spravit, nebudu platit nájem. Von že na to kašle, že na to nemá lidi, že beztak je chce domácí vystěhovat, že je mu to* jedno, *A takhlenc. No tak sme nezaplatili 3 měsíce nájem, dal nás k soudu, jo, a tak sme ten soud prohráli, protože sme neměli na advokáty na takový*“

V každém případě z výpovědí expertů i z výpovědí obyvatel lokalit vyplývá shoda, že situace se zadlužením začíná být neúnosná a do budoucna představuje jedno ze zásadních rizik úspěšné integrace a revitalizace sociálně vyloučených lokalit.

5.1.6. Stěhování

V posledních dvaceti letech je proces stěhování spojen především s privatizací bytového fondu, ke které začalo docházet v polovině 90. let. V této souvislosti došlo k vystěhování celé řady sociálně znevýhodněných obyvatel ze Sokolova do širšího okolí. Tento proces popsala řada respondentů. Respondent R2 se domnívá, že se jedná o záměr města: „*Já si myslim, že jako co já pozoruju, je to můj subjektivní jakoby názor, tak si myslim, že Sokolov to řeší tim, že Romáky stěhuje směr Kraslice, Rotava, vystěhovává je prostě ze svýho města ven a myslí si, že jako problém je vyřešen. Možná je problém vyřešen pro Sokolov, nicméně je to zahlcení pro ty lokality směrem právě od Sokolova, kde narůstá díky tomuhle stupeň nezaměstnanosti, vždyť se můžeme bavit, vždyť Kraslicko celkově má zhruba 24% nezaměstnanosti, což je jako problém. Co bude dál?*“. Další respondenti problém

vystěhování spojují přímo se situací v lokalitě Alfa a s praktikami podnikatele Kendíka. Například respondent R10 situaci popisuje následovně: „*…myslim, že ubývá, nebo zase ve srovnání s tim, s těma třeba 80. létama, tak si myslim, že tam těch obyvatel je tam teď míň, ale je to daný tim, že se určitě měli možnost stěhovat víc po městě, že jo, protože v 90. letech se postavily, postavil nebo dokončilo sídliště Vítězná, takže měli možnost se posunout ty lidi do jinýho bydlení třeba lepšího pro ně, ale taky určitě Sokolov má strašně špatný migrační saldo, to znamená, že lidi se odstěhovávaj z města pryč*.[v roce 2010 bylo migrační saldo kladné. Přistěhovalo se o 32 lidí více než vystěhovalo] *Jo, určitě vnímam jako důsledek úbytku třeba v lokalitě u Alfy Romů i skutečnost, že ty byty byly, a já Vam přesně neřeknu do kdy, patřily městu a město je potom prodalo soukromému vlastníkovi*.“. Respondent R5 potvrzuje to samé: „*Co se týká lokality Alfa, tak tam rozhodně ubývají, protože vlastně tam většina těch bytů nebo domů je v podstatě, jsou tam teda už opravený domy, který patří tomu samýmu majiteli, ale ten tam v podstatě ubytovává majoritu a pokud jsou tam a vlastně v těch stávajících pár, který jsou ještě obydlený, tak tam spíš ubývá.*“

Na otázku tazatele ohledně nárůstu/úbytku obyvatel odpovídá R7: „*Neřekla bych, že jich přibývá. Spíš naopak teda ubylo. Nevím. To by zase řekli konkrétně pracovnice, který tam docházej. Ale jako že by byl nějakej nárůst, myslím si, že ne. Buď se to prostřídá nebo možná i úbytek, že vlastně oni už se stěhujou v rámci třeba celýho Sokolova anebo teda sestěhovali do těch lokalit na to Kraslicko, hodně tam na Rotavu se nastěhovali.*“. Jako hlavní příčiny stěhování uvádí R7: „*…Myslim si, že to jsou hodně finanční důvody, že třeba dostanou výpověď. Takže to je asi ten hlavní důvod, že třeba v tý druhý lokalitě maj asi nižší cenu. Asi to jsou ty finanční důvody podle mýho*.“ Klesající trend početního zastoupení Romů v Sokolově potvrzuje i respondentka R9: „*…protože ze Sokolova pocházim, tak vim, že těch Romů tady bylo daleko víc v době, kdy jsem byla menší. Teď tím, že město prodalo určité domy zrovna v této lokalitě kolem ulice Heyrovského a Sokolovská soukromníkovi, takže ten se snažil ty Romy spíš jakoby tam z té lokality dostat pryč. Takže se nám sestěhovali zase do dolní části města*.“

Jednou z motivací, která posiluje výše popsaný migrační trend, je také cena bytů, která se v řadě případů pohybuje v řádu desítek tisíc korun, což si s pomocí nějakého druhu úvěru může dovolit i řada sociálně znevýhodněných obyvatel zaplatit. Příkladem je výpověď jednoho z obyvatel, který popisuje případ své sestry, která si koupila byt Na Rovinné: „*Teď to mají levný, za 30, za 40 tisíc*“

Dalším faktorem jsou však také zvěsti, které lze označit za fámy. Tyto fámy do lokalit přinášejí členové širších rodin, kteří se vystěhovali do vzdálenějších míst, ať již v rámci republiky, nebo do zahraničí. Z dostupných informací v řadě případů tito navrátilci líčí skutečnost za hranicemi Sokolova lépe než je realita. Příkladem může být výpověď jednoho z obyvatel, který vycházel z výpovědi svého bratra o situaci v Ústí nad Labem a s přístupem k Romům v tomto městě: „*Tam nebudou koukat, jestli jste černej nebo bílej, žlutej, pokud chceš do práce, tam nedělají rozdíly. Tam brácha byl 14 dní v evidenci, v úřadu práce, a během týdne mu našli práci. A teďka jezdí s kamionem. Do Kauflandu vozí zboží, tam je všechno možný, tady ten brácha dělá šéfa.*“

5.1.7. Dílčí shrnutí

a) Bydlení představuje v Sokolově problém. Město má sice cca 1300 bytů ve svém fondu, ale ty jsou trvale obsazeny. V případě uvolnění některého z bytů na něj většinou sociálně znevýhodnění nedosáhnou kvůli kritériím (bez dluhu vůči obci, příjem, společenský přínos, atd.). Ve městě chybí koncept sociálního bydlení.

b) Situace v bydlení se liší v obou lokalitách. U Divadla je situace lepší než U kina Alfa, kde většinu bytů vlastní podnikatel Kendík, který se snaží sociálně znevýhodněné vystěhovat.

c) V minulosti došlo díky způsobu privatizace podstatné části bytového fondu k vystěhování řady sociálně znevýhodněných do periferií sokolovského okresu.

d) Tržní prostředí v oblasti bydlení nefunguje ve vztahu k sociálně znevýhodněným, kteří platí výrazně vyšší nájemné, než je v Sokolově obvyklé tržní nájemné.

5.2. Vzdělání

Oblast vzdělávání je v současné době jednou ze zásadních oblastí. Po bydlení se jedná o druhou oblast, ke které se většina respondentů emotivně vyjadřovala. Jedná se především o proces slučování několika škol. Za zásadní problém však lze, dle výpovědí, označit také problém záškoláctví a segregace v některých školách. Na území města Sokolov působí v současné době 8 základních škol, přičemž, jedna z těchto škol má zřízeny speciální třídy. Tato škola v ulici Běžecká je přitom nástupnickou školou dříve Zvláštní školy.

5.2.1. Záškoláctví

Podobně jako v řadě jiných míst v Česku i v Sokolově se stále častěji potýkají s problémem záškoláctví, popřípadě tzv. skrytého záškoláctví, které do značné míry determinuje úspěch dětí v procesu vzdělávání. Situaci se skrytým záškoláctvím popisuje respondent R13: „*Problém záškoláctví, ten samozřejmě je všude. Myslím si, že u těch u občanů z těch vyloučených lokalit je největším problémem skryté záškoláctví. To znamená, že víme, co to znamená, omluvené hodiny. Omluvené, ale de facto ty děti jsou doma a ať už těch důvodů je celá řada, jestli hlídají mladší sourozence, nebo prostě je to jenom nechuť, nebo možný neúspěch ve škole, nechtějí dál, prostě těch způsobů je celá řada anebo potom prostě že ráno nevstanou, nebo že je rodiče nepustí. Nebo nevzbudí je včas, nebo opravdu jsou tři dny nemocný, ale oni jsou z toho 13 dní nemocný.*“. Tuto domněnku potvrzují i další respondenti, kteří se danou problematikou zabývají. Ve všech případech jsou přitom uváděny zdravotní důvody jako hlavní maskování záškoláctví, jak popisuje detailněji respondent R5: „*Většinou jsou absence samozřejmě omlouvány zdravotními důvody, ale ty důvody můžou bejt různý, protože samozřejmě může se stát, že to dítě nejde do školy z důvodu toho, že prostě ta matka nemá na svačinu, nebo prostě já nevim, dejme tomu, potřebuje hlídat mladšího sourozence, nebo prostě, že tam není úplně taková ta potřeba tý romský komunity jako držet to dítě jako, že by se mělo vzdělávat a fungovat a mělo by chodit do tý školy každý den, tak oni to berou spíš jakoby takový nutný zlo,než cokoli, co by mělo bejt prospěšný, neříkam že všichni, ale samozřejmě u těch případů kde teda ty neomluvený hodiny jsou a nebo ty hodně omluvený hodiny, tak to tak je.*“

V poslední době, konkrétně ve stávajícím školním roce se představitelé města rozhodli aktivněji naplňovat roli zřizovatele škol a tuto snahu chtějí promítnout do sjednocení praxe v oblasti omlouvání absencí. K tomuto cíli se město rozhodlo zahájit proces sjednocování školních řádů jednotlivých škol tak, aby se praxe na jednotlivých školách nelišila, což by ve svém důsledku mohlo negativně ovlivňovat i rozhodování rodičů při volbě té konkrétní školy, kam své dítě zapíšou díky benevolentnějšímu přístupu. Respondent R13 popsal připravované kroky následovně: „*…teď v novém školním roce chceme udělat, abychom měli na těch školách jednotné omlouvání, jednotný školní řád v té oblasti toho záškoláctví, toho omlouvání, protože né každá škola má stejná pravidla a nebo přísnost, někdo má benevolentnější, takže se i stává, že ti žáci řeknou, nebo ty rodiče řeknou, tady na tu školu nepůjdu , protože tam jsou daleko přísnější, třeba než tady na tý, tady mi to omluví.*“

5.2.2. Segregace

Z výpovědí expertů i obyvatel lokalit vyplynulo, že v některých školách je výrazně větší zastoupení Romů než v jiných školách a toto zastoupení neodpovídá podílu této subpopulace ve spádové oblasti. Proces segregace přitom řada respondentů popisuje jako poměrně dynamický a obousměrný proces. Konkrétně v případě 4. ZŠ v Sokolovské ulici je situace popsána respondentem R13 následovně: „*…jsou tam třídy, které jsou jenom romské a to není určitě úplně v pořádku. My vlastně tím, že se dlouhodobě neřešili volná místa, volná kapacita, tak tam došlo právě k tomu problému, k odlivu běžné populace a přestože do první třídy by mělo nastoupit třeba třicet žáků, z toho třeba 15 z běžných rodin a dokonce tam nenastoupí ani mnoho žáků z romských rodin, který řeknou, že mezi ty cikány svoje děti nedají. Takže v podstatě postupem let se z té školy stala, taková komunitní škola.*“. Tuto skutečnost potvrzuje i výpověď obyvatelky z lokality, která se nachází v přirozené spádové oblasti této základní školy: „*No a stejnak by sa tam ty děti nevešly všechny. Moc nechci, aby tam zase bylo moc Romáků než gádžové. Nechci. Proto jsem ze 4. Míru přehodila na tu 3. Protože jak jsou Romáci hodně dětí, tak to skončí špatně*“

Kromě této segregované školy, kterou řada respondentů nazvala komunitní školou, docházejí obyvatelé zkoumaných lokalit ještě do několika dalších škol. Zajímavým příkladem je například ZŠ Rokycanova, tzv. Centrálka, která se nachází v centru města a je zde rozšířena výuka jazyků. Do této školy dochází řada dětí z lokality U Divadla, jak popisuje respondent R13: „*…třeba základní škola Rokycanova, tzv. Centrálka, má vlastně ve své spádovém obvodě ulici U Divadla, Šendler, Nádražní, tak tam pokud vím, tak tam ty děti chodí a zpravidla tam žáci chodí tam, kam to mají nejblíže. Takže já bych neřekla, že tam nechodí, ano může se stát, že třeba chodí sourozenec, že ho rodiče se přestěhovali, tak tam chodí i ostatní sourozenci, těch důvodů může být celá řada. Nebo dítě dochází do praktické školy, tak to další dítě tam chodí třeba také nebo poblíž. vedlejší školy, protože většinou se ti sourozenci doprovází, a tak dále ...Takže ehm já bych neřekla, že je to úplně tak, že chodí jenom na tu Sokolskou*“

Dle výpovědi respondenta R13 navštěvuje většina dětí z lokalit právě jednu ZŠ: „*No, poměrně bych řekl, tak 60% z nich, chodí do té čtvrté, to je ta škola, která se má slučovat. Podle mne to bude tak 60% dětí z těch lokalit, zbytek, 40% chodí porůznu do ostatních sokolovských škol.…*“

5.2.3. Redukce škol

Z výše popsaného je zřejmé, že situace vyžaduje nějaké radikálnější řešení. Právě tímto řešením může být redukce několika vzdělávacích institucí v Sokolově, ke které se rozhodlo přistoupit město. Z celkového počtu 8 základních škol dojde ke sloučení tří škol. Jedná se o 3. ZŠ Boženy Němcové, 4.ZŠ Sokolovská a ZŠ Běžecká, která je nástupnickou bývalé Zvláštní školy a má zřízené speciální třídy. Nástupnickou školou z právního hlediska se přitom stane právě ZŠ Běžecká, přičemž budova 4.ZŠ má být uzavřena.

Příčin slučování je zřejmě více, ale hlavní příčinou, dle výpovědí relevantních aktérů, je demografický pokles a neobsazenost jednotlivých tříd. Například 4.ZŠ již několikátým rokem fungovala s výjimkou, což fakticky pro městský rozpočet znamená dofinancovávání provozu školy. Situaci popisuje

respondent R12: „*…4. škola je vlastně nejmíň obsazená nebo nejprázdnější škola v celým Sokolově, ale pak jsou ještě další 2, které jsou neúnosně málo obsazený. Proto se vlastně volí jakoby sloučení těchto tří škol, ta 4. v uvozovkách, rómská škola, je nejmíň obsazená. Ta je prostě ze dvou třetin prázdná. Navíc je technicky nepředstavitelně zanedbaná. Takže to jsou hlavní důvody. Je to velký problém po mnoha stránkách. Myslím si, že ta komunita z té vyloučené lokality to bere jakoby úkorně, že se jim bere jejích škola. Já si ale myslím, že ta škola v podstatě udržovala nebo pomáhala udržovat ten negativní stav, domnívám se, že děti v ty škole nedostaly srovnatelný vzdělání jako v ostatních školách, a tím prostě byly znevýhodněny…*“

Dalším problémem je skutečnost, že na 4.ZŠ dochází i řada dětí z jiných spádových oblastí, jak popisuje respondent R12: „*...problém je, že na 4. ZŠ docházejí žáci i z jiných spádových oblastí. Domnívám se, že hlavním důvodem na jejich straně je, kterému rozumím, že jim ta škola připadá přátelštější, a připadá jim to pro jejích dětí schůdnější dávat je tam, ale z druhý strany zase působí ty ostatní školy, které se těm dětem brání, a posílají je na tuto školu*“.

Vzhledem k dlouhodobě nutěšené situaci a s výhledem na nutnost takovéhoto řešení město již řadu let neinvestovalo do rekonstrukce této školy, což se odrazilo na hygienické situaci ve škole, kterou popisuje respondentka R10: „*…je tam další problém,tím že se tam vlastně neinvestovalo, tak ty hygienické podmínky jsou v té škole opravdu katastrofické, byla jsem se tam podívat, je to 14 dnů a opravdu katastrofické.*“

Záměr města však vyvolal pochopitelně řadu negativních reakcí jak ze strany pracovníků rušených škol, tak také ze strany některých rodičů žáků, kteří školu navštěvují. Jedna asistentka pedagoga ze 4.ZŠ sepsala petici proti rušení, kterou podepsalo více než 400 lidí. Tuto situaci popisuje respondent R7: „*…asistentka pedagoga sepsala petici, podepsalo ji asi zhruba 400 lidí, kteří jsou proti zrušení. Ten hlavní důvod, který v té petici uvádí, je ten, že tam se preferuje ten individuální přístup a ten je umožněn díky tomu, že ty počty žáků jsou nižší, málokdy více než 17 žáků ve třídě a obávají se toho, že pokud budou žáci rozřazeni do ostatních základních škol, kde ten počet je třeba 25 až 30, že tam nebude ta individuální péče, že ty děti na to můžou doplatit*“. Negativní stanovisko k rozhodnutí města vyjádřila i další respondentka R4: „*Ostatní základky nejsou až tak daleko, třeba 8čka a 3ka, ale je tam daleko víc žáků což víme a určitě prostě 4ka je taková specifická tim, že tam opravdu chodí málo dětí do tý třídy a že tam je víc... jo, že i ty děti které by měly problémy na klasický základce, tak tam nějakým způsobem fungujou nebo se i učí docela dobře. Ale jako určitě si myslim, že to neni šťastný řešení to jako slučovat, jo, protože pro ty děti to neni výhoda ani, vůbec žádná v podstatě.*“. Tyto obavy pak vyvrací respondent R12 tvrzením: „*Na školách je rozšířené využívání inklusivních nástrojů. Mnoho pedagogů prošlo řadou školení, apod. Na některých školách využíváme jak přípravných ročníků tak i asistentů pedagoga.*“, což doplnil i respondent R13: „*Asistenti pedagoga pracují i na ostatních základních školách, zrovna na Běžecké pracují taky. Pracuje tam romská asistentka, takže pokud my předpokládáme, že Běžecká škola zatím bude pracovat, nebo ta organizace, bude fungovat zatím ve dvou budovách, to znamená ve sloučené Boženy Němcové plus na té Běžecké, kde vlastně na tu jednu školu by měl přijít jeden stupeň a na tu druhou ..také slučovanou, by měl přijít druhý stupeň, tak pokud je paní ředitelka bude potřebovat, ty asistenty, tak si vezme ty asistenty*“

Kromě řady respondentů z řad expertů se slučováním vyjádřilo souhlas i několik obyvatel příslušných lokalit, popřípadě vyjádřili pochopení pro rozhodnutí města: „*Do těch tříd aby byl dostatek všude no.. protože oni tohle dělají vlastně kvůli tomu, že je málo dětí. Jak starosta to říkal v rádiu, že je málo dětí a že sou školy, kde navštěvuje jenom dvacet procent, takže ty náklady, co jsou tady na tý škole, takže vlastně nestačí na to, aby provozovali celou školu, když tam ty děti nejsou*“

Paradoxní a spíše ojedinělá obava zazněla z výpovědi respondenta R13, který zmínil obavu, že by mohli rodiče využít zákonné právo a přehlásit své dítě do jiné základní školy, než je škola nástupnická: „*Takže nám tady nastane poměrně velký problém, protože pochopitelně naše základní škola Sokolská, kde je nejvíc obyvatel romského původu, nebo nejvíc žáků, kde se ..kde se uvádí, že i celé třídy jsou složené pouze z romských žáků ...tak vlastně nám dochází ke sloučení a tyto žáci budou navštěvovat jiné školy a my jsme chtěli zachovat a my jsme chtěli zachovat ty třídy pohromadě, ale bohužel se nám to zřejmě nepovede, protože rodiče si mohou vybrat školu podle svého, a přestože my sloučíme tři školy v jednu, tak pořád máme tolik volných míst v těch školách, tak pro ty rodiče pořád není problém si nalézt na jiných školách ,takže určitě tady ty problémy nastanou, kde půjdou tady ty děti z těch tříd, kde už jsou na sebe zvyklý žáci ostatní jsou na ně zvyklý, mezi nové žáky...*“

Otázku pracovně právních vztahů a budoucnost stávajících pedagogů ozřejmil ve své výpovědi respondent R10: „*…nástupnická škola přebírá pracovně právní vztahy, tak nástupnická přebírá automaticky ty učitelé, co mají smlouvu na dobu neurčitou. To pokud si někdo najde práci někde jinde nebo je to učitel, který měl smlouvu na dobu určitou, tak tam bohužel, tak mu smlouva bude končit k nějakému datumu a pak už je to na té ředitelce té nové nástupnické organizace, jestli je bude potřebovat, kolik těch žáků ve skutečnosti vlastně přejde, kolik jich odejde jinam, a podle toho se to bude vše vyvíjet.*“

Skutečnost, proč se nástupnickou školou v procesu slučování má stát právě ZŠ Běžecká, tedy dříve zvláštní škola, ozřejmil pouze respondent R13. Ostatní respondenti se k tomu nechtěli vyjadřovat, popřípadě se necítili být kompetentní k takové spekulaci: „*Za prvé, na základní škole Běžecké jsou speciální třídy a ty chceme samozřejmě zachovat. Pokud bychom dali nástupnickou organizaci na jiném místě, museli bychom je zase pracně zřizovat. takže to je jeden důvod, protože základní škola Běžecká funguje jako speciální a praktická škola, takž ty tam zůstanou ...ehm, dalším je, že v podstatě my chceme v tom spádovém obvodě chceme zachovat jednu ..školu plnou jakoby v tom středu toho města, takže dvě na sídlišti, dvě dole a dvě uprostřed. a proč teda zrovna Běžeckou..Ten prostý důvod, je ten, že tam potřebujeme ředitele, který je zkušeným manažerem. A to je právě paní ředitelka, která je ředitelkou té nástupnické organizace, má zkušenosti, už vlastně s...se rušila zvláštní škola, která tehdy patřila krajskému úřadu, ona tehdy přebírala žáky do té své praktické školy ,*“

Expert R16 navrhuje v procesu redukce škol striktní nastavení spádovosti škol: „*…nutné nově nastavit spádové oblasti pro všechny ZŠ, aby se žáci ze ZŠ Sokolovská rozprostřeli do dalších škol (max,. 50 - 60 dětí na jednu školu, ne přesun 100 a více dětí do jedné školy), Blokový přesun je nevhodný. Nutná kooperace NNO a škol při motivaci rodičů dodržet spádovost, zajistit vzdělávání pedagogů pro práci s*

dětmi ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, zavést asistenty pedagoga na dalších školách, využít zkušeností pedagogického personálu ze ZŠ Sokolovská na dalších školách , získat finance na inkluzivní vzdělávání."

5.2.4. Speciální vzdělávání

Skutečnost, že v Sokolově s téměř 25 tisíci obyvatel není zřízena žádná Základní škola praktická (dříve zvláštní škola), se může jevit na první pohled jako pozitivní, avšak při bližším pohledu zjistíme, že roli zvláštní školy v Sokolově plní ZŠ Běžecká, která zřizuje speciální třídy. Této skutečnosti si navíc někteří představitelé cení, jak je patrné z výpovědi výše. V otázce role působení fakticky zvláštních škol se přitom respondenti neshodli. Někteří, jako například respondent R2, poukazovali na budoucí uplatnění absolventů speciální školy na trhu práce: „*Myslím si, že i hlavním problémem jako v těhle lokalitách je vlastně nízká vzdělanost toho obyvatelstva, který tam je a vůbec zvláštní škola. Jo, že by se mělo možná tedy zamýšlet taky nad ňákým jakoby vzdělávacím programem, aby byli oni schopni dosáhnout lepší práce anebo vůbec uplatnění jakoby na pracovním trhu*."

Na ZŠ Běžeckou přitom chodí velké množství dětí právě z lokalit. Dle odhadu respondenta R5 je to téměř polovina všech dětí: „*No u mě je to zhruba tak 50 na 50 půlka chodí na normální, půlka na speciální a na tu speciální je to kvůli tý hyperaktivitě, že třeba nevydrží sedět v lavici, soustředit se, ruší, takže spíš je to pro ně jednodušší dát je do speciální.*". Ilustrativní výpovědí o praxi zařazování do speciálních tříd přináší výpověď jednoho obyvatele lokality, který popisoval způsob diagnostiky svých dětí: „*SZ: Tak nešli jim předměty, jim to de pomalu, oni to maj po mě. (smích:) T: Takže proběhlo nějaký vyšetření ...SZ: Jo, chodili na ty pedagogický... T: A vy ste s tím souhlasili? SZ: Jó, než aby se trápila někde ve třídě, a propadala, a radši ať jde tam. Tam je to sice pomalý, ale je to stejný.* "

5.2.5. Předškolní vzdělávání

Z dostupných výpovědí expertů i obyvatel lokalit vyplývá, že jen málo dětí z lokalit navštěvuje některou z mateřských škol. Někteří experti, jako například respondent R13, tuto skutečnost pouze konstatovali: „*Nemám informace o tom, že by nějaká mateřská škola řekla nebo že by tam chodilo více dětí, jako se třeba říká o základní škole Sokolská. Jo tak žádnou takovou školku jsem neslyšela*", někteří respondenti R2 se pokusili tento jev vysvětlit: „*…v první řadě to jsou ekonomický důvody rodin, protože ty školky jsou placený a rodiny na to nemaj, to je jedna věc. Druhá, pokud jsem si tak nějak měl možnost srovnat, tak ty tradice, nebo ty, taková ta funkčnost tý rodiny, oni nejsou zvyklý ty děti někam dávat, nebo aspoň v minulosti to tak bylo, že když někde kočovali ty rodiny romský, tak děti byly pořád u rodiny, u rodičů, a málokdy se dostaly někam od těch rodin.*". Z výpovědí respondentů však také vyplynulo, že na rozdíl od základních škol, které se potýkají s nízkou naplněností, většina mateřských škol v Sokolově má kapacitu naplněnu.Expert R16 k problematice finanční nákladnosti mateřských škol pro sociálně znevýhodněné rodiny dodává, že: „*Město má možnost uhradit stravné v mateřských školkách pro sociálně slabé, ale problémem jsou i kritéria mateřských škol, jak si je nastavují.*". Nastavení kriterií pro zařazení dítěte do mateřských škol popisuje expert R14: „*…školky si stanovují různá filtrační kritéria při výběru dětí do školky. Jedná se například o požadavek, aby matka*

dítěte nebyla těhotná, v domácnosti nebylo další dítě, nebo aby byla matka zaměstnaná alespoň na částečný úvazek“

Předškolní přípravu realizuje například i NNO Člověk v tísni, která má ve svém předškolním klubu kapacitu 15 dětí. Další formu předškolní přípravy představují přípravné ročníky, zřizované při základních školách. Z výpovědi experta R13 vyplynulo, že přípravný ročník má zřízený i ZŠ Běžecká pro své speciální třídy, což představuje z dostupných analýz špatnou praxi, kdy děti z těchto přípravných ročníků statisticky častěji končí právě ve speciálních třídách: „*Na té funguje přípravný ročník pro speciální třídy, ale paní ředitelka už přišla a zařídí si přípravný ročník pro běžné třídy. Přípravný ročník může fungovat na jakékoliv základní škole. O tomto roku kroku uvažují i ostatní ředitelé, protože těch žáků příliv těch vyloučených lokalit, teď už budeme říkat z těch romských lokalit, nebo prostě. pro mě jsou to všechno běžný žáci, jako všichni ostatní, takže...ehm, uvažují o tom, že by si také udělali přípravný ročník*“.

5.2.5. Střední školy

Z výpovědí expertů i samotných obyvatel lokalit vyplývá takřka shodný názor, že jen naprosté minimum dětí ze sociálně znevýhodněných rodin pokračuje po ukončení povinné školní docházky na střední školu. Za všechny tyto výpovědi dostatečně ilustruje tento stav výpověď respondentky R4: „*…jen maximálně 10% dětí pokračuje na střední, kam třeba nastoupí, ale v podstatě taky skončí, že jo, třeba ani ne po roce nebo po dvou, jako je to docela krátká doba, ale za těch 5 let co jsem tady, tak jako jsem nezažila, že by teda nějaký dítě dochodilo nějakej učňák jo. A i kdyby na to teda jako mělo, tak jsou tam pak ty finanční problémy, ty rodiny na to prostě nemaj, aby někam dojížděl, nebo aby bylo vůbec někde na nějakym intru, to v podstatě jako neexistuje.*“

5.2.6. Dílčí shrnutí

a) V Sokolově nejsou ze strany sociálně znevýhodněných využívány mateřské školky, což má několik potenciálních příčin. Jednou z hlavních příčin jsou požadavky jednotlivých školek na rodinné poměry zájemců, což vede ke znevýhodnění řady zájemců.

b) V Sokolově existuje několik segregovaných škol a jedna dříve zvláštní škola, což posiluje segregační mechanismy v procesu vzdělávání.

c) Plánovaná redukce škol představuje významné riziko v dalším vzdělávání sociálně znevýhodněných a existují odůvodněné obavy, že tato změna povede v dlouhodobé perspektivě ke zhoršení sociální situace obyvatel zkoumaných lokalit.

5.3. Ekonomická situace (zaměstnání, předlužení, podnikání, dávky)

V ekonomických otázkách spojených problémem sociálního vyloučení se většina respondentů z řad expertů shodovala. Hlavním problémem je v současné době příjmová stránka rodinných rozpočtů a v řadě případů i neefektivní nakládání s finančními prostředky po výdajové stránce. Řada příčin těchto problémů má však takřka nezměnitelný charakter a proto lze jen těžko hledat opatření vhodná k nápravě.

5.3.1. Uplatnění na trhu práce, hlavní zaměstnavatelé

O uplatnění na trhu práce je potřeba uvažovat v kontextu cílové populace, tedy lidí ze sociálně znevýhodněného prostředí. Tito lidé mají většinou nízkou, respektive žádnou kvalifikaci, což jejich postavení na trhu práce významně komplikuje. Takto na problém nahlížejí i na úřadu práce, což je patrné z výpovědi respondentky R15: „*Převážně vykonávané práce – vzhledem ke vzdělanostní struktuře UoZ (uchazečů o zaměstnání), vedených na zdejším ÚP, předpokládáme, že se jedná především o práce, které předpokládají nejnižší požadovanou míru kvalifikace, vzdělanostní složka kvalifikace bude na úrovni převážně nedokončeného základního vzdělání a základního vzdělání*“

Současný pracovní trh v Sokolově odráží celorepublikový, respektive celoevropský trend vývoje hospodářství. Dlouhodobě je na pracovním trhu nedostatek relevantních pracovních míst pro většinu kvalifikačních kategorií. V důsledku hospodářské krize, která na Česko dolehla v roce 2008, zanikla řada místních firem, které zaměstnávaly právě lidi s minimální kvalifikací. To potvrzuje například respondent R2: „*Ty práce vlastně, co ještě ňáký byly, kde zaměstnávali tyhle lidi, to je všechno zavřený a vlastně nic nového tady nevzniká. To ví prostě každej*.“ Dlouhodobě nacházejí nízkokvalifikovaní pracovní uplatnění například v technických službách, které však mají plno a jen občas se uvolní nějaké místo, což je zřejmé z výpovědi respondenta R4: „*Pomocnou, kopání, klasika prostě, co je, většinou od technických služeb třeba tady v Sokolově, co je, nebo u města. U města je teď takovej ten program, že se tam lidi, kteří tam třeba dělali právě ty práce vlastně, tak třeba dostali aspoň smlouvu, že to maj jako řádný zaměstnání, takže prostě úprava toho města. U stavebních firem, když to je, tak taky dost, pokud je možnost.*“

Běžný čistý měsíční příjem lidí s nízkou kvalifikací se pohybuje těsně nad hranicí 10 tisíc Kč, což například ilustruje výpověď jednoho z obyvatel lokality, který pracuje v technických službách: „„ *…já mám svůj čistý jako, 11 200 ale plus na děti co beru, jenom pouze na 4, takže mám 11 439 korun. Ale 2 děti mi jako nepočítaj, protože mi pak neměli z čeho strhávat. Ty srážky a tohlenc to. Pojištovnu a daň.*“. Pracovních příležitostí je přitom v Sokolově velmi málo, mezi hlavní patří, dle výpovědi respondenta R12, tyto: „*Většina lidí pak pracuje ve stavebnictví, částečně v pohostinství. Pak tu je ještě chemička, která ale pomalu končí, Sotes, který zajišťuje technické služby a pak v Sokolovský uhelný. Víc toho tady v Sokolově moc není.*“

5.3.2. Nezaměstnanost

Nezaměstnanost obyvatel lokalit odhadovali experti v rozmezí 50–90%, přičemž většina se shodovala spíše při horní hranici intervalu. Příčin takto vysoké nezaměstnanosti je celá řada. Mezi hlavní příčiny lze uvést nevyhovující kvalifikaci, diskriminaci, špatnou dostupnost a nedostatečné finanční

ohodnocení. Řada zaměstnavatelů pak využívá pro ně příhodné situace a klienty zaměstnávají na zkušební dobu a pak se s nimi rozloučí a zaměstnají další uchazeče. To potvrzuje řada expertů se zkušeností se zaměstnáváním, např. R8 stejně jako samotní obyvatelé: „*…je to i tak, že prostě dneska ty zaměstnavatelé je vemou krátkodobě na zkušební dobu a pak nashledanou*. …"

Právě nedostatečná kvalifikace, zvláště u absolventů zvláštních škol, která je doplněna faktickou negramotností, byla ze stran expertů zmiňována jako jedna z hlavních překážek nalezení legálního pracovního uplatnění, jak je patrné například z výpovědi respondenta R15: „*Absolventi ZŠ a zejména speciálních tříd ZŠ jsou velkým problémem z hlediska nalezení vhodného zaměstnání a to z důvodu jejich věku, totální absence odborné složky kvalifikace, nejnižších stupňů dosaženého vzdělání a v neposlední řadě i komplexní nevyzrálou osobností těchto jedinců, kteří zatím nejsou připraveni ke vstupu do prostředí trhu práce*."

Nezanedbatelnou příčinou je diskriminace, o které hovořila většina obyvatel lokalit, stejně jako ji potvrdilo několik expertů. Diskriminující chování je obecně přirozený průvodní jev v situaci, kdy si mohou zaměstnavatelé vybírat z velkého množství uchazečů o zaměstnání. Typickým příkladem diskriminace byla zkušenost jednoho z obyvatel lokality: „*…když jsem skončil na pozemní stavbě tak pak jsem si sháněl práci ještě mimo to a volal jsem na to, na Libavský údolí a tam po telefonu, skoro mě vzali a řekli, že jo ať nastoupím, že skutečně, že mě vemou a to.. a když jsem tam došel a viděli, že jsem Rom, v tu ránu jako že maj obsazeno a že nechtěli.. A dokonce mi ještě říkala jednu věc, že zrovna volal nějakej chlap a že to místo je pro něj obsazeno a že teda si nemůže si dovolit vzít někoho jiinýho, ale přitom jsem to byl já, co jsem volal."*

Dalším problémem při uplatnění na trhu práce je špatná dopravní dostupnost zaměstnavatele a vysoké náklady spojené s dojížděním. To opět zaznělo ve velké části výpovědí a potvrzuje to i respondent R2: „*Nicméně ono má pravdu i v tom, že i problém je i v dojíždění, potom v dostupnosti firem, který nabízejí jako práci pro nevzdělané nebo bez vzdělání, tak zase je tam problém jakoby dojíždět, že jo anebo je to práce na směny, kdy ta máma u tý rodiny opravdu na ty směny jít jakoby nemůže nebo je to finančně nákladný, kdy oni si vydělaj nějakejch 6, 7 tisíc a z toho dva projedou jo. To je taky absolutně demotivující hledat si zaměstnání mimo region Sokolov.*"

V neposlední řadě pak za vysokou nezaměstnaností stojí finanční očekávání ze strany uchazečů. Otázkou je, do jaké míry se jedná o neefektivní hospodaření a do jaké míry jde o hranici, při jejímž překročení již nejsou schopni splácet své pravidelné závazky. Jak již zaznělo výše, dobrý příjem z legálního zaměstnání je přibližně 10 tisíc Kč čistého, což doplňuje respondent R8: „*…No a pak jako naši klienti maj představu o tom, a teď jestli je to jako Rom nebo je to bílej, tak maj představu o tom, že prostě pudou do práce a dostanou spoustu peněz jako jo, nějakých 7-8-9000, to oni nechtěj. Oni chtěj 15000-20000.*"

Na závěr je potřeba zmínit, že mezi uchazeči o zaměstnání registrovanými na úřadu práce se v současné době nacházejí jak ti, kteří práci hledají jen formálně, ale dlouhodobě volí strategii mimo legální pracovní trh, tak ti, kteří dlouhodobě naopak pracovali, ale v důsledku hospodářské krize přišli

o místo a marně se snaží nalézt pracovní uplatnění. Tento stav popisuje respondent R6: „…*spousta lidí, kteří se opravdu, ale opravdu dostanou do takové situace, ne vlastním přičiněním, že skutečně po x letech práce přijdou o zaměstnání a maj problém tu práci najít a jsou postavený na stejnou roveň jako ti, co nedělali 20-30 let. To mi přijde hrozně nespravedlivý*.“

V rámci Sokolova působí několik neziskových organizací, které pomáhají zlepšit postavení sociálně znevýhodněných na trhu práce. Tyto zkušenosti popisuje expert R16: „*ČvT a Kotec v rámci terénních programů pomáhá klientům se lépe orientovat na trhu práce – pomoc při hledání místa a administrativou spojenou s evidencí na ÚP. BFZ o.p.s. - v rámci projektu Začni a vytrvej – je možné získat osvědčení o dílčí kvalifikaci (nabídka 150 DK)*“

5.3.3. Práce „na černo“, švarcsystém

Takřka všichni respondenti z řad expertů i z řad obyvatel lokalit přiznali, že vědí, či slyšeli o skutečnosti, že celá řada lidí v současné době pracuje „na černo“, respektive ne dle všech náležitostí zákoníku práce. Experti se při výpovědích spíše rozcházeli v odhadu míry uplatňování práce načerno. Zatímco respondent R12 odhaduje, že se nejedná o rozšířený způsob zaměstnávání: „*Pokud jde o práci načerno, tak si nemyslím, že je zde nějaký výraznější problém. Myslím, že tu je pár stavebních firem, které příležitostně mohou zaměstnávat lidi bez smlouvy, ale neděje se to ve větším.*“, například další respondent R15 se domnívá, že v Sokolově je tento institut využíván v podobném rozsahu, jako v rámci celé republiky: „*Předpokládám, že v těchto lokalitách je zaměstnávání "na černo" rozšířeno stejně, jako v ostatních částech ČR.. S největší pravděpodobností se jedná o pomocné práce (např. na stavbách, kopáčské práce a podobně), které se realizují krátkodobě nárazově*.“ Z výpovědí obyvatel lokality přitom vyplývalo, že většina z nich si občas vydělává nějakou formou bez pracovní smlouvy.

Řada obyvatel lokality vypověděla, že si v posledních letech, na doporučení zaměstnavatele, pořídili živnostenský list a nadále pracují na něj, na což je nahlíženo jako na švarcsystém. Dle vyjádření respondenta R15 však není švarcsystém, dle zákona o zaměstnanosti, protiprávní a proto se na jeho odhalování nezaměřují ani kontroly.

5.3.4. Aktivní politika zaměstnanosti

Dle výpovědí relevantních expertů využívá město Sokolov institut veřejnoprospěšných prací. Například respondent R12 uvádí: „*Ve městě hojně využíváme veřejnoprospěšný práce. Část lidí pracuje při městské policii a část právě v tom Sotesu. Zájem je přitom i ze strany samotných obyvatel o účast na těchto pracech.*“, což doplňuje i expert R15, který upřesňuje: „*V roce 2010 a 2011 bylo vytvořeno na území města Sokolova celkem 18 pracovních míst v rámci VPP, 7 takto vytvořených míst pak bylo obsazeno UoZ z vyloučených lokalit. V obci Lomnice (v dosahu MHD) bylo v daném období vytvořeno celkem 6 míst a 4 pracovní místa pak byla obsazena UoZ z vyloučených lokalit. Z těchto údajů je patrný zájem o VPP i u těchto UoZ*.“

Další klíčovou oblastí jsou rekvalifikace. Jejich základní problém je, že při kvalifikace se předpokládá nějaká forma kvalifikace, která je v rámci kursu rozšiřována na jinou oblast. V případě obyvatel lokalit však, v lepším případě, je kvalifikací dokončené základní vzdělání, proto bylo potřeba rozšířit

rekvalifikační kursy o kursy zaměřené právě na nekvalifikované. Respondent R15 upřesňuje: „*UoZ z vyloučených lokalit se do rekvalifikačních aktivit zapojují. Obvykle se jedná o získání kvalifikace v oborech, u kterých není vyžadován vyšší stupeň vzdělání. Efektivita rekvalifikací z pohledu kolik účastníků kurzů následně získá zaměstnání, se pohybuje od 40 do 70%. Předpokládáme, že občané z těchto lokalit se budou pohybovat na spodní hranici tohoto odhadu*."

Dále město Sokolov realizuje koncept veřejné služby. Výkon této služby je možné realizovat v téměř třiceti organizacích, jak popisuje expert R16: „…*město realizuje VS – účastní se jí 96 klientů měsíčně, VS je možné realizovat ve 26 organizacích*"

5.3.5. Sociální dávky

Sociální dávky představují v řadě případů obyvatel vyloučených lokalit jeden z podstatných druhů příjmů. Jelikož však došlo od ledna 2011 k výraznému omezení vyplácení sociálního příplatku, který tvořil podstatnou část příjmu ze sociálních dávek, nejedná se v současné době o příliš vysoký objem finančních prostředků. To ostatně potvrzuje i respondent R6: „*Celkem v ORP Sokolov vyplácíme měsíčně přibližně 800 dávek a pokud bych měla odhadnout poměr Romů, tak ti tvoří přibližně 75% z těch, kterým dávky vyplácíme.*", přičemž ORP Sokolov má téměř 80 tisíc obyvatel (78 828).

Závislost na sociálních dávkách přitom potvrzuje řada dalších respondentů, např. R8:„*Zdroj prostředků ze sociálně vyloučených lokalit. No, většinou jsou to dávky, no, ze státní sociální podpory, z hmotné nouze, důchod, pokud maj odpracovaný léta, hodně invalidních důchodců je mezi vyloučenými osobami. Nevim sice, jak to dělaj, ale bývá jich jako dost často. V málokteré rodině je aspoň jeden zaměstnanej, že by měli příjmy ze závislý činnosti nebo z podnikání nebo - co málo se to stává. Takže většinou ty dávky to jsou. A pak možná práce na černo, což jako u leckterých máme podezření, ale bohužel jim to nejde prokázat.*"

Aby nedocházelo ke zneužívání sociálních dávek oproti účelu, na který jsou určeny, jsou v některých případech dávky vypláceny formou poukázky, jak sdělila respondentka R8: „…*nevyplácíme teda plošně, jenom vybranejch pár jedinců, kteří nesplňují ty nějaký ty podmínky, používaj dávku pro svůj účel. A neni jich moc teda. …Takže ta výplata je u některých dokonce tejdně, u některých měsíčně. No a je to dycky procentuelně, část dávky dostanou v poukázkách a část v hotovosti.*". Dle výpovědí jiných expertů však ani tento nástroj nezabrání zneužívání těchto finančních prostředků. Naopak dojde ke snížení nominální hodnoty, kterou nakonec rodina využije, právě procesem přeměny poukazu na hotové peníze, jak popisuje respondent R2: „…*když dostanou ty potravinový šeky nebo poukázky, tak oni je vlastně prodají pod cenou a dostanou finanční obnos. Takže je to jenom vlastně jakoby zase tim, že zase tady neni dostatečně zřízená ňáká kontrola nakládání i s těmahle potravinovejma poukázkama, tak můžou s nima lidi volně manipulovat jo.*"

V důsledku několika legislativních změn přestává být problémem exekuce sociálních dávek. Jednak došlo v posledních letech k nárůstu nezabavitelné částky na jednotlivce a na vyživovanou osobu (5 326 Kč, resp. 1 332 Kč). Zároveň došlo k restrikci u sociálního příplatku, který je jednou z dávek, kterou je vůbec možné exekvovat. Tuto skutečnost potvrzuje i expert R4: „…*určitě dochází, tak*

vzhledem k tomu, že od letošního roku se většině rodin sebral sociální příplatek, tak teďka je takový vákuum, že jim to v podstatě nemají z čeho brát, nedá se to v podstatě jako mimo teda, já nevim, rodičovskýho příspěvku, exekuovat. Ještě se dá exekuovat důchod,třeba, nebo..."

5.3.6. Zadluženost

Z výpovědí respondentů vyplývá, že v celém Sokolově ani v jednotlivých lokalitách nepůsobí žádné lichvářské gangy, ani žádní lichváři v rámci širších rodin. Z jednotlivých výpovědí vyplývá, že si lidé navzájem půjčují a mimo rodinu i na nějaký úrok, ale nejedná se o působení lichvářů, tak jak je můžeme znát z jiných měst. Z nebankovních společností je mezi obyvateli lokalit nejrozšířenější povědomí o společnosti Provident, ale z výpovědí vyplývá, že není ve větší míře problém se splácením těchto úvěrů. Nejčastěji se jedná o hotovostní úvěry, dále potom o splátkový prodej spotřebního zboží. Jen minimum úvěrů se týká přímo bydlení, respektive hypoték. Největším problémem je tak skutečnost vysoké míry kumulace jednotlivých úvěrů u jednotlivců a působení několika zprostředkovatelských společností, které si, dle respondentů, strhávají vysoké poplatky.

Jako hlavní příčiny respondenti uvedli ztrátu zaměstnání v důsledku krize a restrikce sociálních dávek, což představuje zásah do rodinných rozpočtů na příjmové stránce. Ztrátu zaměstnání jako příčinu předlužení uvádí například jeden z obyvatel: „*Protože nemaj práci. Kdyby měli práci, tak určitě by si ty peníze nemuseli půjčovat, protože člověk by si je vydělal.. ale jako by měl na všecko, jenže není práce, protože říkám jako že tady jako že to to rasismus, protože když vidí, že to jsou cikáni, tak to neberou do práce no a když jinde, že hledaj práci, ale nemůžou sehnat, tak co jinýho může člověk říct na to..*" a řada dalších obyvatel lokalit se s tímto shodovala. Naopak o restrikci sociálních dávek, jako o jedné z příčin aktuálního předlužení, mluvila řada expertů. Například respondent R3: „*Tak v současný době, vzhledem k tomu, že od ledna vlastně prošel, prošla sociální oblast docela velkejma škrtama a reformou, tak hodně lidí se teďko nachází v dluhovejch pastech, že jo*."

V každém případě se většina respondentů shodovala na popisu situace obyvatel sociálně vyloučených lokalit, kdy předlužením jsou zasaženi téměř všichni. Respondent R5 uvádí: „*...ty lidi jsou totálně, ale totálně předlužený jo, to znamená, že opravdu některý maj možná 10 úvěrů nebo i víc a samozřejmě, pak už nejsou schopni splácet vůbec nic, že jo, a je to z tý divoký doby, kdy si mohli půjčit i bez zaměstnání. Dneska už se to trošku hlídá, že už jim ten úvěr jen tak někdo nedá, i když samozřejmě ty nebankovní společnosti pořád ještě víc, ale jsou zadlužený i od bank a ty už úvěr nedaj… …Neznám rodinu, která by neměla dluhy, nebo nějaký exekuce*". Vysoká míra zadluženosti zároveň přímo ovlivňuje průměrnou výši měsíčních splátek. Tato hladina se pohybuje v širokém rozpětí, ale je běžné, že některé rodiny musí měsíčně, jen na pravidelných splátkách úvěrů, splácet vysoko přes 10 tisíc Kč. Běžná výše splátek se tak pohybuje kolem 10 tisíc kč, jak je patrné například z výpovědi jednoho z obyvatel lokality: „*T: Jasně. Kolik potřebujete zhruba pro Vaši domácnost peněz na měsíc a kolik je Váš reálný příjem? SZ: Hodně. Já mám samý kluky a ty něco toho sněděj. Můj příjem je těch 12, 13 000, tam beru a můj si vydělá taky kolem 10. No příjem, mám velký výdaje, platim půjčky, nájem, elektrika, plyn, kabelovka. Dávám dost na půjčky. T: Jo, kolik asi tak? SZ: Těch 9000.*"

5.3.7. Dílčí shrnutí

a) Nezaměstnanost obyvatel zkoumaných lokalit je vysoká a odráží obecnou situaci nízkokvalifikovaných na trhu práce. V posledních deseti letech došlo k omezení provozu v řadě podniků a pro lidi bez kvalifikace není dostatečné množství pracovních příležitostí.

b) Město Sokolov se snaží alespoň realizovat koncept veřejné služby, kterou vyžívá měsíčně kolem 100 lidí.

c) Velká část obyvatel zkoumaných lokalit je závislá na pobírání sociálních dávek. Změny ve vyplácení sociálního příplatku z ledna 2011 navíc významně ovlivnily ekonomickou situaci sociálně znevýhodněných rodin.

d) Zadluženost sociálně znevýhodněných obyvatel lokalit je velmi vysoká. Nejedná se v takové míře o dluhy na nájmu, protože by to vedlo k vystěhování, ale v celé řadě dalších oblastí je situace dlouhodobě neudržitelná.

5.4. Sociálně patologické jevy, kriminalita a bezpečnost

Město Sokolov si nechalo vypracovat dvě analýzy, jak vyplývá z výpovědí několika expertů. První analýza byla realizována metodou SWOT a účastnili se jí relevantní aktéři. Druhá analýza využívala experimentální metody „Výzkum pocitu bezpečí". Obě analýzy přitom identifikovaly podobné problematické lokality, ačkoli tuto problémovost nepotvrdily statistiky nápadu trestné činnosti. Nejlépe je to zřejmé z výpovědi respondentky R9: „*Ty obě dvě analýzy, nejenom ta analýza toho pocitu bezpečí, ale i ta prvotní SWOT analýza, kterou jsme si dělali v době zakládání interdisciplinárního týmu, se opravdu shodují. Takže lidi mají v Sokolově největší strach - ale řikám, je to emoční strach, protože statistika policie neuvádí, že by se tam děla nějaká trestná činnost - je to ulice Heyrovského, ulice Sokolovská, řikali nebo uváděli lidé i Boženu Němcovou. To znamená lokalita i nahoře kolem čtvrté základní školy. Pak nám vyšla jako problémová lokalita, co se týče emočního strachu i lokalita dole - autobusové a vlakové nádraží, ulice Divadelní. Takže tyhlety dvě centra, dvě lokality cítíme my nejenom z toho týmu, ale i lidi tady v Sokolově jako lokality, kterým bychom se měli věnovat*".

Z výpovědí samotných expertů, ale dokonce z výpovědí obyvatel žijících mimo lokalitu přitom vyplývá, že většinou lidé v Sokolově nemají strach. „Problémové" lokality dokázali identifikovat téměř všichni, ale nikoliv v kontextu nějaké reálné obavy. Shoda panovala na tom, že je v těchto lokalitách větší nepořádek, hluk, apod. Tuto skutečnost potvrzují i policejní statistiky nápadu trestné činnosti, které v daných lokalitách neindikují významnější problém.

5.4.1. Kriminalita

Z výpovědí expertů (R12) nevyplývá, že by v Sokolově docházelo k nějakému výraznému kriminálnímu jednání. „*…máme tady jednou za čas, jednou za měsíc poradu jak s policií, městskou, tak i státní, takže se dozvídáme všechny ty věci, který se týkají trestné činnosti, tady v Sokolově. Jako pokud si pamatuji naposled, tak to byla nějaká vloupačka tady v herně, čili úplně mimo tu lokalitu, ten pachatel nebyl Rom……Myslím si, že výsledky analýzy pocitu bezpečí jsou horší než skutečnost. Já se nebojím ani o vlastní rodinu, prostě tu nevidím problém*.", což dále potvrzuje další respondentka R9: „*…myslim si, že - a myslim si, že to mohu posoudit docela dobře, protože všechny trestný spisy jsem kontrolovala a dělala v době, kdy jsem ještě pracovala na státní policii - není vysoké procento Romů nebo bezdomovců nebo jiných lidí, který žijí ve vyloučených lokalitách, že by nám zvyšovali nápad trestné činnosti. Ani bych si netroufla říct, že je to půl na půl prostě. Je to daný tim, že tady poměrně podle mého názoru s nimi docela dobře vycházíme. Takže v tom asi neni žádný problém….*"

Stejně jako u drobnější, respektive lehčí kriminality se výpovědi shodují i u násilné trestné činnosti, kdy respondentka R9 zdůvodňuje tento dobrý stav mimo jiné vyšším počtem přítomných policistů: „*…Násilná trestná činnost, myslim si, že tím, že máme tady i velké procento státní policie, to znamená, že je jich tady poměrně hodně na město, oni jsou obvodním oddělením typem prvního stupně, takže je jich tady přes 60, takže máme tady si myslim i odbouráno to, že by tady byla nějaká závažná trestná činnost v podobě nějakých vražd, útoků, nějakých rasově motivovaných atd. Takže tohle tady v Sokolově neni*.". S experty se v tomto shoduje i řada výpovědí obyvatel žijících mimo lokalitu, kdy uvádějí maximálně jednotlivé zkušenosti a to většinou z doslechu. Konkrétním příkladem může být

například tato výpověď jednoho z obyvatel: „*Teď momentálně tady nevim vo nějakejch takovejch tědlectěch věcech, já vim akorát, když tady bydlel přímo u nás v baráku jeden z těch Romů, no tak ten jako ten měl nějakou tu trestnou činnost, no. Tam byly ty krádeže a takovýdle tohlecto, no. Jako jinou trestnou činnost nevim tady. Tady u nás tak nějak, tady nic takovýho se neděje, tady bych řekl spíš, že jsou policajti kvůli něčemu jinýmu, tady jsou spíš kvůli těm opilcům, co jsou třeba, to jsou bílí lidi, to nejsou Romové, to jsou normální prostě Češi nějak, jo, a jsou to takový lidi prostě, který jsou, bych řekl, ještě horší jak Romové, jo.*“

O relativním bezpečí vypovídají i lidé poskytující služby přímo v terénu, tedy v lokalitách a to bez ohledu na pohlaví. Například respondentka R5 uvádí: „*…ale za těch já nevim 5 let co tady dělam, tak se mi nestalo nikdy, aby po mě někdo vyjel, nebo abych se cítila ohrožená…*“

5.4.2. Drogy, gamblerství

V případě drog již nepanoval tak jednoznačný konsensus, jako v případě kriminality. Zde se objevovaly rozdíly jak ve výpovědích expertů, obyvatel lokalit i obyvatel mimo lokality. Nejčastěji sice zaznívaly spíše neutrální výpovědi, které se o problému zmiňují, ale nevidí jej jako nějaký zásadní problém a potenciální riziko, jako v případě respondenta R12: *„Drogy tu nejsou nějaký zásadní problém, ale je pravda, že tu nějací narkomani žijí, občas je možné narazit na použitou stříkačku, apod.*“, což potvrzuje i další z řad expertů, respondent R7: „*Drogy neberou. U dětí drogy v těch lokalitách, takhle, určitě se vyskytnou, ale není to specifická, třeba že tam je výskyt nebo nárůst drog. Myslim, že drogy jsou všude. Jsou i horší lokality, kde máme teda mimo Sokolov*“.

Protikladné svědectví pak přináší výpověď jednoho s obyvatel lokality U Divadla, který zmiňuje drogy jako jeden z hlavních problému obyvatel Sokolova: „*To tady jde ve velkým. Já sám ráno, v 7 hodin do práce jdu a už od rána, tady na chodbě, píchají si všude možně.*“

Ve městě přitom působí sdružení Kotec, které poskytuje sociální služby zaměřené právě na uživatele drog. Situaci blíže specifikuje jeden z respondentů: „*…primární drogou v regionu je pervitin, to je bez diskuze. Jsem ráda, že klienti Sokolova mají možnost využívat služeb K-centra, kde se vlastně hovoří o bezpečným braní, snižujou se rizika zdravotní, máme možnost je testovat na žloutenku, HIV a syfilitidu. Je tady dobrá spolupráce s hygienickou stanicí, s kožním oddělením ať už nemocnice nebo soukromýma ordinacema. Je tady dobrá spolupráce s gynekologama, když je problém. To si myslím, že máme jakoby fantastický a hlavně jakoby uživatelé návykových látek jsou jakoby viditelnější, protože potřebujou k tomu nějaký, že jo, zdravotní materiál.*“

Dalším problémem je problematika gamblerství, na kterou upozornilo několik expertů ve svých výpovědích. Například respondent R12 uvádí, že: „*…Gamblerství to jo. To je tady hodně rozšířený. Já bych řekl, že je tady dost heren, a je kolem nich docela rušno a my máme stížnosti na rušení nočního klidu, to jo. To bych řekl, že to je tady určitě velkej negativní bolák. …*“

5.4.3. Lichva

Ačkoli to z jiných výpovědí nevyplývá, tak respondentka R9 o problému lichvy hovořila a proto její výpověď zde uvádíme: „*…Lichva, ta podle mě byla a vždycky bude. Prostě vždycky se najde někdo, kdo má ten kapitál a bude využívat toho, že někdo je v nějaké tíživé situaci prostě a za nekřesťanských podmínek prostě donutí člověka v nouzi a tísni podepsat jakoukoli smlouvu, upsat se atd. Myslím si, že lichva mezi těmito lidmi 100% ve vysoké míře je, určitě! A myslím si, že by tady taky padlo na úrodnou půdu to, kdyby tady byla nějaká dluhová poradna*.“

Dle výpovědi respondentky R9 se občas setkávali i s případy vyložené lichvy: „*…přišli ti dotyční, kterých se to týkalo, že podlehli lichvě sami. Protože opravdu už byli tim lichvářem tak urputně prostě potahovány a vyhrožováno jim bylo, že prostě přijdou o rodiny atd., že jsme museli zasáhnout a pomoct tomu dotyčnýmu. Ale řikam, to zas bylo pár případů takovýdle vyloženě vykřičený…*“

V každém případě o potřebě specializované organizace na dluhové poradenství hovořila celá řada respondentů a předchozí výpověď tuto potřebu jen podtrhuje.

5.4.4. Prostituce

Problematika prostituce je v Sokolově poměrně specifická i v rámci regionálního kontextu, kdy se řada českých měst na severozápadě potýká s různými formami prostituce. Město Sokolov přijalo vyhlášku potírající prostituci a v celém městě je pouze jedno místo, na které se omezení nevztahuje. Pravděpodobně nikoli shodou okolností se jedná o místo před policejní stanicí. Situaci popisuje podrobněji respondenta R9: „*Tu jsme vymýtili a myslim si, že je vymýcená už docelam dlouho s tim, že tady mají jednu jedinou lokalitu ve městě prostitutky, kde se mohou pohybovat, což neudělají, protože to je lokalita přímo před obvodním oddělením [smích], což se takhle ohlídalo. Takže opravdu tady asi ne ve městě. Nevim, jestli se sem tam objeví nějaká samostatná slečna nebo paní. Většinou na okrajích města stojej, protože máme tady frekventovanou silnici, která vede na Cheb atd. Takže se tady hodně pohybují zahraniční návštěvníci. Takže spíš využívají této oblasti, která nepatří do katastru města.*“. Respondentka se zmiňuje také o vyhlášce města: „*Ale takže máme tady vyhlášku, která je obecně závazná, kde se zakazuje prostituce. Kromě téhleté lokality kraťoučké, ale tam si netroufnou, protože je to podchycený tim. Takže tam na tom zapracovala jak město, tak i policie dohromady. A snažili se udělat nějakej koncensus, aby to prostě opravdu tady nebylo ta prostituce. Myslim si, že ani žádnej oficiální veřejný dům tady taky nemáme.*“

Jiné příčiny malého počtu pouličních prostitutek vidí respondent R2, který zároveň upozorňuje na fenomén bytové prostituce, což by odpovídalo standardním mechanismům, kdy při omezení začne omezovaný jev mutovat v různých sférách šedé zóny: „*Prostituce samozřejmě tady je, sice jí nemáme tak rozšířenou jako kolegové v chebskym regionu. U nás vlastně prostituce trošku jakoby zmizela z ulice díky tý výstavbě R6, ale znova začínaj vlastně jakoby prostitutky v okolí Kynšperka a tady vedle Sokolova si stoupat na tu silnici, ale víme o tom, že je tady docela rozjetá bytová prostituce, která je ale hodně tenkej led se jakoby mezi ně dostat. Takže tam jsme teprve v začátcích jakoby kontaktu, abysme pronikly jakoby to týhletý cílový skupiny.*“

5.4.5. Dílčí shrnutí

a) Obecně lze říci, že problematika kriminality nepředstavuje v Sokolově podstatný problém, což vyplývá z výpovědí expertů, obyvatel lokality i obyvatel žijících mimo lokality.

b) Osvědčil se koncept Interdisciplinárního týmu, který funguje od podzimu 2010 a kde se setkávají zástupci relevantních institucí státní správy a samosprávy pod záštitou městské policie.

c) Na rozdíl od okolních měst nepředstavuje v Sokolově významný problém ani prostituce, která je obecnou vyhláškou regulována na území města. Přesto se v některých výpovědích objevila podezření na častou „bytovou“ prostituci.

5.5. Sociální služby, politika obce

Obecně v oblasti dostupnosti služeb a spolupráce mezi relevantními institucemi panovala mezi většinou respondentů shoda a neobjevil se zde závažnější problém. Většina tezí, které zazněly, se tak týká spíše návrhů na zlepšení do budoucna.

5.5.1. OSPOD, dostupnost služeb

Jako největší problém ve spojitosti s fungováním OSPODu byla zmiňována velmi omezená kapacita jednotlivých sociálních pracovníků. Tuto skutečnost přesněji popisuje respondenta R7: „…celkem *17 sociálních pracovníků. 11 péče o rodinu a dítě, 6 kurátorů. To znamená sociální prevence. Ale Sokolov zajišťují jenom dvě pracovnice, tři. Plus náhradní rodinná péče, ale to se asi netýká*. ……*No, v archivu máme nebo máme k dispozici k evidenci asi 5000 spisů. Ale nemáme to rozčleněný na ty, co tam hrozí sociální vyloučení a co je třeba běžný soudní řízení, třeba rozvodový, takže to až takhle rozdělený nemáme. Ale každá za ten rok má 200 třeba nových* …". Tento kapacitně poddimenzovaný stav potvrzuje i další respondentka R8: „*No, my jdem minimálně tak ke každýmu tak jednou za rok, jo. Měli bychom víckrát, ale nestíháme to. Takže u těch, co jsou noví, tak tam jdeme vždy, když si požádaj nebo aspoň teď v poslední době, protože toho bylo opravdu hodně, tak se řeklo, že do rodin nebo do těch, kde máme nějaký podezření na něco, tak tam zajít*."

Z výpovědí relevantních expertů vyplývá, že případů odebírání dětí z rodin pracovníky OSPOD je velmi málo a pokud ano, tak převažují následující důvody: „…*Těmi důvody nezaměstnanost, nedostatek financí, nekvalitní bydlení, výchova není řádná*"

Ze všech relevantních výpovědí vyplynulo, že pro obyvatele lokalit není žádný problém dostupnost veškeré běžné zdravotní péče. Tento konsensus reprezentuje například výpověď respondenta R12: „*Pokud jde o dostupnost zdravotní péče pro obyvatele Sokolova, tak ta je velmi dobrá. Je zde nemocnice stejně jako velké množství dětských i praktických lékařů. Posoudit zdravotní stav populace však nedokážu, to není můj obor.*"

5.5.2. Spolupráce s NNO

V Sokolově působí v sociálně vyloučených lokalitách především tři nestátní neziskové organizace. Jedná se o Člověka v tísni o.p.s., Kotec o.s. a Pomoc v nouzi, o.p.s. Působení všech organizací hodnotili obyvatelé lokalit vesměs pozitivně, stejně jako zástupci státní správy či samosprávy. Tyto dobré vztahy potvrzují například výpovědi respondenty R7: „*Tak určitě zvýšit spolupráci s neziskovýma organizacema nebo bysme přivítali i další služby asi co se týká teda těch sociálních věcí, protože nemáme časový prostor k tomu, abysme se jedný rodině věnovali dlouho. Takže když nám pomůže třeba Člověk v tísni nám občas pomáhá s rodinama, tak nám to hodně pomůže, ale asi by to chtělo vícero a intenzivnější práci*.", podobně jako výpověď respondenta R12, který zmiňuje přímou podporu těmto organizacím ze strany města: „*Ve městě působí několik NNO, se kterými je město spokojeno a snaží se je finančně podporovat pomocí dotačních titulů. Na jednu stranu by bylo dobré podporu ještě rozšířit, aby byly personální kapacity větší, na druhou stranu, ve srovnání s jinými městy, je na tom Sokolov ještě dobře.Hlavní prioritou by měly být další aktivity zaměřené na děti a mládež. něco jako další mateřská škola, dětský klub…*"

Ze strany respondenta R10 zaznívalo několik výzev k dalšímu posílení personálních kapacit obou výše uvedených organizací stejně jako artikulování potřeby zřízení nízkoprahového klubu pro ohrožené děti: „*…personálně posílit Člověka v tísni a Kotec, a určitě nám chybí nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, dlouhodobě s timhle zařízením počítáme i v komunitním plánu nebo se vznikem takového zařízení, určitě by nám pomohlo sanace rodiny, takže to je další věc, kdy bychom chtěli, no a samozřejmě terénní programy v sociálně vyloučených lokalitách. A další věc, která v Sokolově není, snažíme se teda, snažíme se to pokrýt vlastními silami sociálních pracovníku úřadu a nebo ve spolupráci do nedávna s (Roskou)* [ROS – romské občanské sdružení Karlovy Vary – již v Sokolově nepůsobí]*, zatim nemám nastavenou spolupráci, nebo nevim, jak bude fungovat spolupráce s (o.s. Khamoro) v Chodově, nicméně dluhové poradenství, oddlužení, insolvence a tyhle záležitosti, tak to je věc, která by tu byla taky potřeba v současné době*“. Ke zkušenosti se sdružením Khamoro dodává expert R16: „*Khamoro působí v Sokolově jen nárazově, nikdo pořádně neví jak a kdy*“

Podobně pozitivní hodnocení spolupráce mezi samosprávou a NNO zaznívá i z řad zástupců NNO, kdy respondentka R2 uvádí: „*Já můžu sama za sebe tady říct fakt jednu věc, že já si strašně vážim spolupráce s neziskovkama v tomhle regionu, protože si myslim jako, že jsme jeden z mála regionů, kde jsme schopní mít takhle navázanou a provázanou spolupráci.* “ a dále pokračuje: „*…hodně dobře spolupracujeme se všemi státními i nestátními tedy organizacemi a orgány a myslim si, že ta spolupráce je fakt na supr úrovni.* “

5.5.3. Chybějící služby

Jednotlivými experty bylo identifikováno několik oblastí, které by mělo město finančně podporovat. Jednalo se především o služby zaměřené na práci s dětmi, dále systém prostupného sociálního bydlení a posílení azylového bydlení, které provozuje pouze Pomoc v nouzi o.p.s.. V neposlední řadě zřízení poradny zaměřené na problematiku předlužení. Individuální práci s dětmi v oblasti vzdělávání zmiňovala mimo jiné respondentka R7: „*Vypracovávat třeba s dětma, pomáhat s úkoly, zajišťovat nějakou mimoškolní aktivitu, protože tam je tady v těch lokalitách třeba problém s tim záškoláctvím. Když nejsou finance, rodiče nepošlou dítě do školy. Tim dochází k nárůstu*“. Expert R16 však zdůrazňuje, že sice v Sokolově Člověk v tísni realizuje program podpory vzdělávání v rodinách, ale realizují především skupinové doučování. Bylo by proto potřeba posílit kapacitně službu individuálního doučování v rodinách. O podpoře skupinových, volnočasových aktivit pro děti mluvila řada respondentů i obyvatel z lokalit, například respondentka R9: „*…Akorát že tady chybí pro ně takový to volnočasový zaměstnání. Oni tím, že ostatní děti mohou třeba do kroužku, protože jejich rodiče si to mohou dovolit finančně, tak tyhlety děti zaměstnává sama ulice. Takže proto se s nima potkáváme ve větší míře prostě na těch ulicích, kde se různě poflakují i ve večerních hodinách*.“

Potřeba širšího spektra služeb zaměřených na dospělé klienty zazněla již v kapitole 5.3.6., tedy poradny pro dlužníky a podobně je to i s konceptem sociálního bydlení a azylovými službami, které mimo jiné zmiňuje respondentka R8: „*Je tady málo těch sociálních bytů, málo bytů pro matky s dětmi,*

si myslim, že většinou ty matky s dětmi ty to maj horší nebo i ženy, který jsou samy a jsou bez přístřeší."

Dle prezentace, která byla součástí přihlášky města Sokolov mezi agenturní města, v Sokolově již působí dluhová poradna. Tuto poradnu by mělo provozovat občanské sdružení Ostravské sluněčko, což lze vyčíst i na jejich internetových stránkách (http://www.ostravskeslunecko.cz). Projekt je také prezentován v médiích z konce roku 2010.[15]

V ani jednom rozhovoru se o této službě nikdo nezmínil a je otázkou, proč tomu tak je. Samotná služba dluhového poradenství měla být zahájena v létě 2011, v podobnou dobu, kdy byl realizován terénní výzkum (srpen 2011). Příčinou proto může být neinformovanost respondentů a obyvatel lokalit o této příležitosti.

5.5.4. Interdisciplinární tým

V Sokolově již rok funguje interdisciplinární tým, jehož složení a účel popisuje respondentka R9: „*Interdisciplinární tým vznikl v září loňského roku. To znamená v roce 2010. Prošli jsme teoretickým čtyřměsíčním školením, všichni členové. Členů je cca 20-21, tak se to pohybuje. Jsou to lidi, který pracují nejenom na městském úřadě - například na odboru školství, odboru sociálních věcí a zdravotnictví. my jako městská policie, je tam zahrnuta státní police, služba kriminální policie, je tam probační-mediační služba, je tam státní zástupce, jsou tam dětský psychiatři, lékaři a jsou tam zástupci všech neziskovek, který jsou tady u nás ve městě. Rozdělili jsme se na dvě skupiny. Jedna skupina, čítající zhruba těch 10 lidí, se zajímá o děti a mládež, a druhá skupina se věnuje tomu ostatnímu. To znamená, tim ostatnim cílovym skupinám, jak už jsou vyloučené lokality, jako jsou senioři, zdravotně handicapovaní. Takže sestavili jsme tým odborníků v dalo by se říct v tom nejširším spektru tady, co se týče prevence, a scházíme se pravidelně a schází se hlavně ti sami lidé pořád*".

5.5.5. Kamerový systém

V rámci programů prevence kriminality město zřídilo na veřejných prostranstvích kamerový systém, který monitoruje řadu oblastí, kde byla dříve zkušenost s výskytem nějaké formy trestných činů. Dle výpovědi respondenta R12 bude město tento systém i nadále rozšiřovat: „…*Kamerový systém je tady docela rozšířen a teď se ještě dál rozšiřuje, to jo, to je vlastně takový požadavek rady zastupitelstva, aby ta policie byla v ulicích víc, ale samozřejmě to naráží na peníze …*" Ten kamerový systém se však týká pouze veřejných prostranství. Pokud jde o kamery instalované na domy, tak to se vyskytuje pouze u domů, které nepatří městu a instalaci provádí majitelé těchto domů. Tyto kamery nejsou napojeny na bezpečnostní systém města. Systém chválí i další respondent R9: „…*máme poměrně špičkovej kamerovej systém a ten je sledovanej 24 hodin, takže když víme, že nám kamera zasahuje do lokality, o které víme, že je problémová - a nejenom podnět z toho kamerového systému, ale i podnět od občanů, i když třeba ta lokalita není pod kamerou, tak je to pro nás k tomu, abysme přijali jakékoli opatření. Takže se vždycky sejdeme se státní policií a vymyslíme společné hlídky. Jsou tady i společné hlídky, strážníci a státní police. Takže jakmile je nějaká lokalita, kde je nějaký uvedený nějaký konkrétní*

[15] http://www.zapad.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=6619&Itemid=69

problém, lidi si na to stěžujou nebo to rozkryjeme díky kamerovému systému, tak se okamžitě přesunou hlídky a po určitou konkrétní dobu, kterou stanoví vedení, se tam té lokalitě věnujeme tak, abysme něčemu předešli, buď předešli a nebo to vymýtili v době, kdy už se tam něco děje."

5.5.6. Dílčí shrnutí

a) Dostupnost většiny služeb je v obou zkoumaných lokalitách dobrá.

b) Spolupráce mezi NNO a zástupci obce je, dle výpovědí, na dobré úrovni a umožňuje efektivní spolupráci v řadě oblastí.

c) Problém představuje malá kapacita OSPOD, která neumožňuje individuální přístup k sociálně znevýhodněným, což ve svém důsledku snižuje efektivitu.

d) Velká poptávka ze strany zástupců samosprávy je po službách NNO zaměřených na podporu vzdělávání sociálně znevýhodněných, zvláště o doučování v rodinách.

5.6. Vztahy mezi obyvateli

Vztahy mezi obyvateli v Sokolově představují poměrně typický problém, který je pravděpodobně do značné míry odrazem mediálního diskursu, jakým se dnes o problematice sociálního vyloučení a problematice „nepřizpůsobivých" hovoří v mediích. Zatímco z výpovědí expertů lze usuzovat na bezproblémové soužití mezi obyvateli Sokolova i mezi obyvateli žijícími v lokalitách, tak z výpovědí obyvatel žijících mimo lokality lze vyčíst do značné míry opak. Expert R12 reprezentuje značně pozitivní přístup mezi ostatními respondenty: „*Ve městě nejsou žádné vážnější problémy mezi obyvateli.*" a dále pokračuje: „*Dříve byly nějaké menší problémy na lokalitě Alfa, ale většinou se to týkalo hluku, nikoli kriminality jako takové. Nicméně nedávno jsme zde dělali analýzu pocitu bezpečí a z té vyplynulo, že někteří respondenti se obávají Romů.*"

Na otázku, zda má respondentka (R8) strach odpověděla: „*…To ani ne, že bych jako se bála. Spíš mam občas strach tady v práci na pracovišti. Protože tady občas jsou agresivní, ale jako na ulici ani ne. Kam oni většinou naši klienti, když se tady jako rozdovádí, tak oni za chvilku vychladnou a je to tak nějak jako v pohodě. Ale tady občas jo, tady se občas bojim. Tady nemáme kam uniknout*." Podobně vypověděla naprostá většina respondentů, že na ulici strach nemají. Zároveň tato respondentka nemá pocit, že by byl větší problém například s Romy: „*Nemůžu říct, že by to byli víc ti nebo ti. Když to přijde, tak se rozčilujou všichni stejně. Oni se nerozčilujou do té doby, dokavaď jim jdete na ruku, prostě dokavaď jim přiznáváte dávky a dokavaď po nich nechcete nic, než na co jsou zvyklý,ale jakmile po nich chcete něco, na co nejsou zvyklý, co třeba je něco novýho, tak to jsou hned na péru všichni. To je jedno, jestli je to bílý nebo Cikán*."

O něco málo opatrnější v hodnocení soužití mezi obyvateli byl respondent R9: „*…ale myslim si, že jich tady není zase tolik, aby nás někde ohrožovali, abysme na ně ukazovali prstem, že oni jsou ti lidé, kteří páchají kriminalitu, protože to určitě není pravda. Ale myslim si, že ty vztahy zase nejsou tak vyhrocený. …*"

Naopak z výpovědí obyvatel žijících mimo zkoumané lokality je patrná obava z Romů, případně předsudky. Nikdo však nemluvil o konkrétní vyloženě negativní zkušenosti, interakci s obyvateli lokalit. Extrémnější názor představuje následující citát: „*No tak každej má na to jinej názor, ale většina je to negativní názor. Nejrači bysme všichni byli, aby tady vůbec nebydleli. ……je tam Divadelní ulice, tak to vypadá, jako když přijede nějaký turista, docela špatnej pohled na naše město, že jo. Když hned na vlakáči pudou bezdomovci, Romové a dělat bordel, tak jako, jak to vypadá?*". Další respondent pokračuje: „*Špatně se nám žije. Jelikož romská iniciativa se s námi nenaučej žít…*".

Z některých výpovědí je cítit především strach s náznakem praktické zkušenosti, ale bez její podrobnější specifikace: „*Jak to ovlivňuje můj život? Tak když se bojíte chodit i ven, tak to si myslím, že vás to i dost omezuje, ničí tady veškerej majetek, jakmile si dáte něco na zahradu, kradou všechno zničí, napadaj vás venku, když sedí za plotem,celý tlupy, když to tak řeknu*". Řada výpovědí se však shoduje v obavě z větší koncentrace Romů na jednom území, což je patrné z následující výpovědi: „*No, to je problém. To je problém, protože já si myslim, že tady asi ty vztahy, nevim. Jakej na to maj ostatní názor lidi, ale můj názor je takovej, že by nemělo bydlet větší množství pohromadě, protože*

voni jsou pak takový trošku jiný, jo. Já si myslim, že když jsou někde rozčleněný, takhle prostě mezi normálníma obyvatelstvem, a prostě ať žijou támhle někde v těch panelácích a tohlecto, jsou tam roztroušený po tom.“

Spíše výjimečně pak zazněly názory, které kritizovaly postoj města k problematice sociálního vyloučení, respektive postoj k nerovnému přístupu vůči obyvatelům lokalit: „*Hřiště jako blázen nový velký, všechno. Proč je tam nepustí, proč se pro-, já nevim, prostě to se nedá jako tohlecto nebo to město, ať mi neřikaj, že když maj na pitomý vohňostroje, který tady stojí takový miliony, se vyhazujou za takovýhle blbosti, že by se nenašla nějaká koruna, která by se vyčlenila na tohlecto, jo, aby mohly, když, já nevim, pořádat něco pro ně pro ty děti, já nemyslim jenom pro romský, ale to ať, pro všechny děti, tady co jsou, jo.*“. Z další výpovědi není patrný ani náznak strachu, obavy ze soužití s obyvateli lokalit, byť se jedná o respondentu žijící v těsném sousedství lokality Alfa: „*No tak celkem dobře, no, já to tady vlastně znám, že vlastně přítelovo rodiče tady bydlí, hned vedle nás, takže jsem tady zvyklá. My jsme se sem nastěhovali a tady bydlim asi třetím rokem teprv, ale chodili jsme právě sem k rodičům na návštěvu, tak to tady znám. Znám tady všechny lidi okolo prostě, tak to je jako malá vesnice, tahle ulice.*“

Při zhodnocení dostupných informací a jednotlivých výpovědí, není nápad trestné činnosti ve zkoumaných lokalitách vyšší než jinde a zároveň mezi experty nezazněl jediný hlas, který by vyjadřoval obavu ze soužití s obyvateli z lokalit. Naopak ve výpovědích obyvatel žijících mimo zkoumané lokality tento strach zcela převládal a dvě výše uvedené odpovědi představovaly skutečně menšinový postoj.

6. Výstupy

6.1. Dobrá praxe

6.1.1. Interdisciplinární tým

Tým působí od podzimu 2010 pod záštitou městské policie. Jeho členové prošli čtyřměsíčním školením na různá témata. Celkově má Interdisciplinární tým 21 členů. Týmu se účastní pracovníci z celé řady oblastí. Jedná se o zástupce odboru školství, odboru sociálních věcí a zdravotnictví, městské policie, státní policie, probační a mediační služby, státního zastupitelství, lékařů, včetně dětské psychiatrie, NNO, a další. Tým je rozdělen na dvě podskupiny, kdy první se věnuje problematice dětí a druhá podskupina řeší ostatní témata.

6.1.2. Projekt „Bezpečné město“¨

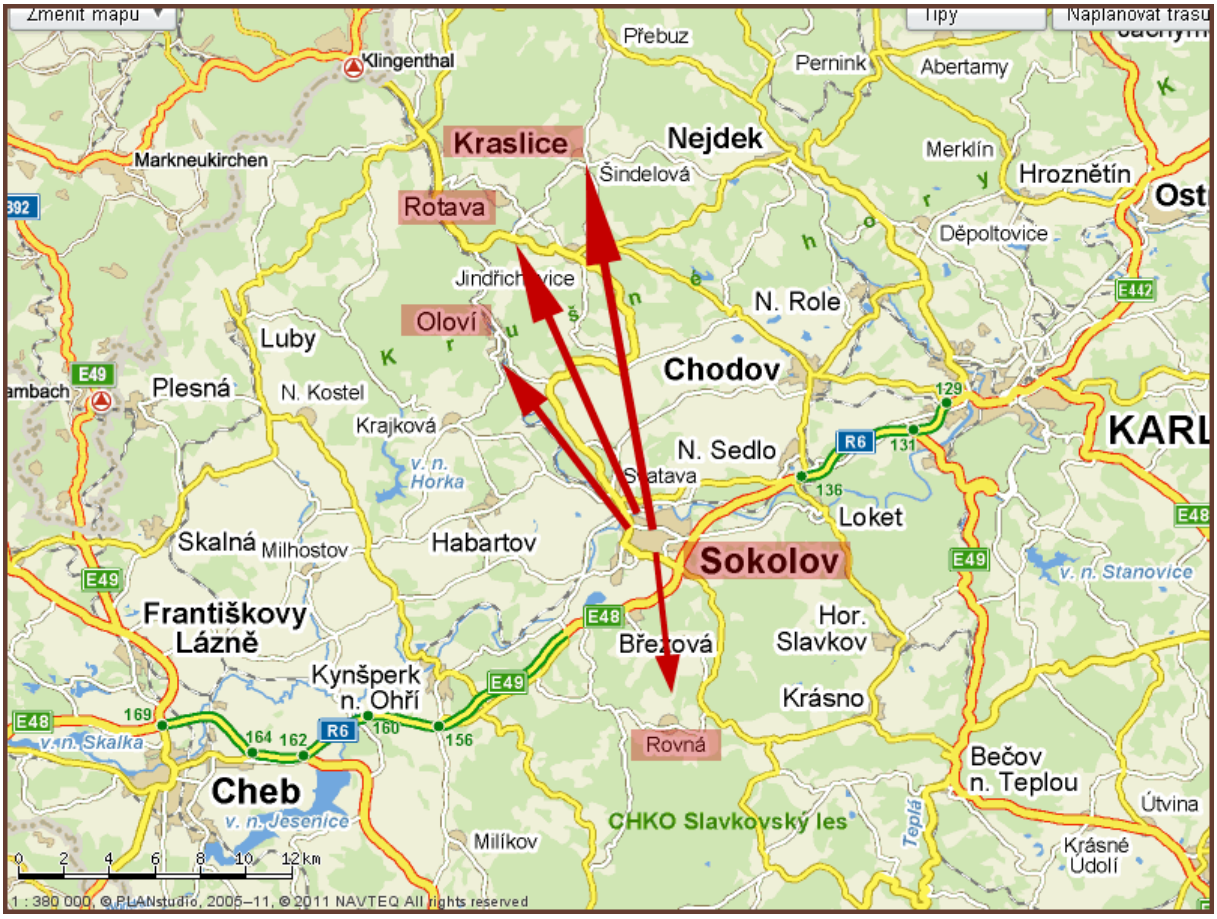
Město Sokolov je rozděleno do 9 okrsků a v každém okrsku působí základní tým, který je složený z příslušníka policie ČR, městského strážníka a jednoho zastupitele. Tento tým se pravidelně schází, zároveň je v lokalitě schránka, kam mohou lidé vhazovat ohlášení. Samotný projekt je realizován již více než 2 roky a tento koncept doposud přejalo 16 dalších měst jako příklad dobré praxe. Nyní je k dispozici i internetový portál Sokolov bezpečně na adrese: http://bezpecne.sokolov.cz

6.2. Identifikovaná ohniska problémů

6.2.1. Emigrace sociálně znevýhodněných

V důsledku privatizace podstatné části bytového fondu a především v důsledku prodeje řady obecních bytů podnikateli Kendíkovi došlo v posledních 15 letech k významnému migračnímu pohybu ze Sokolova do jeho okolí. Migrační vlny směřovaly především do obcí Kraslice, Rotava, Oloví a blízké Rovné. Na tomto procesu se shodli jak jednotliví experti, tak obyvatelé lokalit, ale také obyčejní obyvatelé, kteří vesměs uváděli, že v Sokolově žije podstatně méně Romů než před 20 lety.

Mapa: Migrační trendy ze Sokolova do okolních měst v průběhu posledních 20 let

V současné době žádný významnější migrační trend nebyl identifikován. Existují však domněnky, že v důsledku neúměrného předlužení řady obyvatel, které je do jisté míry způsobeno hospodářskou krizí a ztrátou pracovních příležitostí, podobně jako restrikcí sociálních dávek od ledna 2011 (výrazné omezení sociálního příplatku), by mohlo dojít k další, i když podstatně mírnější, emigraci do okolí Sokolova. Tento migrační proces by mohl nastat snáze než dříve, jelikož řada obyvatel Sokolova má v těchto městech příbuzné, kteří odešli ze Sokolova již dříve.

6.2.2. Bytová politika obce

Všichni relevantní experti se shodli na skutečnosti, že město Sokolov nemá žádný koncept sociálního bydlení. Zároveň sokolovský bytový fond čítá více než 1300 bytů. Z toho 300 bytů je alokováno

v domech pro seniory. Podle výpovědí expertů jsou při výběru nájemníků upřednostňováni „neproblémoví“, nezadlužení a obci prospěšní zájemci. Obecní byty jsou přitom nabízeny za tržní nájemné a proto se občas stává, že vybraní zájemci nakonec nepodepíší smlouvu, jelikož si nalezli výhodnější bydlení. Důležité je uvést, že řada Romů žijících v Sokolově bydlí u soukromníků, kde platí několikanásobně vyšší nájemné (až 5x) než platí nájemníci městských bytů. Cena nájmu u soukromníka je určována v rámci individuálního vztahu a zde platí obecná ekonomická teorie o averzi k riziku. Tato teorie je postavena na zákonitosti, že čím je subjekt menší, tím větší averzi k riziku má. Právě proto, že je trh s byty většinou individualizovaný, tak většina majitelů má averzi k riziku velmi vysokou a proto jsou byty sociálně znevýhodněným pronajímány za vyšší nájemné než je v místě obvyklé. Tato skutečnost pak umožňuje zneužívání postavení takto znevýhodněných a pronajímat jim byty za velmi vysoké ceny.

Z výše uvedeného je patrné, že bez intervence obce se bude sociální situace a především pak předlužení části obyvatel Sokolova nadále zhoršovat. Proto je rolí odpovědné lokální politiky nabídnout jistou formu konceptu sociálního bydlení. V opačném případě může dojít opět ke stěhování nejchudších obyvatel do okolí, což problém neřeší, naopak jej v dlouhodobé perspektivě eskaluje.

6.2.3. Slučování škol

Jako hlavní a nejakutnější problém se jeví v současné době probíhající proces slučování tří základních škol. Na jednu stranu město zpracovalo mimořádně dobrou analytickou zprávu jako podklad pro rozhodnutí, na druhou stranu se jeví výsledný proces jako jedno z nejméně vhodných řešení. Analýza podrobně uvádí kapacitu jednotlivých škol, podrobně specifikuje zaměření škol, profilaci a perspektivu, stejně jako nákladovost provozu škol. Mimo jiné i z důvodu existence této analýzy nejsou v této zprávě uváděny všechny tyto údaje, protože ty jsou komplexně popsány právě v této analýze. V kapitole 4.4.2. jsou podrobněji uvedeny údaje o kapacitách jednotlivých škol. V následující tabulce je patrná výrazná rezerva v kapacitách jednotlivých škol.

Tabulka 25: Přehled volných kapacit jednotlivých základních škol v Sokolově v roce 2011

	kapacita	obsazenost	rezerva
ZŠ Pionýrů	840	572	268
ZŠ Rokycanova	650	520	**130**
ZŠ B.Němcové	600	271	**329**
ZŠ Sokolovská	**630**	**214**	**416**
ZŠ Běžecká	550	242	308
ZŠ Švabinského	590	464	126
ZŠ Křižíkova	690	442	**248**
	4550	**2725**	**1825**

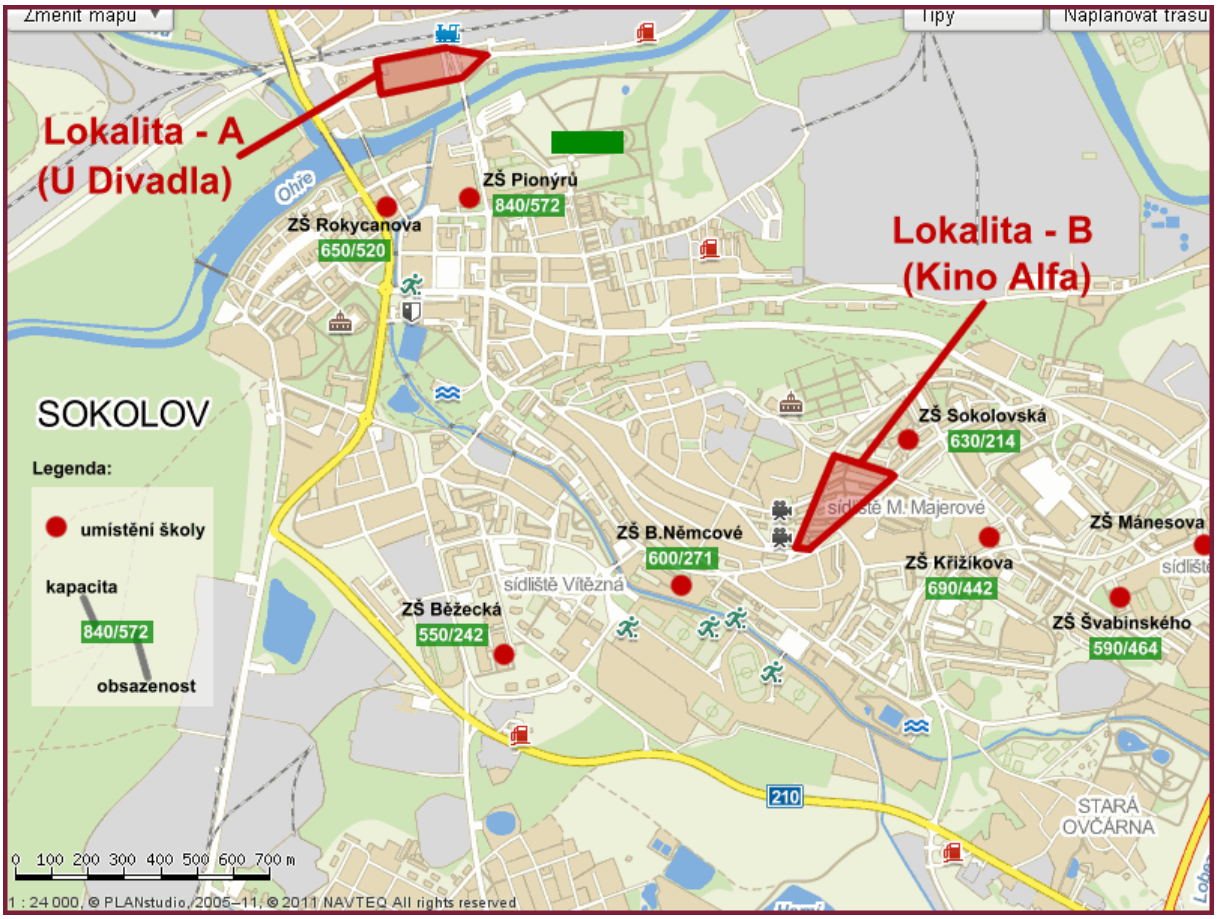
Celková volná kapacita všech škol, kromě ZŠ Mánesova, která je soukromá a údaje o kapacitě nejsou k dispozici, je v současné době 1825 míst! Zároveň je zjevné, že ZŠ Sokolovská má velmi nízkou obsazenost a zároveň se většina respondentů shodla, že se jedná ve své podstatě o komunitní školu ve špatném slova smyslu, tedy o školu segregovanou, kterou navštěvují v naprosté většině pouze Romové. Proto se jeví rozhodnutí tuto školu zrušit jako správné, byť to pochopitelně vyvolává odpor pracovníků této školy – strach o zaměstnání a některých rodičů – strach z nové situace. Avšak při

pohledu na mapu níže je zjevné, že ZŠ Běžecká, která se má stát nástupnickou školou a kam by měl být přesunut celý první stupeň je velmi daleko. Z tabulky níže je zjevné, že ZŠ Běžecká je z lokality A, tedy od Divadla, vzdálena 25 minut pěší chůze, což z této školy pro tuto lokalitu činí 4. nejvzdálenější školu. Z lokality Alfa je ZŠ Běžecká vzdálena 18 minut pěší chůze a jde tedy dokonce o 5. nejvzdálenější školu v Sokolově!

Tabulka 26: Vzdálenost jednotlivých ZŠ ze zkoumaných lokalit pěší chůzí

	U Divadla		Kino Alfa	
	km	min	km	min
ZŠ Pionýrů	0,60	7	1,80	20
ZŠ Rokycanova	0,45	5	2,00	23
ZŠ B.Němcové	1,60	20	0,80	9
ZŠ Sokolovská	2,30	30	0,25	3
ZŠ Běžecká	1,90	25	1,40	18
ZŠ Švabinského	2,80	37	0,90	12
ZŠ Křižíkova	2,50	32	0,55	6
ZŠ Mánesova	3,10	41	1,40	17

Mapa: Přehled zkoumaných lokalit ve vztahu k jednotlivým základním školám

Z tabulky i mapy je přitom patrné, že přirozenými spádovými školami pro lokalitu A jsou ZŠ Rokycanova a ZŠ Pionýrů. Pro lokalitu B jsou to potom ZŠ Křižíkova a ZŠ B.Němcové. Z výpovědí klíčové expertky přitom vyplynulo, že město jako významnou obavu vnímá riziko, že rodiče využijí svého zákonného práva a budou se snažit své děti individuálně přihlašovat do jiných škol, než do těch,

které k přesunu určilo město. Z výše uvedeného přitom vyplývá, že celková kapacita jednotlivých škol umožňuje takové řešení, kdy nebudou žáci, třídy přesunuty kompletně, ale budou právě individuálně integrování do více škol.

Dalším problémem stávajícího řešení je, že žáci prvního stupně ZŠ Sokolovská, kteří doposud nemají příliš velký hendikep ve vzdělávání, mají být přesunuti na ZŠ Běžecká, kde tento hendikep pravděpodobně brzy získají. Naopak žáci druhého stupně, kteří již pravděpodobně mají jistý hendikep v úrovni vzdělání, budou přesunuti na ZŠ B.Němcové, ačkoli by spíše potřebovali speciální přístup, který jim může spíše nabídnout ZŠ Běžecká.

6.3. Politický kontext sociálního vyloučení

Institucionálními oblastmi, ve kterých je v Sokolově proces sociálního vyloučení nejpatrnější, jsou bydlení a vzdělávání. V jejich rámci dochází ke kombinaci působení symbolických, ekonomických, prostorových, politických, sociálních i kulturních aspektů exkluze.

Lidé, kteří jsou v kontextu místního prostředí identifikováni jako Romové, obývají převážně dvě lokality, ve kterých jsou početně zastoupeni v míře výrazně přesahující jejich statistickou distribuci v sokolovské populaci. Jedná se o lokalitu "Kino Alfa" a lokalitu "U divadla" (viz kap. 4. 10.). Většinu domů v uvedených lokalitách koupil před více než 10-ti lety podnikatel Alexander Kendík (200 bytů za 10 milionů), jehož aktivity od té doby výrazně determinují situaci sociálně vyloučených obyvatel v Sokolově a okolních obcích. Sokolov může sloužit jako příklad toho, jak lze ze sociálního vyloučení a etnické stigmatizace nejenom ekonomicky těžit. Pro Romy je díky etnickému stigmatu uzavřený standardní trh s byty, jejich laterální mobilita (přesuny do jiných ulic, čtvrtí, obcí či oblastí) se odehrává pouze mezi lokalitami chápanými jako podřadné. Výhodou též je, že se typicky jedná o příjemce příspěvku (resp. doplatku) na bydlení. Uvedený podnikatel požaduje nájemné několikanásobně přesahující obvyklý standard, a to s velmi nízkým podnikatelským rizikem, neboť stigmatizované obyvatelstvo nemá, kam jinam by se přestěhovalo a navíc významnou část svých výdajů na bydlení získává v rámci dávek hmotné nouze, který nájemce může získávat prostřednictvím institutu zvláštního příjemce dávky. Vzhledem k velmi nízké ceně, za níž A. Kendík objekty koupil, bylo rovněž velmi výhodné stávající nájemníky vystěhovat, uprázdněné byty opravit a s mnohonásobným ziskem prodat. Tato strategie v minulých letech vedla k masivní migraci sokolovských Romů do okolních obcí (Rotava, Kraslice), v nichž jim A. Kendík zajistil náhradní ubytování. V současné době, vzhledem k narůstající zadluženosti, existuje riziko, že nastane další vlna migrací, která bude navíc usnadněna tím, že řada sokolovských sociálně vyloučených rodin již má v okolních obcích vybudované příbuzenské sítě (díky první vlně migrace ze Sokolova). Odprodej bytů též umožnil tehdejším zástupcům města zaujmout častokrát mediálně prezentované stanovisko, že na sociální problémy identifikovatelné v předmětných lokalitách již nemá institucionální vliv, neboť se jedná o soukromé objekty.

Podstatnou okolností, která determinuje charakter života obyvatel obou lokalit, je relativně vysoká míra neformálních ujednání týkajících se nájemních vztahů. Respondenti z řad nájemníků v domech vlastněných A. Kendíkem opakovaně uváděli, že s majitelem uzavřeli ústní dohodu, která ovšem nebyla z jeho strany plněna. Tento typ jednání stojí v příkrém rozporu s tím, k čemu směřují sociální služby a integrační programy – k vytvoření důvěry klienta ve správní instituce a k posílení jeho schopnosti řešit své záležitost formální cestou. Na úrovni důvěry ve vymahatelnost práva, která je jednou z podmínek fungování občanského principu, působí popsaná privatizace bytového fondu segregačně ve smyslu oslabování integračního potenciálu místních sociálně vyloučených lidí a rodin.

Zástupci institucí zdůrazňovali, že město nemá a neplánuje žádnou koncepci sociálního bydlení (ve smyslu integračního nástroje), resp. vyjadřovali přesvědčení, že prodejem inkriminovaných objektů se možnosti realizovat sociálně zaměřenou bytovou politiku "zbavili" (tento výraz zaznával i v souvislosti se sociálními problémy, resp. s Romy). Ze získaných odpovědí zaměstnanců různých orgánů místní

samosprávy ohledně možnosti řešit bytovou problematiku též vyplývá, že místní úředníci nemají jasnou představu, v čem koncept prostupného sociálního bydlení spočívá, resp. jaké vůbec existují nástroje sociální integrace. Stávající politika přidělování bytů, které jsou v majetku města díky nastaveným podmínkám de facto neumožňuje, aby mohl být městský byt komukoli ze sociálně vyloučených přidělen.

Fakt, že se vystěhovaní obyvatelé přestěhovali do okolních obcí, které následné musí řešit problémy spjaté s jejich sociálním vyloučením, nebyl civilními respondenty ani úředníky reflektován, vyjma jednoho zástupce nevládní organizace. Nakolik byl prodej části bytového fondu podnikateli Kendíkovi součástí cílené strategie města vystěhovat stigmatizovanou populaci, nelze na základě analýzy určit, nicméně mezi respondenty se objevily hlasy, které tímto způsobem akt prodeje interpretovaly.

Řada civilních respondentů z tzv. většinové populace se též vyjádřila v tom smyslu, že vystěhovávání Romů ze Sokolova spíše vítá, nicméně míra xenofobních a nepřátelských postojů k obyvatelům sociálně vyloučených lokalit je mezi obyvateli Sokolova relativně nízká. Totéž platí i o současném vedení města a zástupcích samosprávných institucí. Z jejich odpovědí nevyplývají negativní postoje k sociálně vyloučené či etnicky stigmatizované populaci, ale spíše jakási rezignace na možnost řešení místních sociálních problémů. V daném kontextu je nutné uvést, že bývalé vedení města skutečně prodejem objektů v sociálně vyloučených lokalitách do soukromých rukou výrazně omezilo možnosti sociální integrace z pozice samosprávy, státní správy i z pozice nevládních organizací. S trochou nadsázky lze říci, že životy sociálně vyloučených obyvatel v Sokolově se odvíjejí v závislosti na podnikatelských záměrech A. Kendíka.

V oblasti školního vzdělávání je v současnosti řešena otázka slučování základních škol, v jehož důsledku budou děti z obou lokalit dle připravené koncepce docházet na první stupeň do ZŠ Běžecká, která je vzdálená kolem 18 min. chůze z lokality "Alfa" a kolem 25 min. z lokality "U divadla", ačkoli každé z lokalit jsou minimálně dvě jiné ZŠ blíže. Děti, které v danou chvíli navštěvují 2. stupeň ZŠ Sokolovská budou převedeny na ZŠ Boženy Němcové. Z uvedené koncepce je patrné, že toto opatření směřuje k vytvoření segregované školy (resp. segregovaných tříd) pro děti ze sociálně vyloučených rodin, což nepochybně povede k oslabování jejich integračního potenciálu. Zástupci příslušných institucí zdůvodňují tento krok obavou, že v případě odlišné dislokační strategie by rodiče ostatních dětí reagovali jejich přemístěním na jinou školu, což by k vytvoření segregačních podmínek vedlo stejně. Ačkoli zástupci relevantních institucí argumentují racionálně, je zřetelné, že vzdělávací potřeby sociálně vyloučených dětí nebyly při volbě koncepčního řešení dostatečně zváženy.

6.5. Možná řešení

Samotné návrhy řešení by měly být předmětem působení lokálních konzultantů Agentury. Zde uváděné dílčí návrhy představují proto jen možnou inspiraci a to co se ukázalo jako zjevné během realizace analýzy.

a) Vytvoření konceptu sociálního bydlení

Jak zaznělo v kapitole 51, popřípadě v kapitole 6.2., město Sokolov se nepodílí na realizaci žádného konceptu, který by bylo možné nazvat sociálním bydlením. Zároveň město disponuje doposud celkem početným bytovým fondem (celkem 1300 bytů). Existuje proto prostor pro vyčlenění části tohoto bytového fondu pro potřeby systému prostupného sociálního bydlení. Problém je, že celý bytový fond je obsazený a jednotlivé byty se uvolňují jen velmi zřídka.

b) Při plánovaném slučování ZŠ učinit nástupnickou ZŠ Boženy Němcové

Ačkoli se představitelé města rozhodli při sloučení 3 základních škol učinit ze ZŠ Běžecká nástupnickou organizaci, vhodnější nástupnickou školou by byla ZŠ Boženy Němcové. Jednak se jedná o školu umístěnou v centrálnější části města a také nemá tato škola zřízeny speciální třídy

c) Posílení konceptu lokální spádovosti ZŠ

Z tabulky 26 je zcela zřejmé, že přirozenými spádovými školami pro lokalitu U Divadla jsou školy ZŠ Pionýrů a ZŠ Rokycanova, které jsou obě v dochodové vzdálenosti do 10 minut (respektive 7 a 5 minut). Pro lokalitu kino Alfa jsou v podobné vzdálenosti (kromě ZŠ Sokolovská) ZŠ Křižíkova a ZŠ Boženy Němcové. Do první trvá cesta 3 minuty a do druhé to je 6 minut.